

Onsdagen den 11 mars

Kl. 9.00–16.30

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 februari justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i försvarsutskottet skulle utökas från 28 till 29.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 3 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i försvarsutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i försvarsutskottet
Annicka Engblom (M)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2019/20:380

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:380 Otrygga anställningar
av Ciczie Weidby (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 31 mars 2020.

Prot. 2019/20:85
11 mars

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 9 mars 2020
Arbetsmarknadsdepartementet
Eva Nordmark (S)
Enligt uppdrag
Susanne Södersten
Expeditionschef

Ärenden för hänvisning till utskott

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2019/20:88 till justitieutskottet

2019/20:92 till socialutskottet

2019/20:95 till justitieutskottet

Skrivelser

2019/20:75 och 103 till konstitutionsutskottet

2019/20:91 till utrikesutskottet

2019/20:93 till försvarsutskottet

EU-dokument

COM(2020) 65 till utbildningsutskottet

Motion

2019/20:3502 Handlingsplan för att motverka en ny migrationskris av Jimmie Åkesson m.fl. (SD)

Yrkande 6 till justitieutskottet

Yrkande 7 till utrikesutskottet

Anf. 1 TALMANNEN:

Jimmie Åkesson med flera från Sverigedemokraterna har lämnat in en motion med åberopande av 9 kap. 15 § riksdagsordningen. Enligt denna bestämmelse får motioner väckas med anledning av en händelse av större vikt av minst tio ledamöter om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under allmänna motionstiden eller någon annan motionstid i 9 kap. riksdagsordningen.

Den händelse som åberopas är att Turkiet inte längre följer den överenskommelse som ingåtts med EU och som inneburit att Turkiet hindrat migranter från att ta sig fram till EU:s yttre gräns i Grekland. Min bedömning är att detta är att bedöma som en händelse av större vikt som föranleder motionsrätt enligt 9 kap. 15 § riksdagsordningen.

Motionen innehåller två yrkanden som direkt tar sikte på den aktuella händelsen. Det är dels yrkande 6, som avser ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för ett omedelbart stöd till Grekland för att upprätthålla EU:s yttre gräns, dels yrkande 7, som avser ett tillkännagivande om att bistånd bör omfördelas från Turkiet till Grekland. Jag föreslår att dessa yrkanden hänvisas till utskott enligt förslag på föredragningslistan.

Övriga yrkanden i motionen tar sikte på mer generella åtgärder inom migrationspolitiken och utgår från antaganden om framtida möjliga scenarier när det gäller ökad migration till Sverige och andra EU-länder. Yrkanden med väsentligen samma innebörd som yrkandena 2–5 har också väckts av ledamöter från Sverigedemokraterna under allmänna motionstiden. Dessa yrkanden avses att inom kort beredas i utskott och behandlas i kammaren i socialförsäkringsutskottets betänkande SfU20 Migration och asylpolitik och i justitieutskottets betänkande JuU25 Polisfrågor.

Min bedömning är mot den här bakgrunden att det när det gäller yrkandena 1–5 samt 8 och 9 inte finns tillräcklig koppling till den avgränsade händelse som motionsrätten gäller för att yrkandena ska anses väckta med anledning av den händelsen.

Sammanfattningsvis föreslår jag att kammaren hänvisar yrkandena 6 och 7 till utskott enligt förslag på föredragningslistan och att kammaren lägger yrkandena 1–5 samt 8 och 9 till handlingarna.

Bifalls detta? Svaret är ja.

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2019/20:MJU8 Landsbygdspolitik

2019/20:MJU11 Fiskeripolitik

§ 7 Kommunala frågor

Kommunala frågor

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU26

Kommunala frågor

föredrogs.

Anf. 2 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Nu inleder vi dagens debatter.

EU och Sverige upplever just nu ett antal allvarliga hot mot välfärd, samhällsekonomi och trygghet. Det går inte att debattera frågor som rör statens och kommunernas ekonomi utan att peka på de följder vi kan tvingas uppleva av coronavirus, oro för nya omfattande asylströmmar och en hotande lågkonjunktur. Sverige går in i denna situation med rekordsvaga förutsättningar: den snabbast stigande arbetslösheten i EU, den svagaste ekonomiska tillväxten i EU och en mycket hög arbetslöshet för att just ha gått igenom en stark högkonjunktur. Ovanpå detta har vi alltför många kommuner med mycket svag ekonomi.

De svenska kommunerna och regionerna är alltid den sista försvarslinjen mot de stora samhällsproblemen, särskilt i de fall där staten sviker. Det är kommuner med redan stor bostadsbrist som tvingas försöka lösa boende till nyanlända med mycket kort framförhållning och tvingas hantera den misslyckade migrations- och integrationspolitiken och försörja nyanlända med försörjningsstöd när de inte kommer i arbete. Det är en oroande ut-

veckling, och det vi ser vid turkisk-grekiska gränsen hamnar i värsta fall också i de svenska kommunernas knä.

Det är också regionerna som utgör försvarslinjen i kampen mot coronaviruset när det gäller både provtagning och vård. Samtidigt är det kommunerna som får ta ansvaret för hanteringen av barnen i skolorna när ansvariga myndigheter inte kan ge tydliga besked och riktlinjer för hur man ska hantera viruset. Det är också kommunerna som tvingas försöka skapa trygghet med ordningsvakter och andra kommunala åtgärder när det statliga rättssamhället sviker. Listan kan göras längre.

Kommunerna är alltid de som står för den grundläggande välfärden och garanterar tryggheten för sina invånare. Det är också de som med olika stöd försöker bevara en viss omfattning av samhällsservice när mindre orter avfolkas och urbaniseringen går i en rasande fart. Detta ansvar tvingas man ta alldeles oavsett om staten är med och betalar eller inte.

För många kommuner är i dag situationen helt ohållbar. Situationen har förändrats dramatiskt sedan 2015 då dagens regering tog över ansvaret. SKL – SKR som det heter i dag – redovisade i en rapport 2016 hur det under Alliansens regeringstid rädde balans mellan skatteintäkter och utgifter i kommunsektorn och att kommunsektorn då också redovisade stabila överskott, även under finanskrisåren. Men de senaste åren har obalanserna ökat. Nu ser vi rena larmrapporter från kommun efter kommun som i praktiken inte får ekonomin att gå ihop, trots de tillskott på totalt 7,5 miljarder som blev resultatet av Moderaternas initiativ i finansutskottet i början av januari, där vi också fick stöd av Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna för en annan linje.

Vi moderater har lyssnat på SKL och vi har lyssnat på landets kommunpolitiker, oavsett politisk färg. Grunden för den moderata politiken och den moderata budgeten är ”det viktigaste först”. Det har varit vårt huvudbudskap i alla ekonomisk-politiska debatter de senaste åren. Regeringens allra viktigaste uppgift måste alltid vara att sätta välfärden och tryggheten främst.

Det var också så vi moderater prioriterade i vår budget i höstas. I vår budgetmotion tillförde vi betydligt mer pengar till kommunsektorn än vad regeringen och samarbetspartierna gjorde. Vi minskade i vår budget även detaljstyrningen av hur kommuner och regioner får använda pengarna genom att minska antalet riktade statsbidrag till mer generella sådana. Detta frigör ytterligare resurser. Vi gjorde detta för att vi ser hur kärnuppgifterna ute i välfärden pressas. De pressas av demografi, av en väldigt hög invandring, av en vikande konjunktur och av att Sverige nu, som sagt, har allra lägst tillväxt i EU per capita och den snabbast stigande arbetslösheten i hela EU.

När regeringen Löfven tillträdde låg Sverige på 12:e plats i EU när det gäller arbetslösheten. Nu har vi halkat ned till 22:a plats av EU:s länder. Arbetslösheten i Sverige stiger just nu alltså snabbast i hela EU. Detta ger inte de skatteintäkter som kommuner och regioner skulle behöva.

Låt oss samtidigt konstatera att det inte räcker att bara tillföra mer pengar. De lokala kommun- och regionpolitikerna har också ett stort ansvar att tydligt prioritera det som är viktigast. Tyvärr ser vi även i dagens ansträngda läge vissa kommuner som tar helt obegripliga beslut om utgifter som inte ens med stor fantasi kan kallas för satsningar på den grundläggande välfärden. Vi moderater vill ge kommunpolitikerna ökad makt

över statsbidragen, men det förpliktar också att klara av att göra vettiga prioriteringar. De flesta kommuner klarar detta, och för de andra är det nu upp till bevis.

Ytterligare en viktig fråga är kommunsektorns effektivitet. Det är en myt att kvaliteten i välfärden endast avgörs av hur mycket pengar man förbrukar. En analys i tidningen Dagens Samhälle för några år sedan visade att kvaliteten och nöjdheten inom äldreomsorg och hemtjänst helt saknade koppling till kostnadsnivån. Det var minst lika högt betyg till den verksamhet som bedrevs av de kommuner som hade lägst kostnad som i dem med högst kostnad. Här finns mycket som kommunerna kan lära av varandra.

Avgörande för kommunsektorns ekonomi är att staten samtidigt sköter sina åtaganden och dessutom tillför kommunerna mer pengar för att de ska kunna hantera den ökande belastning på ekonomin som tidigare statliga beslut medfört, bland annat när det gäller migrationen. Det krävs också en politik på statlig nivå för en långsiktigt god tillväxt i hela landet med fler företag och fler jobb i privat sektor.

Herr talman! Spridningen av coronaviruset är allvarlig ur flera aspekter, inte bara de medicinska. Just de medicinska delarna är inte för finansutskottet att diskutera. Det lämnar jag därför till andra utskott. Men även de samhällsekonomiska aspekterna är oroande. Regeringen har nyligen reviderat ned prognoserna för tillväxten, och vi ser redan konkreta effekter för inte minst mindre företag som snabbt har tappat order och intäkter. Detta kan leda till ekonomiska problem som konkurser, nedläggningar och stigande arbetslöshet samtidigt som skatteintäkterna sjunker och statens utgifter ökar.

I detta läge är det ännu viktigare att kommuner och regioner står starka. Under finanskrisen tillförde alliansregeringen mycket stora belopp till kommunsektorn. Det gjorde att man slapp göra sig av med personal och tryggade välfärdsverksamheterna. Om läget blir allvarligare till följd av coronavirusets spridning aktualiseras denna fråga på nytt. Det var därför vi i Moderaterna i går presenterade vårt förslag till ett omfattande krispaket.

Det finns dessutom anledning att ha beredskap i statens budget för att permanent prioritera kommunsektorn och välfärden. Prioritera betyder som bekant att man också måste prioritera bort annat. Om regeringen behöver tips på besparingar rekommenderar jag Moderaternas budgetmotion från i höstas.

Vi prioriterade i vår budget det viktigaste först. Vi sa nej till friår och nej till ingångsavdrag. Det har nämligen prövats, och vi vet att det är ineffektiv anställningssubvention. Vi skar ned på biståndet, som i dag ligger långt högre än FN:s rekommendationer. Och vi sparade på ineffektiv klimatpolitik, meningslösa byggsubventioner och mycket annat. Vi satsade i stället på det som är allra viktigast för skattebetalarna och för Sverige: välfärden och tryggheten. Vi gjorde det samtidigt som vi tog viktiga steg mot tillväxt, full sysselsättning, sänkta skatter och minskat bidragsberoende. Man kan göra både och samtidigt, om man prioriterar.

Herr talman! Jag känner stark oro för kommunsektorns situation, särskilt som dagens problem har uppkommit under en stark högkonjunktur. Sverige går kraftigt försvagat in i en mycket osäker framtid. Vi går in i denna osäkerhet med extremt låga räntor, som inte möjliggör för några

större stimulanser den vägen. Vi går in med den högsta arbetslöshet i högkonjunktur som Sverige har upplevt i modern tid, och vi går in i den med ett mycket stort utanförskap. Samtidigt ser vi stora brister i viktiga samhällsfunktioner, som sjukvård och rättsväsen, och alltför många kommuner har det extremt tufft ekonomiskt.

Om Sverige ska klara stora och viktiga samhällsproblem i dag och i framtiden finns det inget utrymme för ekonomiskt lättsinne. Det är dags att börja prioritera på allvar. Några av de saker som behöver prioriteras är just välfärden i kommunerna, rättsväsendet och inte minst sjukvården.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att Moderaterna givetvis står bakom samtliga reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall enbart till reservation 6.

Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag kommunala frågor. Även jag vill börja med att lyfta blicken lite eftersom omvärlden påverkar kommunernas förutsättningar för att bedriva välfärdsverksamhet. Även regeringens och riksdagens hantering av dessa yttre omvärldsfaktorer påverkar kommunernas möjligheter att bedriva välfärdsverksamhet.

Om vi lyfter blicken något från det kommunala perspektivet och sätter på oss makroglasögonen kan vi se att vi har haft en minst sagt volatil omvärldsutveckling, och det mesta talar för att vi kommer att fortsätta ha det i närtid. Vi har ett coronavirus som härjar runt och sätter press på kommuner och regioner att agera, upptäcka viruset och minska spridningseffekterna.

Om svensk sjukvård hittills har varit ansträngd lär det bli en ännu större prövning när antalet smittade nu verkar accelerera. Det ställer nya krav på rutiner och vårdhygien inom äldreomsorgen. Vi vet att mortaliteten bland äldre är högre än bland andra ålderskategorier. Hur hanterar man det här? Har skolorna en dialog med kommunerna för hur man ska hantera ett större utbrott? Det är frågeställningar som sätter kommunerna på prov i den globaliserade värld vi i dag lever i. Men vi kan också ha synpunkter på hur sent det här hanterats på nationell nivå.

Vi har också sett en kraftig korrektion på börserna. Det understryker allvaret i situationen vi nu står inför.

Samtidigt kan vi bara se på när Turkiet använder ekonomiska migranter som utpressning mot Europa, trots att man har erhållit EU-skattemedel för att hålla gränsen. Man gör det inte bara genom att hålla gränsen öppen utan också genom att aktivt underlätta transport från Turkiet över Egeiska havet till den grekiska ön Lesbos. År 2015 befann jag mig på Lesbos för att informera nyanlända om den ansträngda situationen i Sveriges kommuner. Budskapet jag hade var: No money, no jobs, no homes! Det är ett budskap som alljämt förblir aktuellt.

Vilka konsekvenserna kommer att bli för Europa och Sverige denna gång vet vi inte än. Det beror helt och hållet på hur länge Erdoğan planerar att låta dörren mot Europa stå vidöppen. Men en sak är säker, och det är att vi, till skillnad mot 2015, måste försvara vår gräns. Annars kommer grundläggande kommunal välfärd att kollapsa, i den mån den inte redan har gjort det.

Trots det ligger Sverige fortfarande i EU:s absoluta topp vad gäller mottagande av nyanlända. Jag skulle kunna fråga hur mycket mer Sveriges

kommuner klarar av, hur mycket snabbare vårdpersonal ska behöva springa från en patient till en annan eller hur mycket mer vi ska sänka värmen på våra äldreboenden, hur många fler lärare vi ska sjukskriva och hur många fler brandstationer som ska stängas. Man tar sig för pannan och frågar sig hur mycket mer Sveriges kommuner klarar av. Men svaret är att gränsen redan är passerad.

Sveriges Kommuner och Regioner ropar på hjälp från politiken; och Sverigedemokraterna har lyssnat. Vi har prioriterat dem i budgeten. Vi har skjutit till mer än regeringen i generella statsbidrag för att kvaliteten i välfärden ska upprätthållas och så att kvaliteten ska upprätthållas i skola, vård och omsorg.

Av samma anledning ställde vi oss i höstas bakom en proposition om utjämningsssystemet. Syftet var att hjälpa kommuner som har drabbats av regeringens invandringsspolitik att hålla huvudet över ytan. Tillsammans med den övriga oppositionen gav vi kommunerna 2,5 miljarder extra.

Det är tre konkreta åtgärder för en stärkt kommunal välfärd och en tydlig och bestämd linje i sverigedemokratisk politik. Men med tanke på kommunernas ekonomiska situation är det inte tillräckligt. Därför kommer vi att fortsätta prioritera dem även i vårt framtida budgetarbete.

Det som har gjort mig besviken är de svar jag har fått när jag har frågat om de svåra förutsättningar som staten ger kommunerna för att bedriva sina verksamheter. Jag frågade i höstas dåvarande civilministern: Varför prioriterar socialdemokratin avskaffad värnskatt framför kommunal välfärd?

Jag har egentligen inget emot att man tar bort värnskatten. Men det ska inte göras när Sveriges kommuner blöder. Tajmningen kunde inte ha varit sämre, när vi har förestående hot om uppsägningar i välfärden, när vi har medarbetare och då framför allt kvinnor som bränner ut sig och när vi har människor som dör i vårdköer. Tajmningen kunde inte ha varit sämre för att avskaffa värnskatten. Varje krona gör skillnad.

Jag fick inget svar utan i stället en motfråga om Sverigedemokraterna skulle komma att ställa sig bakom propositionen om utjämningsystemet, vilket vi gjorde. Men på min fråga om regeringens prioriteringar, om dessa 6,2 miljarder kronor som det kostade att avskaffa värnskatten, är man fortfarande svaret skyldig.

Lika besviken blev jag på civilministerns efterträdare, som i januari månad inte kunde ge ett rakt svar på varför kommunerna ska ta notan för regeringens invandringsspolitik. Än värre var att regeringen vägrade att över huvud taget tillstå att det finns ett samband mellan kommunernas ekonomiska situation och förd invandringsspolitik. Svaret uteblev, igen.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att man inte kan tillstå detta grundläggande kausala samband, att man inte kan tillstå fakta. Samtidigt är jag fullständigt övertygad om att Socialdemokraterna egentligen inte gör någon annan analys. Man förstår alltså att invandringsspolitiken är en kostnadsdrivare i den kommunala välfärden. Alla ser det. Problemet är bara att man vägrar erkänna det. Och om man inte kan erkänna ett problem till att börja med, hur ska man då kunna lösa det?

I detta anförande instämde Patrik Jönsson (SD).

Anf. 4 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! I dag debatterar vi kommunala frågor. Jag kommer att utgå från tre saker som är självklarheter för Centerpartiet. Vår utgångspunkt är denna debatt, men jag förstår att alla inte är centerpartister och tänker som vi. Därför tror jag att det är bra att inte ta för givet att det är tydligt för alla.

Vi har alltså tre självklarheter som vi utgår från i denna debatt, och den första är att vi ska säkra en god välfärd över hela Sverige. Detta är en självklarhet. För att det ska vara möjligt är det två huvudsaker som behöver finnas: ett fungerande skatteutjämningsystem och generella statsbidrag.

Den andra självklarheten är att vi vet att kommunernas ekonomi till två tredjedelar är beroende av inkomstskatten. Vi behöver alltså även fortsättningsvis ha reformer för att underlätta för skapande av mer jobb och företagande i hela landet. Detta är grunden för den kommunala ekonomin. Så ser sambanden ut.

Den tredje självklarheten för mig som centerpartist är att vi behöver ha en mångfald av utförare av välfärdstjänster. Detta är helt nödvändigt både för valfriheten och för innovationskraften, därför att utmaningen för kommundsektorn definitivt kommer att bli stor framöver.

Herr talman! Det är lätt att blanda ihop perspektiven. I dag tycker jag tidsmässigt att vi har tre olika saker samtidigt. Här och nu pratar vi om corona, men för hur lång tid framöver vet vi inte. Vi pratar mycket om en konjunkturreffekt inom ett till tre år. Vi pratar också om en strukturell förändring inom en fem- eller tioårscykel. Dessa tre saker måste man klara att hålla isär så att man inte blandar ihop de tre perspektiven.

Den strukturella utmaningen är kanske den största. Det handlar mest om förändrad demografi. Det handlar även om urbanisering. Det handlar också, framför allt inom sjukvården, om en medicinsk-teknisk utveckling som är fantastisk men som kostar pengar. Till sist handlar det om befolkningens förväntningar, som stiger hela tiden, vilket skapar problem.

Vi vet att SKR:s prognos för skatteutvecklingen 2020–2021 är fallande, reallt sett. Det är den lägsta ökningstakten på tio år, vilket är en tuff utmaning men inte oväntad efter en lång period med hög tillväxt. Jag var själv med om en sådan situation som kommunalråd på Gotland 2009, efter finanskrisen. Då kom vi till en budgetberedning och saknade 150 miljoner. Många i den tidigare generationen har upplevt detta. Jag hoppas att dagens kommunalråd ska slippa det, men risken finns definitivt. När stora pengar saknas handlar det om att våga prioritera och verkligen tänka nytt. Risken att det upprepas är givetvis uppenbar. På toppen kommer just nu dessutom den allmänna korttidsoro som corona och oljeprisfallet skapar.

Samtidigt tycker jag att vi måste vara lite optimistiska. Vi har ett fantastiskt rikt och fungerande land. Vi har klarat det förut, och vi kommer att fixa det igen.

Vi behöver ett system med en garanterad servicenivå i hela landet. För att klara välfärden överallt behöver vi hitta ingångar i det kommunala skatteutjämningsystemet.

Den första ingång som vi har är att vi behöver ett system med garanterad servicenivå i hela landet, det vill säga att vi måste öka utjämnningen när det gäller vissa saker.

Den andra ingången för att ett kostnadsutjämningsystem ska fungera är att vi måste skapa incitament för företagande, jobb och tillväxt i den kommande översynen av kostnadsutjämningsystemet. I dag är det lite för svaga incitament där.

Den tredje ingången för en kostnadsutjämningsystem är att vi måste öka det lokala självbestämmandet, framför allt via generella statsbidrag. Centerpartiet är det parti som har kämpat längst för generella statsbidrag, men nu tycker jag att det är en allmän insikt som har börjat sjunka in, vilket är bra. Det är grundfakta att mediankommunen fortfarande har 13 000 invånare, och det känns som att den insikten inte alltid har nått till Stockholm, framför allt inte till Regeringskansliet.

Herr talman! Vi fortsätter att ha fokus på företagande och jobb och på att skapa bättre villkor, för det är trots allt jobben och tillväxten i företagen som skapar den kommunala ekonomin, som hela kommunsektorn vilar på. Som politiker skapar vi givetvis inte jobb, utan vi skapar förutsättningar.

Vi vet att vi behöver ha en ständigt reformtakt. Verkligheten står inte still någonstans. Det som driver behovet av reformer är teknikutvecklingen, som går framåt i en rasande hastighet, men det är också förändrad demografi, urbanisering och till sist klimatförändringar, som vi kanske inte har sett den fulla effekten av ännu. De kommer att innebära en stor förändring av samhället, och därmed behöver vi ständiga reformer.

Jag är därför väldigt missnöjd med att ingångsavdraget föll. Det var en reform som Sverige verkligen hade behövt för att sänka skatten för företagen med totalt 7 miljarder och rikta stöd till nyanlända, ungdomar och långtidsarbetslösa. Det var en viktig reform som skulle lösa många av de utmaningar som Sverige står inför.

Herr talman! Centerpartiet har också ingången att vi behöver valfrihet, inte minst för att skapa innovationskraft inom den kommunala sektorn. Vi vet att den privata sektorn oftast är lite bättre på det. Jag ska ta ett exempel från Gotland. Vi har ett demensboende på södra Gotland som heter Hattstugan. Det är en liten, privat verksamhet som har blivit en föregångare i hela Sverige och som har varit runt och pratat om hur man skapar bästa möjliga vård på demensboenden. De är duktigast i landet på att skapa engagemang hos arbetsgivare och har blivit ett riktigt föregångsexempel. De är privat drivna.

Med detta vill jag säga att de privata ofta har lättare att hitta nya lösningar som blir utvecklande även för den kommunala sektorn. Den skendebatt som vi har haft om utförare är faktiskt helt oväsentlig. Finansieringen är en helt annan fråga. Vi behöver mångfald i utförandet för att klara den innovationstakt som vi har framför oss. Det blir en viktig del för att klara ekonomin framöver.

Herr talman! Till sist kan jag säga att de tre utgångspunkter som Centerpartiet har – alltså att en säker och god välfärd är grundläggande för hela landet, att vi behöver fler reformer för att skapa jobb och företagande i landet och att vi behöver mer valfrihet och mångfald i utförandet – är våra ingångar i den kommunala debatten i dag.

Vi i Centerpartiet står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 5.

Anf. 5 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i mycket av det som Lars Thomsson sa i sitt anförande. Mycket av det var den politik som vi var överens om en gång under alliansåren. Men jag har tre konkreta frågor.

Lars Thomsson sa i sitt anförande att Centerpartiet är det parti som kämpar mest för generella statsbidrag. Jag kan bara konstatera att de generella statsbidragens andel av statsbidragen har minskat de senaste åren medan de specialdestinerade har ökat. Min första fråga till Lars Thomsson är hur han och Centerpartiet, som är en del av regeringsunderlaget när det gäller budgetpolitiken, vill förändra och på vilka sätt de tänker komma framåt i denna fråga.

Sedan är jag glad över att Lars Thomsson talar om vikten av att prioritera när skatteintäkterna minskar. Vi moderater delar bilden att vi måste bli bättre på att prioritera. Vi har i vår budget gett ganska många exempel på vad vi vill prioritera bort. Det är faktiskt så att om man vill prioritera kan man inte bara prioritera nya utgifter, utan man måste också prioritera bort andra om man ska få ekonomin att gå ihop.

Då undrar jag vilka konkreta utgifter i statens budget som Centerpartiet anser att man skulle kunna prioritera bort.

Jag vill göra en liten korrigerig om ingångsavdraget. Vi testade faktiskt liknande lösningar under alliansåren med ungefär samma upplägg riktat till vissa grupper. Jag skriver under på att detta var värt att pröva. Vi hade liknande problem under finanskrisen, och det var värt att pröva nya vägar framåt. Men vi kunde också konstatera att dessa lösningar inte fungerade och inte gav den effekt som vi hade hoppats. Jag ångrar inte att vi prövade detta. Men om det har misslyckats en gång är det väl mycket dumt att göra samma sak en gång till.

Anf. 6 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för din fråga, Jan Ericson. Jag tycker om att svara på frågor, och därför ska jag för ovanlighetens göra det från denna talarstol.

När det gäller generella statsbidrag är nog Centerpartiet det parti som verkligen har lett diskussionen om att gå tillbaka till generella statsbidrag. Där har faktiskt alliansregeringen varit en syndare, men den rödgröna regeringen har faktiskt syndat ännu mer. Vi nådde en god bit fram i budgeten för innevarande år. Vi fick en del semigenerella statsbidrag. Detta kan man räkna på olika sätt. Men vi är inte i mål. Vårt mål är att vi ska komma bort från de riktade statsbidragen. De fungerar inte. Framför allt är de inte effektiva och fungerar inte för småkommunerna.

Vi står bakom våra prioriteringar för att få ihop en helhetsbudget precis enligt den budget som Centerpartiet lade fram tillsammans med de övriga partierna som står bakom januariavtalet. Där har vi också tagit bort en hel del förslag. Det tror jag att du känner till väl, Jan Ericson.

Jan Ericson, du säger att vi har testat ingångsavdragen och att de inte fungerar. Det är en sanning med modifikation. Det förslag om ingångsavdrag som vi har lagt fram i januariavtalet och som nu har fallit är ett annat upplägg. Det handlar om mycket mer pengar, och det är mer riktat. I utredningar från experter sägs att det förra exemplet inte var så dåligt – det doldes av en konjunkturall effekt. Det hade faktiskt en rätt så bra effekt på just dessa grupper. Alla vet att vi har mest problem på arbetsmarknaden

med att få in nyanlända, unga och långtidsarbetslösa. Det var exakt detta som ingångsavdraget var inriktat på. Därför beklagar jag verkligen att Moderaterna hamnade på fel slutsats.

Prot. 2019/20:85

11 mars

Kommunala frågor

Anf. 7 TALMANNEN:

Jag noterade några du i anförandet och påminner stillsamt om att vi brukar tala till varandra via talmannen i kammaren.

Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det som Lars Thomsson säger om att alla regeringar har syndat när det gäller generella statsbidrag. Det är absolut så. Det är nog inbyggt att när vi är i denna kammare tycker vi att det är jätteroligt att vi kan styra kommunerna och vad de ska använda pengarna till. Men när vi sitter på den andra stolen som kommunalråd tycker vi att politikerna i Stockholm alltid ska lägga sig i allt som vi gör. Detta gäller nog oavsett partitillhörighet. Men jag tycker faktiskt att vi från riksdagens sida har en skyldighet att visa större respekt för kommunerna och faktiskt ge dem en chans att hantera detta. Som Lars Thomsson sa är det svårt för små kommuner att leva upp till alla de speciella regler som krävs för många riktade statsbidrag. Jag hoppas därför att vi kan jobba tillsammans för detta även i fortsättningen.

Lars Thomsson svarade inte riktigt på min fråga om prioriteringar. Han sa bara att jag borde veta vad man har tagit bort i budgeten. Men min fråga var faktiskt vad Lars Thomsson och Centerpartiet tycker att man borde skära bort i dagens budget för att kunna frigöra resurser till det som Lars Thomsson i sitt anförande sa att vi borde lägga pengarna på i stället, alltså välfärden, kommunerna och sjukvården. Då måste något annat bort i dagens budget. Och jag är lite nyfiken på att få veta vad Lars Thomsson konkret vill skära bort i dagens budget.

Vi moderater har ett antal förslag, och jag nämnde ett antal av dem i mitt anförande, som frigör väldigt stora pengar som vi i stället kan satsa på välfärden. Då undrar jag om Centerpartiet har någon liknande lösning på detta.

När det gäller ingångsavdraget kan man ändå konstatera att det handlar om oerhört stora pengar och att det har en mycket osäker effekt. Jag vill påminna Lars Thomsson om att vi redan har nystartsjobben. Det var någonting som vi tillsammans startade under alliansåren och som faktiskt gav en del bra effekter och som dagens regering också har behållit. Det finns alltså en ganska bred samsyn om att nystartsjobben är ganska bra. Då undrar jag lite grann över ingångsavdraget. Att lägga det ovanpå känns ganska onödigt med tanke på de höga kostnaderna.

Anf. 9 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag ska försöka låta bli att säga du.

Det som kommunsektorn just nu behöver tycker jag är tydligt, nämligen långsiktiga pengar. Tillfälliga och kortsiktiga satsningar – regeringspartierna sköt till 5 miljarder kronor, och den oheliga alliansen sköt till 2 miljarder kronor – hjälper inte kommunsektorn. Det behövs långsiktiga pengar så att man långsiktigt kan planera och anställa människor. Det är en dödssynd för ett kommunalråd att anställa människor långsiktigt med kortsiktiga pengar.

Vi får återkomma till vad som eventuellt ska tas bort. Det beror helt på den konjunkturella cykeln. Vi återkommer till detta i vårändringsbudgeten. Detta måste ses i en helhet. Att här och nu säga vad vi ska ta bort och vad vi ska ha kvar tycker jag inte är seriöst.

Än en gång när det gäller ingångsavgiften: De var riktade till dem som behövde dem mest. Det var även en skattesänkning till företagen på 7 miljarder kronor. Det är inte så ofta som jag hör ledande moderata företrädare som argumenterar mot skattesänkningar till företagen på 7 miljarder kronor. Det gör mig lite förvånad.

(Applåder)

Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! En onsdag förmiddag som denna sitter man och funderar på om en talman har en inbyggd biologisk klocka som gör att han eller hon aldrig någonsin kommer en minut för sent, eftersom vi alltid står här och talmannen kliver in exakt kl. 9. Jag vet inte om det är så. Men det skulle vara intressant att veta.

En annan sak som man kan fundera på, efter att ha lyssnat på Jan Ericson, är hans uppmaning till regeringspartierna att titta på besparingar i Moderaternas budgetmotion. Då undrar jag: Är det de 10 miljarder kronor som Moderaterna föreslår ska sparas på sjuka människor som han tycker att regeringen ska ta efter? Jag skulle vilja säga att det i så fall var ett mycket dåligt förslag och precis motsatt mot det som skulle behövas i nuläget då vi faktiskt skulle behöva avskaffa karensavgiften för att människor ska ha förutsättningar att stanna hemma utan att förlora maten på bordet. Den ekonomiska verkligheten ser nämligen väldigt olika ut.

Vi kan också konstatera att kommunernas ekonomi har tagits upp i denna debatt. Det är en självklarhet när det gäller ett betänkande som detta. Vi vet att kommunerna, och även regionerna, har det mycket tufft ekonomiskt. Men från januaripartierna planerar man att tillskjuta ungefär 20 miljarder kronor. Det är hälften av det som man räknar med behövs under denna mandatperiod för att behålla dagens kvalitet i välfärden. Då vet vi sedan tidigare att dagens kvalitet i välfärden kanske inte riktigt är den som vi vill ha. Jag tror att de flesta av oss vill ha lite mindre förskolegrupper, vill ha lite fler lärare och andra kategorier i skolan och tycker att man i äldreomsorgen ska kunna stressa mindre.

Just underfinansieringen av välfärden, som till stor del beror på att vi i Sverige har prioriterat att sänka skatter under flera decennier, väljer Sverigedemokraterna såklart att bortse från. 240 miljarder kronor på ett par decennier får ändå konsekvenser – det är otroligt mycket pengar – eller 120 miljarder kronor sedan borgarna tog över 2006. 120 miljarder kronor motsvarar ungefär löner för 240 000 undersköterskor. Det är klart att det får effekter i kommunernas ekonomi.

Men i stället för att erkänna detta åker Sverigedemokraternas representanter till Grekland och jagar utsatta människor, människor som har fått fly från sina hem, fått lämna sina nära och kära, har förlorat nära och kära, har varit utsatta för tortyr och våldtäkter, får ha sina barn i flyttkartonger, får bo i tält i regn och rusk och inte får sjukvård eller den mat som de faktiskt behöver. Dessa människor tycker Sverigedemokraterna att man ska jaga.

Herr talman! Förutom att Sverigedemokraterna hellre jagar flyktingar än erkänner att skattesänkningar som de själva har stått bakom bidrar till den ekonomiska krisen är de ett parti som tycker att det är helt okej att det plockas ut hur stora vinster som helst ur välfärden – bara de går till privata bolagsägare.

Det är faktiskt så att arbetsvillkoren i välfärden är alldeles för dåliga i stort. Visst finns det mycket som är bra, och den stolthet som de som kämpar och jobbar i verksamheterna känner över sitt oerhört viktiga arbete – liksom det ansvar de tar – kan inte nog betonas. Arbetsvillkoren skulle dock behöva bli mycket bättre.

I den privatiserade välfärden är arbetsvillkoren till och med sämre än de är i den offentliga välfärden. Det är fler deltid, fler visstider, lägre löner och lägre utbildningsnivå, och stressen är betydligt mer påtaglig. Det blir ju så om man är för få. Om det är för få som har tillsvidareanställningar och heltidsanställningar ökar stressen. De som faktiskt har tillsvidareanställningarna får dessutom ta ett oerhört mycket större ansvar om de som de jobbar med är visstidsanställda, för en visstidsanställd har självklart mycket svårare att sätta sig in i arbetet och ta det ansvar som en tillsvidareanställd som känner verksamheten, brukarna eller eleverna kan ta. Så ser det faktiskt ut.

Medan personalen kämpar och gör allt de kan såväl i den offentliga som i den privata verksamheten kan vi dock lugnt luta oss tillbaka och konstatera att ägarna till dessa bolag lever gott. Det är nämligen bättre avkastning i den privatiserade välfärden än vad det är inom annan privat tjänsteverksamhet. Den skattefinansierade privata välfärden har alltså bättre avkastning, oavsett vilket mått vi använder, än privat tjänsteverksamhet som är privatfinansierad. Det säger något.

Förutom att det blir väldigt dyrt att slösa bort skattepengar på det här sättet och förutom att arbetsvillkoren blir sämre får det andra konsekvenser i samhället. Skolan blir segregerad. Glädjebetygen är rätt omfattande. Byråkratin och detaljstyrningen kräver resurser, och såväl fusk som skattesmitning ingår i konceptet – ja, vi har till och med varit med om verksamheter som verkar främja terrorism. Studieresultaten försämras, och skolans kompensatoriska uppdrag undergrävs. Barn till föräldrar med kort utbildning missgynnas, vilket ju är något helt annat än vad samhället behöver. Skolor går i konkurs, och kommuner tvingas ta över. Skolor stängs på grund av misskötsel, och eleverna får betala priset. Deras skolor går nämligen förlorat. Hur ska de kunna ta igen det?

Jag var inte med då, men jag har läst protokoll och annat från tiden då skolan privatiserades. Jag läste en mening som jag tyckte var väldigt påtaglig och som sa det mesta om det som skedde då. SAF:s dåvarande vd uttryckte nämligen sin förtjusning när regeringen Bildt hade lagt fram propositionen om privatiseringen av skolan genom att säga: Här ligger 300 miljarder och väntar på oss.

Det var väl inte undra på att de såg fram emot den där propositionen. Vi kan också lugnt konstatera att båda de som en gång i tiden skrev den där propositionen, Carl Bildts tjänstemän – om de var statssekreterare eller sakkunniga vet jag inte – sedan blev skolbolagsägare. Den ena blev känd för att efter konkursen av John Bauer fira med en dyr flaska vin på balkongen. Han plockade sedan ut några lönsamma skolor och fortsatte att

vara skolägare. Även den andre är fortsatt skolägare, och jag kan säga att de har plockat ut många, många miljoner av våra skatte kronor.

Så ser det alltså ut. Den proposition som föranledde hela privatiseringen av skolan, vilket sedan har rullat vidare, föregicks inte ens av en utredning. Den var på 15 sidor och alltså skriven av dem som sedan tjänade storkovan på omvandlingen av svensk välfärd. Efter att ha debatterat den här frågan i många år kan jag också konstatera att det för moderater, centerpartister och kristdemokrater, liksom för liberaler, är helt rimligt att ha obegränsade vinstuttag i välfärden – obegränsade uttag av vinster på skattemedel som var avsedda för elever, sjuka, barn och gamla.

Var Socialdemokraterna står är lite svårbegripligt, måste jag säga. När de är med oss kan de tänka sig, eller åtminstone bli tvingade till, att reglera. Är de med Centern och Liberalerna slipper de dock det – med lite glädje, verkar det faktiskt som.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 11 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis göra sig lustig över att min partiledare, till skillnad från Ulla Anderssons, beger sig ut i verkligheten för att bilda sig en egen uppfattning och kunna utforma vår politik utifrån den verklighet han ser när det gäller vad som är bäst för människorna på plats där nere och vad som är bäst för Sverige. Jag tycker att det är ett rimligt sätt att bygga sin politik på. Vänsterpartiet håller sig i stället på säkert avstånd innanför dessa väggar. Jag tycker att det visar på ett elitistiskt förhållningssätt till det politiska hantverket.

Vad gäller sakfrågan är det en våg av människor som nu kommer från Afghanistan, Afrika och Iran. Sättet man forcerar gränserna på visar på att man inte respekterar nationers suveränitet, och man respekterar inte motagarlandets lagar. Det bränns bilar, och det bränns däck. Det kastas gataner, och kyrkor vandaliseras. Då handlar det inte om flykt längre. Därför är det en befogad fråga vad Ulla Andersson vill kalla fenomenet att tusentals unga, arga män forcerar ett lands gräns med våld. Den frågan vill jag ha svar på.

Anf. 12 TALMANNEN:

Jag påminner om att debatten rör kommunala frågor och inte andra frågor.

Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Det var just utifrån de kommunala frågorna jag lyfte det hela, för vi vet alla att välfärden är underfinansierad. I stället för att diskutera det och de skattesänkningar som har bidragit till detta, eller är hela orsaken till det, väljer Sverigedemokraterna alltså att åka ned till Grekland och jaga utsatta människor – och det trots att det går emot de internationella konventioner som finns om rätten att söka asyl.

Dennis Dioukarev påstår att Vänsterpartiet lever långt ifrån verkligheten. Jag skulle vilja säga att det var våra medlemmar, om några, som tillsammans med väldigt många andra ställde upp under krisen för människorna 2015. Vi till och med öppnade våra partilokaler och lät människor sova över där. Vi har haft människor sovande hemma hos oss själva för att på alla sätt försöka bidra och lösa en väldigt svår situation för många

människor. Vi har varit nere i flyktinglägren och hälsat på och försökt bistå. Vi jagar inte människor, utan vi ser människors utsatthet. Vi förstår också vad utsatthet kan göra med människor, vilket jag tycker att även en sverigedemokrat borde kunna göra.

Jag beklagar därför att Sverigedemokraterna, i stället för att erkänna att de stått bakom alla dessa skattesänkningar och att de i sin egen budgetmotion har ytterligare skattesänkningar som framför allt gynnar de mest välbeställda, har olika former av bidrag till överklassen samtidigt som de står och beklagar sig över att välfärden är underfinansierad. Men det går ju att gömma sig bakom ridåer och försöka bortse från den verklighet man befinner sig i. Man kanske mår bra av att jaga mer utsatta människor, så att man själv framstår som lite bättre – inte vet jag.

Anf. 14 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är lite hyckleri att angripa Sverigedemokraterna för skattesänkningar samtidigt som Vänsterpartiet stöder en regering som har valt att avskaffa värnskatten. Ni kan när som helst välja att fälla regeringen, Ulla Andersson, och vi kan till och med hjälpa er att göra det. Jag sträcker därför ut en hand: Låt oss fälla denna regering tillsammans, om Vänsterpartiet nu är seriösa med sin kritik mot skattesänkningarna!

Våra skattesänkningar är riktade mot låg- och medelinkomsttagare – mot vanligt folk och småföretagare. Jag förstår inte hur det kan vara fel sätt att bedriva politik på. Men Vänsterpartiet vill naturligtvis beskatta allt som rör sig, så jag är inte förvånad över denna retorik.

Vi har ökat de generella statsbidragen till kommunerna mer än regeringen. Vi har tillsammans med Vänsterpartiet tillfört 2,5 miljarder extra till kommunerna. Det är en bra politik för stärkt kommunal välfärd.

Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet föreslår att sjuka ska betala lika mycket i skatt som dem som har turen att vara friska och att ha ett jobb. Det är sådant som Sverigedemokraterna absolut inte tycker att man ska göra, utan sjuka människor ska betala mest i skatt. Den som läser Sverigedemokraternas budgetmotion kan se mycket tydligt att de som får störst skattesänkningar är de i de högsta inkomstdecilerna, det vill säga de som redan har de tjockaste plånböckerna.

Förutom detta kan den som läser Sverigedemokraternas budgetmotion också se hur man drar tillbaka pengar till skolor i socioekonomiskt utsatta områden, det vill säga de skolor som mest skulle behöva resurserna. Det är där arbetarklassens barn går, och det är där föräldrarna har kort utbildningsbakgrund. Det är där det behövs mest stöd, och det är där skolans kompensatoriska uppdrag är som viktigast. Där drar Sverigedemokraterna tillbaka pengarna.

Hur känns det? kan man undra. Det känns tydligen gott i ett sverigedemokratiskt hjärta.

Förutom detta drar Sverigedemokraterna in på så gott som allt stöd för att underlätta för människor att komma ut på arbetsmarknaden eller att komma in på en utbildning. Där skär man ned hej vilt.

Egentligen är det ju så, herr talman, att Sverigedemokraterna inte vill att vi ska lyckas med integrationen. Det är deras födkrok, och det är så de kan sprida sina rasistiska åsikter. Jag beklagar det.

Jag kan konstatera att jag inte stöder en regering som tar bort värnskat-ten; det skulle jag aldrig någonsin göra. Vi driver inte den sortens politik. Om sedan Socialdemokraterna, Centern, Miljöpartiet och Liberalerna väl-jer att göra detta får de stå för det – vi skulle aldrig bedriva en sådan politik. Däremot vet jag att Sverigedemokraternas ekonomisk-politiska talesper-son, precis som Dennis Dioukarev, tycker att det egentligen är rätt bra att ta bort värnskat-ten.

Sverigedemokraterna har, såvitt jag vet, stått bakom varje borgerlig skattesänkning under de år som man har funnits i riksdagen. Därmed har Sverigedemokraterna bidragit till att vi kanske har 240 000 färre anställda i välfärden än vad vi skulle kunna ha. Men det får Sverigedemokraterna ta på sitt samvete.

Anf. 16 EVA LINDH (S):

Herr talman! Kommuner och regioner är grunden för den decentrali-serade välfärdsmodell som Sverige har. Det lokala självstyret ger stor fri-het att utforma och ansvara för sin verksamhet utifrån de behov som man har lokalt.

Det vi debatterar här i kammaren i dag är de kommunala frågorna, det vill säga hur vi från nationellt håll genom statsbidrag, utjämning, styrning och annat kan stödja den kommunala sektorn att klara av sitt uppdrag.

Välfärdens behov är stora. En del kommuner och regioner har ett sär-skilt ansträngt ekonomiskt läge. Andelen kommuner som redovisade nega-tiva resultat var högre bland de befolkningsmässigt minsta kommunerna, och många är de som arbetar inom välfärden och som känner att de inte räcker till och inte har tid för den omsorg som de vill ge.

Vi socialdemokrater kommer alltid att sätta välfärden främst och har alltid gjort det. Vår högsta prioritering är att stärka välfärden och öka tryggheten i hela Sverige och att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och regioner.

Vi har också prioriterat att hela Sverige ska leva och växa. Flera myn-digheter har fått i uppgift att underlätta möjligheterna att bo, leva och verka i alla delar av landet. Utmaningarna i kommunerna och regionerna är stora och av skiftande karaktär, och det handlar om att skapa likvärdiga förut-sättningar för de olika kommunerna och regionerna. Alla invånare, från norr till söder, ska kunna få en bra välfärd.

Från var och en efter förmåga, till var och en efter behov – det är grun-den i den svenska välfärdsmodellen. Jämlikhet i välfärden är oerhört vik-tigt. Oavsett vem du är eller var du bor ska du få en bra sjukvård, en bra utbildning och en bra omsorg.

Herr talman! Allt fler lever längre, och det föds allt fler barn. Det är positivt och bra. Det är resultatet av en långvarig välfärdspolitik. Men för-utsättningarna skiljer sig åt, som jag tidigare varit inne på.

För att möta denna positiva men ändå utmanande utveckling kommer vi att behöva anställa väldigt många fler inom välfärden framöver. Fokus måste därför vara på kompetensförsörjning. Det spelar liksom ingen roll hur mycket pengar vi delar ut om det inte finns människor att anställa, så det är viktigt att vi skapar förutsättningar för att kunna anställa och ha

kompetens bland dem som jobbar i välfärden – undersköterskor, personliga assistenter, lärare och barnskötare.

Det är faktiskt så att det i dag är 100 000 fler som jobbar inom välfärden än när den rödgröna regeringen tog över. Vi har alltså redan ökat detta och har fler anställda, men det kommer att behöva anställas ännu fler framöver.

Herr talman! Vi vet som sagt att utmaningarna är stora just nu, men de största utmaningarna är de som kommer under de kommande åren. Därför får vi inte luras att fatta kortsiktiga beslut som möjligtvis kan verka bra just nu men som inte hjälper kommuner och regioner att hantera utmaningarna långsiktigt. Det krävs långsiktighet för att säkra en god välfärd i framtiden.

De kommunala frågorna handlar om en stor mängd saker. En av de viktiga frågorna är naturligtvis resurserna – statsbidragen till kommuner och regioner. Finansdepartementet har beräknat att mer resurser behöver tillföras till skolan, sjukvården och äldreomsorgen.

Flera har varit inne på att vi behöver öka de generella statsbidragen och minska de riktade statsbidragen. Detta har vi förstått, och vi arbetar med det. Det kan inte vara så att riktade statsbidrag binder fast kommunala och regionala satsningar som kanske inte är vad som behövs mest just då.

Samtidigt är det så att en omfördelning från riktade statsbidrag till generella statsbidrag måste följas av att vi bestämmer hur vi ska styra satsningarna framöver. Ibland behövs det riktade statsbidrag till områden där det behövs en utveckling.

Herr talman! Behovet av förebyggande arbete är stort, och detta arbete är avgörande för att vi ska klara framtidens utmaningar. Vi behöver förbättra skolresultaten, ta tag i skolsegregationen och se till att vi får en jämlik sjukvård. I det arbetet måste vi naturligtvis hjälpas åt. Vi ska styra resurserna och insatserna. Vi vet att en ojämlig vård kostar mer, så om vi kan styra om mer är det bättre både för den enskilde och för samhället.

Herr talman! Marknaden är inte ett recept för att klara välfärdens utmaningar. Privatiseringar och avregleringar har visat sig minska jämlikheten inom sjukvården och öka segregationen inom skolan. Vi har sedan lång tid tillbaka haft förslag på hur vi ska begränsa vinsterna i välfärden på de områden som finansieras gemensamt via skattsedeln.

Men vi måste också vara realistiska. I Sveriges riksdag finns inte majoritet för en vinstbegränsning, och det är där besluten måste fattas. Därför har vi varit överens om att det är viktigt med kontroller och fokus på kvalitet för att välfärden ska utvecklas på ett positivt sätt. Risk för upptäckt är ett viktigt instrument. Vi har ett ansvar för att den offentliga verksamheten håller hög kvalitet, oavsett vem som utför den, och för att välfärden inte ska utnyttjas.

Stat, regioner och kommuner måste tillsammans ta ansvar för att klara behovstyrning, kvalitet och den utbyggnad av platser som krävs. Det är de sjukas behov av vård och ungdomarnas behov av en bra skola som ska styra.

Herr talman! De kommunala frågorna kommer fortsätta att vara mycket aktuella, oavsett vad som händer i världen. Det handlar om att stötta varandra och lyfta fram bra och fungerande modeller, arbetssätt och verksamheter samt om att underlätta för kommuner och regioner att samverka på alla sätt som behövs. Det handlar också om att på ett innovativt sätt

använda teknik och digitala tjänster och om att sätta fokus på den organisatoriska kapaciteten och förmågan att utveckla verksamheten.

De kommande åren behöver alla utgiftsökningar prövas mot mer resurser till välfärden och därmed också ökad trygghet i landet. Vi ska se till att våra äldre får en bra omsorg och att våra barn får en trygg uppväxt.

Avslutningsvis vill jag yrka avslag på samtliga motioner och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Eva Lindh är det väldigt svårt att invända i sak mot det hon säger, framför allt när hon säger: Vi socialdemokrater har alltid satt välfärden främst. Det låter ju jättebra. Det är bara synd att det inte är så i verkligheten. Varför prioriterade då regeringen i stort sett precis allting annat utom just välfärden i den budget som ni lade fram i höstas? Varför insåg ni inte i höstas det som Eva Lindh säger nu, det vill säga att välfärden behöver mer pengar?

Vi tog beslut om budgeten veckan före jul. Då fanns det inga extra pengar till välfärden. Några veckor in i januari, efter det att Moderaterna lagt fram sitt initiativ i finansutskottet och regeringen upptäckt att det var fler partier som tyckte precis samma sak – Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna hade precis samma syn på detta, nämligen att vi behöver mer pengar till välfärden – *då* vaknar regeringen och säger: Oj, vi får nog skjuta till 5 miljarder till!

Det var ju jättebra att vårt initiativ satte sådan fart på regeringen. Nu återstår bara ett litet problem: Vad är det ni ska prioritera bort för att få fram dessa 5 miljarder? Och varför kom ni inte på det i höstas utan först när andra partier väckte frågan? Det är jag väldigt nyfiken på. Inte minst är jag också nyfiken på hur ni ska betala alla de här andra pengarna som Eva Lindh så riktigt säger behövs långsiktigt för att stärka välfärden. Vi ser till exempel vilka behov vår sjukvård har. Hur ska ni få fram de pengarna om ni alltid lägger pengar på precis allting annat utom just välfärden? Vad vill Eva Lindh prioritera bort i dagens budget för att frigöra pengar till välfärden? När skatteintäkterna sjunker och utrymmet minskar måste man prioritera bort något annat. Vad vill Eva Lindh prioritera bort?

Anf. 18 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Ibland är det fascinerande vilka olika bilder vi har av verkligheten. Socialdemokraterna har under lång tid – alltid – prioriterat välfärden först. Samtidigt kan vi se att Moderaterna historiskt sett inte har stått för några satsningar på välfärden. Man har prioriterat skattesänkningar och inte satsat på välfärden. Det har vi gjort. Vi gjorde det under förra mandatperioden; vi gör det nu. Det har visst tillskjutits pengar till välfärden. Just för att det ska vara bra förutsättningar och tydligt för kommuner och regioner vad man har att förhålla sig till så vi redan i mandatperiodens inledning att de här pengarna kommer att skjutas till.

Vi vet också – det har finansminister Magdalena Andersson varit ute med sedan lång tid tillbaka – att det inte kommer att räcka. Vi behöver tillskjuta mer. Det har hon sagt, det har vi varit tydliga med och det kommer vi också att göra.

Jan Ericson pratar om att man satsar. Det har man inte gjort tidigare, så jag välkomnar Moderaterna till att vara med och gemensamt satsa på välfärden. Det är väl ändå positivt. Men jag är naturligtvis tveksam till om det är långsiktigt, för det är långsiktighet vi behöver i finansieringen av välfärden. Min fråga till Moderaterna blir: Kan man lita på att ni även framöver och inte bara i år satsar på välfärden? Kan vi ta i hand på att detta krävs under lång tid, inte bara i år utan även framöver?

Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att Sveriges Kommuner och Regioner i sin egen utvärdering har visat att det under de år som Alliansen styrde Sverige trots finanskris rådde balans mellan intäkter och utgifter i kommunsektorn. Efter det att Alliansen avgick 2014 har utvecklingen gått åt helt fel håll. Nu är kostnadsmassan i kommunerna mycket större än intäkterna, och detta har hänt efter det att Alliansen lämnade makten.

Jag kan också konstatera att vi moderater i vår budget i höstas var väldigt tydliga med att välfärden behövde mer pengar. Vi prioriterade bort andra saker för att få fram pengar till detta, och det var för långsiktiga satsningar över ett antal år framåt. Vi har verkligen visat från moderat sida vad vi prioriterar i vår budget.

Om regeringen verkligen hade prioriterat välfärden, som Eva Lindh säger att man gör, hade man väl inte helt plötsligt, tre veckor efter den beslutade budgeten, behövt konstatera att det behövdes 5 miljarder till. Det hade inte behövts om ni verkligen hade gjort det som Eva Lindh säger, nämligen satsat på välfärden i er budget. Ni gjorde ju inte det. Det var därför som ni tre veckor senare, några veckor in på det nya året, alldeles efter det att vi klubbat er budget i riksdagen, yrvaket upptäckte att vi måste skjuta till mer pengar till välfärden.

Det här går inte ihop, Eva Lindh. Man kan inte säga att man alltid har välfärden i fokus om man sedan, bara tre veckor efter det att man fått igenom sin budget, upptäcker att man måste satsa mer pengar i välfärden. Varför upptäckte ni inte det i höstas? Varför frigjorde ni inte de pengarna då?

Svaret på min fråga uteblev helt. Vi moderater har tydligt visat vad vi vill prioritera bort i budgeten. Vi kan frigöra stora resurser till välfärden på det viset. Men från Eva Lindh får jag inget svar alls. Vad vill Eva Lindh och Socialdemokraterna prioritera bort för att få fram pengar till den här långsiktiga satsningen på välfärden? Någonstans måste ni ju hämta pengarna. Nu vill jag veta var.

Anf. 20 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Det kommer snart en vårändringsbudget, och det kommer också en budget i höst. Vilka prioriteringar vi i regeringen kommer att göra tillsammans med våra samarbetspartier tror jag att Jan Ericson får vänta i alla fall några veckor på.

Att Moderaterna vill satsa är som sagt bra. Men det är alltid lite så där: Vilka pengar kommer eller kommer inte till kommunerna? Samtidigt som Moderaterna satsar med ena handen drar man ju också bort väldigt mycket pengar från kommunerna, exempelvis till insatser för arbetslösa. En av de saker jag lyfte fram i mitt anförande var kompetensförsörjning. Vi behöver göra insatser för de människor som hamnar i arbetslöshet för att de ska

Prot. 2019/20:85
11 mars

Kommunala frågor

kunna finnas i välfärden framöver. Det är inte en framtidssatsning om man drar bort pengar från kommunerna genom att ge med ena handen och ta med den andra, samtidigt som man skapar sämre förutsättningar för att människor ska komma i jobb. Det tycker inte jag är ett bra recept för att stärka välfärden framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*Vissa ytterligare
ändringar av
placeringsreglerna
för Första–Fjärde
AP-fonderna*

§ 8 Vissa ytterligare ändringar av placeringsreglerna för Första–Fjärde AP-fonderna

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU27

Vissa ytterligare ändringar av placeringsreglerna för Första–Fjärde AP-fonderna (prop. 2019/20:57)
föredrogs.

Anf. 21 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! I propositionen som vi nu debatterar genom detta betänkande föreslår regeringen dels en lagändring som går ut på att tydliggöra att AP-fonderna de facto får göra saminvesteringar i onoterade bolag, dels att taket för en AP-fonds innehav avseende röstetalet i en sådan saminvestering höjs. Däremot kvarstår att AP-fonderna inte får direktinvestera i onoterade bolag.

Första AP-fonden tar upp detta i sitt remissvar och menar att AP-fonderna borde kunna direktinvestera i dessa onoterade bolag. AP-fonden anför att utvecklingen under de senaste åren varit att när företag börsintroduceras sker det ofta till höga värderingar och aktiepriser. AP-fonderna går därmed miste om den avkastning som andra institutionella investerare kan erhålla när de investerar som så kallade ankarinvesterar i ett tidigare skede före börsnoteringen. Första AP-fonden pekar också på att indirekta investeringsformer, till exempel via riskkapitalföretag eller fonder, ofta är förknippade med högre kostnader än en intern hantering inom AP-fonderna.

Vi mister helt enkelt pengar som vi skulle behöva till våra pensioner genom att förbjuda direktinvesteringar i onoterade bolag, och vi försvårar och fördyrar hanteringen av investeringarna. Det här bör ändras, menar Vänsterpartiet. Vi menar att AP-fonderna borde kunna direktinvestera i onoterade företag. Även LO har liknande ingångar i sitt remissvar.

Herr talman! Första–Fjärde AP-fonderna räknas till buffertfonderna. Buffertfonderna har två olika roller inom inkomstpensionssystemet. Den ena rollen är att hantera de över- och underskott som uppstår när inbetalda pensionsavgifter skiljer sig från de utbetalda pensionerna. När inbetalningarna till systemet är större än utbetalningarna sparas överskottet i Första–Fjärde AP-fonderna, och när utbetalningarna är större än inbetalningarna tar man medel från fonderna. Buffertfondernas andra roll är att generera avkastning till inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiering. Därför vore det bra om dessa investerare faktiskt fick använda pengarna på det mest effektiva sättet genom att investera i onoterade bolag.

Men de företag som AP-fonderna investerar i är också beroende av det samhälle de verkar i. Ett samhälle med god ekonomisk utveckling ökar möjligheterna för att AP-fondernas investeringar genererar god avkastning. Det vore därför intressant, menar Vänsterpartiet, att låta AP-fonderna få ett bredare mandat att investera i samhällsnyttiga investeringar. Det kan till exempel handla om investeringar i elnät, trafikinfrastruktur, fiber, miljöteknik med mera.

Vi menar att regeringen bör utreda förutsättningarna för att låta AP-fonderna få detta kompletterande mandat att investera i samhällsnyttiga investeringar. Det är ändå samhällsbygget, det gemensamma, som är avgörande för samhällets utveckling. Det ger både möjligheter och förutsättningar, och det ger också nytta till alla utöver att det skapar arbetstillfällen.

Vänsterpartiet har även föreslagit att AP-fonderna ska avveckla sina fossila innehav. Det är inte sunt att våra pensionspengar används till investeringar i fossilbolag, till exempel oljebolag eller gasbolag, och vi tycker därför att AP-fonderna borde ha ett uppdrag att avveckla dessa och ett särskilt uppdrag att investera i miljö- och klimatomställningen. Våra pensionspengar ska göra samhällsnytta och inte samhällsskada.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 22 INGEMAR NILSSON (S):

Herr talman! Det är klart att dagens debatter och dagens samtal i den här kammaren präglas av den omvärld som vi lever i. En diskussion om finansmarknadsfrågor och AP-fonder utan att ta hänsyn till coronadiskussioner och oljeprisfall och så vidare är naturligtvis väldigt svår att genomföra. Men jag väljer ändå, herr talman, att försöka föra den här diskussionen utan att fördjupa mig i de nämnda omvärldsfaktorerna här och nu.

I november 2018, närmare bestämt den 28 november, stod jag i den här talarstolen och argumenterade för regeringens dåvarande förslag om nya och ändrade placeringsregler för Första–Fjärde AP-fonderna. Det var ett förslag som riksdagen också klokt nog antog.

Förslaget innebar att Första–Fjärde AP-fonderna fick modernare och mer nulägesanpassade placeringsregler som ökade fondernas möjligheter till placeringar i vad som kallas för illikvida tillgångar. De nya reglerna sänkte också kravet på placeringar i räntebärande papper. Men – och det är viktigt att poängtera – det är också regler som tydliggör att fonderna ska förvalta sina tillgångar på ett föredömligt sätt genom ansvarsfulla investeringar och ansvarsfullt ägande.

År 2019 blev därmed det första året med de nya placeringsreglerna på plats. När regeringens skrivelse för verksamheten i AP-fonderna 2019 kommer någon gång under hösten får vi tillfälle att här i kammaren utvärdera, diskutera och kanske debattera om och i vilken omfattning och utsträckning de här placeringsreglerna har haft effekt.

Herr talman! Redan i debatten i november 2018 poängterade jag att mer var på gång när det gäller förändring av AP-fondernas placeringsregler. Det är dessa kompletterande förändringar som den nu aktuella propositionen handlar om. De förslag som finns i propositionen handlar främst om att ge Första–Fjärde AP-fonderna ytterligare ökade möjligheter till investeringar i illikvida tillgångar och därmed ge fonderna, så långt möjligt är, likvärdiga förutsättningar som andra motsvarande investerare på marknaden har.

Med de här förslagen stärks också AP-fondernas möjligheter att uppfylla sin roll att nå det övergripande målet för verksamheten: långsiktig avkastning på pensionskapitalet. Det är nämligen det som är AP-fondernas uppgift, alltså dels att hantera de mer kortsiktiga över- respektive underskotten i pensionssystemet, dels att generera långsiktig avkastning på pensionskapitalet – ett kapital som vid halvårsskiftet 2019 var ungefär 1 485 miljarder. Hur stort det är i dag överlåter jag åt någon annan att fundera på.

Det är därför glädjande att se att det råder en bred enighet i utskottet att föreslå bifall till regeringens proposition – en proposition vars förslag också är förankrat i Pensionsgruppen.

Herr talman! Trots denna breda enighet finns det en motion i detta betänkande. Det är en motion där Vänsterpartiet föreslår i huvudsak två saker. Först och främst föreslår man direktinvesteringar i onoterade företag. Utskottet avslår motionen i den delen med motivet att den nuvarande ordningen, det vill säga att investeringar i onoterade företag ska ske genom en fond eller ett riskkapitalbolag, är väl avvägd givet AP-fondernas uppdrag.

AP-fonderna har främst finansiella mål och ska inte ta näringspolitiska och ekonomiskpolitiska hänsyn i sin förvaltning. Direktinvesteringar i onoterade företag skulle dessutom leda till att AP-fonderna skulle tvingas ta på sig ett helt annat och annorlunda operativt ansvar för de företag man investerar i. Det anser vi är en utveckling som inte är önskvärd.

Motionens andra förslag handlar om ett bredare mål för AP-fonderna. I motionen argumenteras för att låta AP-fonderna investera i vad som benämns som samhällsnyttiga investeringar. Jag vill nog påstå att AP-fonderna gör det redan i dag, herr talman. I motionen exemplifieras samhällsnyttiga investeringar som vi hörde tidigare med elnät, trafikinfrastruktur, fiber och miljöteknik. Ja, det är precis det som möjliggörs med regeringens förslag, nämligen att investera i precis den här typen av företag, exempelvis infrastrukturföretag, men via fonder och riskkapitalbolag, av precis samma skäl som tidigare nämnts. Konsekvens i regelverket oavsett företagets verksamhet tycker vi är klokt. Återigen, det gäller att inte tappa bort AP-fondernas mål, nämligen att generera långsiktig avkastning på pensionskapitalet.

Herr talman! Lite orolig blir man på den punkten när man läser Vänsterpartiets motiv i motionen. Där skriver man: ”Det vore därför intressant att låta AP-fonderna få ett bredare mandat att investera i samhällsnyttiga investeringar.” För min del känns inte det som ett helt övertygande sätt att resonera när det gäller att förvalta våra gemensamma pensionsmedel.

Nej, det är betydligt mer intressant att i det här avseendet tillämpa en försiktighetsprincip, och därvidlag känns regeringens förslag som klart mer välbalanserat och klokt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets betänkande nr 27 och avslag på motionen.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Anf. 23 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Varje år upphandlar den offentliga sektorn varor och tjänster för över 700 miljarder kronor. Det motsvarar en sjättedel av svensk bnp. Det annonseras över 18 000 offentliga upphandlingar varje år. Jag menar att debatten om offentlig upphandling borde ha en betydligt större plats i den svenska debatten.

Hur upphandlingar utformas och genomförs har stor påverkan på det privata näringslivet då en stor del av deras intäkter kommer från affärer med kommuner, regioner och stat. Rätt gjort nyttjas skattepengarna väl samtidigt som det offentliga bidrar till ett blomstrande privat näringsliv. Det skapar jobb och tillväxt också i andra delar av ekonomin. Bra offentliga upphandlingar skapar ömsesidig nytta samtidigt som företag kan kliva ut i den globala konkurrensen med fungerande affärsmodeller när det gäller varor och tjänster.

Det offentliga ska få ut så mycket som möjligt för skattepengarna med god kvalitet. Vi ska motverka korrupktion och slarv. Sveriges riksdag har ett stort ansvar för att medborgarnas pengar kommer till största möjliga nytta.

Upphandlingsmyndigheten och Konkurrensverket har för femte gången tagit fram en gemensam rapport med statistik när det gäller offentlig upphandling. Det genomsnittliga antalet anbudsgivare per upphandling har ökat efter tidigare års minskningar. Dessutom har antalet upphandlingar med endast *en* anbudsgivare minskat. Det är bra. Det ger mer för skattepengarna.

Vi moderater vill ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att sprida kunskap om möjligheten att inkludera livscykelanalys som en faktor vid offentlig upphandling. Ställer vi bättre krav vid offentlig upphandling kan även den offentliga konsumtionen på riktigt bidra till klimatomställningen. Ytterst handlar det om klimatsmart konsumtion som bygger på faktiska utsläpp i hela kedjan.

Sverige rankas som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga ekonomier. För ett litet handelsberoende land med långa avstånd i Europas utkant är ett fortsatt bra företags- och innovationsklimat helt avgörande. Det är genom handel vi har blivit ett av världens rikaste länder, och det är genom fortsatt handel med andra vi ska fortsätta att vara ett av världens rikaste länder.

Vi moderater vill ha mer av innovations- och funktionsupphandlingar i offentlig verksamhet för att fortsätta stödja den utveckling som gjort Sverige till ett rikt land. Öppna upphandlingsunderlag som efterfrågar funktion skapar kreativitet. Genom att beskriva den funktion en produkt eller tjänst ska ha kan man få företagen att tänka nytt. På detta sätt kan ett bra innovationsklimat skapas i hela den privata sektorn.

Blir vi bättre på att upphandla funktion kan skattebetalarna få ut betydligt mer för sina pengar. Vi kan också få export av denna typ av varor och tjänster. Det skapar jobb och ytterligare välbefinnande i vårt land.

Offentlig upphandling är en stor del av svensk ekonomi. Hur vi utformar upphandlingsunderlag påverkar svenska företag i stor utsträckning. Ett område som måste bli bättre är upphandling av mat inom offentlig sektor.

Herr talman! Sveriges bönder lyder under EU:s hårdaste miljökrav och tuffaste djurskydd. Det är i grunden bra men gör att svensk mat blir dyrare att producera. Det är en följd av beslut fattade i Sveriges riksdag. Problemet är att samma politiker som har fattat besluten om de hårdare miljökraven och det tuffare djurskyddet sedan väljer bort den svenska maten för att den blivit för dyr att producera. Kommuner, regioner och stat köper i stället mat producerad i andra länder med lägre miljökrav och sämre djurskydd.

Herr talman! Detta är helt orimligt. Vi bör värna den svenska matproduktionen och de krav vi ställer på svenska bönder. Offentlig sektor borde inte få upphandla mat som är producerad med lägre krav än vad den svenska lagstiftningen medger.

Moderaternas partistämman hösten 2019 biföll min och partikollegan Ida Erikssons motioner med just denna innebörd. Jag hoppas att fler partier vill jobba med oss moderater för mer svensk mat på tallriken i skolor, på sjukhus och inom äldreomsorg.

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1. (Applåder)

Anf. 24 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Jag har tittat på mängder av skräckfilmer i helgen. Dessa filmer innehöll mer blod och ångest än den gamla 70-talsklassikern *Carrie*. Temat för samtliga filmer var tortyrkammare. Paniken i ögonen hos dem som utsattes för tortyren var så tydlig att den trängde igenom de amatörmässigt filmade scenerna.

De flesta offer tvingades in i en tunna där de fixerades så att de inte kunde komma loss. Offrens huvuden satt fast så att halsar blottades. Gemensamt i alla filmer var bödeln med kniven. Han lade sin kniv mot offrens halsar och sågade fram och tillbaka tills han var nöjd. Halsarna klövs liksom i två delar men hängde ändå ihop. Blod sprutade överallt.

Men offren fortsatte att leva. Jag kunde se dem blinka och försöka skrika, men inget ljud kom. Däremot kunde jag höra hur de försökte ta sig loss medan blodet pumpades ut ur uppskurna halsar. Det var nerver, artärer och mat- och luftstrupe som skars av, men knivarna nådde ändå inte tillräckligt djupt för att offren skulle tappa medvetandet. Blodet fortsatte att pumpas till hjärnorna. Genom gapen i halsarna såg jag tydligt hur offren försökte andas.

I vissa scener släpptes offren fria. Då stapplade de runt, och endast halsskotorna höll kvar huvudena. Varje sekund var vidrig att bevittna, och i vissa fall tog det minuter innan offren slutligen mötte sitt öde och dog av blodförlust.

I andra scener hängdes offren upp i ett av sina ben efter halssnittet. En del av dem var så starka att de i detta uppochnedvända läge svingade sig fram och tillbaka för att försöka komma loss.

Vissa av offren, som fortfarande var vid medvetande när de stälptes ut ur tunnan, försökte med sina dinglande huvuden att ta sig upp till stående. Det sista som verkade överge dem var viljan att fly undan sina bödlar.

Tortyren tycktes aldrig ta slut. Att offren upplevde ångest, smärta och lidande står utom allt tvivel.

Herr talman! Detta borde ha varit scener ur en spelfilm eller i värsta fall från en historiedokumentär. Men under de minuter jag står här i talarstolen möter tusentals djur detta öde runt om i många EU-länder.

I dag debatterar vi betänkande FiU34, *Offentlig upphandling*. Det är ett betänkande som innehåller en rad olika områden, och det handlar om enorma summor årligen. Den offentliga upphandlingen står för ungefär 17 procent av bnp, exklusive moms. I reda pengar handlar det om 706 miljarder kronor.

Det är djurskyddet jag tar upp här i dag. Med en dåres envishet lyfter jag samma ämne som min kollega gjort tidigare år i hopp om att kammarens ledamöter detta år ska säga ja till att vi via den offentliga upphandlingen inte fortsätter att bidra till detta barbariska sätt att slakta djur utan föregående bedövning.

Dagligen serveras det ca 3 miljoner måltider inom den offentliga sektorn. Det är en skam att vi i riksdagen år efter år diskuterar det faktum att vi fortsätter att främja förekomsten av detta plågsamma slaktsätt. Trots att många ledamöter här i kammaren delar denna inställning verkar ingenting hända.

Herr talman! Både inom den muslimska och den judiska slakten är det tillåtet med sågande knivrörelser. Hur många drag man gör med kniven påverkar smärtsensationen för djuret. En studie observerade en variation mellan 1 och 60 drag. Det var färre drag för små djur och fler för större djur som nötkreatur.

Vid 180 graders rotation i den tunna jag nämnde tidigare placeras djuret på rygg, vilket innebär att bukorganen utövar ett massivt tryck på diafragma och lungor. Detta i kombination med att djuret befinner sig inne i en tunna i en helt onaturlig ställning medför ett stort stresspåslag.

Hopbundna ben och upphängning är numera förbjudet enligt lag i samtliga EU-länder. Men rapporter visar att dessa fixeringsmetoder ännu praktiseras inom EU.

Hur lång tid tar det för ett djur att tappa medvetande vid snitt utan föregående bedövning? Flera studier visar att tiden varierar mycket. Tiden för ett nötkreatur är mellan fem sekunder och en och en halv minut, men vissa studier visar på mycket längre tid än så. En svensk veterinär med stor insyn i obedövad slakt summerar tillvägagångssättet på följande sätt: "I alla andra sammanhang skulle jag som veterinär omedelbart bli fråntagen min legitimation om jag gjorde något liknande."

Varje år slaktas flera hundra miljoner djur bara i Europa med dessa groteska metoder. Enligt EU-kommissionen slaktas 75 procent av nötkreaturen inom vissa EU-länder utan bedövning, och i vissa länder slaktas alla får och lamm med detta tillvägagångssätt.

Så sent som i slutet av februari i år publicerades på Eurogroup for Animals hemsida en nytagen film från ett slakteri i Frankrike. Där slaktar man 700 kalvar per dag. Det är 90 kalvar i timmen som får sluta sina liv genom denna groteska typ av slakt – i ett enda slakteri.

Mängden kött som kommer från djur slaktade utan bedövning motsvarar inte det antal människor som av religiösa skäl kräver dessa slaktmetoder. Slakten är billigare och förenklar det hela då det går att sälja religiöst slaktat kött även till intet ont anande konsumenter som omedvetet upp-

rätthåller denna form av djurplågeri. Sverige förbjuder sådant djurplågeri, vilket borde innebära att det inom offentlig upphandling endast ska förekomma kött från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddslagar.

Även i år avslår finansutskottet de motionsyrkanden som vill sätta stopp för import av kött från djur slaktade utan bedövning. Bland annat hänvisas till det pågående arbetet inom Upphandlingsmyndigheten.

Herr talman! Oavsett vad Upphandlingsmyndigheten kommer fram till tror jag inte att det räcker. Vi behöver i detta fall stifta lagar. Genom en klar och tydlig lagstiftning får samtliga företag som vill sälja kött till Sverige genom offentlig upphandling samma regler att följa, det vill säga vi köper endast in kött från djur som bedövats före slakt.

Om det finns några ledamöter i kammaren som inte har problem med djurmisshandel av detta slag har jag en ytterligare vinkel på problemet: Hur mår de personer som dagligen pinar ihjäl dessa djur? Hur går man hem efter att ha vadat i blod en hel dag och sett skräcken och smärtan i varje djurs blick? Hur påverkas man av att dag ut och dag in åsamka oskyldiga djur detta onödiga lidande? Sverigedemokraterna anser att Sverige inte ska medverka till sådana arbetsförhållanden.

Herr talman! Jag undrar om någon ledamot skulle vilja ha jobbet som bödeln med kniven. Vem skulle klara av att hela dagarna skära upp halsar på obedövade djur som kämpar för sina liv? Vem skulle ens klara att ge sig på en enda ko, hur väl slipad kniv man än har till sitt förfogande?

Veterinärkåren, hjärnfysiologer och djurskyddsorganisationer är eniga om att stora djur som slaktas utan att först bedövas utsätts för stort lidande och ångest. Det är fullt möjligt att vid offentlig upphandling ställa krav på att djuren bedövas före slakt och samtidigt följa de grundläggande principerna inom EU-rätten.

Herr talman! Den fråga som Sveriges riksdagsledamöter bör ställa sig är om vi här ska göra allt i vår makt för att verka för att ett grundläggande djurskydd efterlevs eller om vi ska fortsätta att främja detta barbariska sätt som obedövad ritualsakt innebär.

Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation 8. Det är inte en dag för tidigt att vi på riktigt sätter ned foten när det gäller upphandling av kött från djur som förvägrats bedövning före slakt.

Anf. 25 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! I nyheterna under veckan som gick kunde vi följa en rapportering om hur statliga myndigheter tyvärr har använt bolag som finns på Världsbankens svarta lista. Det handlar om företag som har använt korruption som affärsmetod. Dessa har Kommerskollegium släppt igenom i så kallade ramavtal. Sedan har andra myndigheter använt dem och har därmed fått in bolagen i sin verksamhet. Detta är tyvärr inget nytt, utan det har hänt tidigare att bolag som egentligen inte skulle utföra arbetsuppgifter åt statliga myndigheter har kommit in på felaktigt sätt. Det kan inte vara meningen att skattemedel ska användas för att gynna sådana bolag.

Som jag ser det skulle ett förtydligande i lagstiftningen behövas när det gäller detta. Jag hoppas att de senaste affärerna föranleder en del eftertanke. De myndigheter som bland annat ska jaga ekobrottslingar har helt plötsligt själva hamnat i en sådan härva. En del regeländringar skulle behövas så att vi inte hamnar där igen.

Med detta sagt vill jag, herr talman, ta upp vår reservation i betänkan-
det. Det gäller reservation 13, och den handlar om hur många underentre-
prenörer man ska kunna ha vid en upphandling. Vänsterpartiets förslag är
två. Vi vill därigenom förhindra tillbud, arbetsskador och dödsolyckor.

Om man i dag gör en offentlig upphandling och det finns underentre-
prenörer finns också en huvudansvarig med ett samordningsansvar. Denna
har sedan en massa underentreprenörer som har ett eget ansvar för arbets-
miljön. Om det då händer något på en arbetsplats är det självklart mycket
svårare att agera gemensamt när väldigt många olika bolag finns där. De
olika bolagen kan ha olika kulturer vad gäller arbetsmiljö. De kan ha olika
insikter och kunskaper liksom självfallet även olika ekonomiska förutsätt-
ningar för att utföra sitt arbete.

Kundföretaget råder över arbetsstället och ansvarar därmed för frågor
som rör samordning, men inte sådant som enbart rör entreprenörens ar-
betsmiljö. Vi alla vet att inom många verksamheter, inte minst där lagen
om offentlig upphandling gäller, såsom vid tunnelarbeten eller byggarbets-
platser, rör sig väldigt många underentreprenörer. Det blir då upp till varje
arbetsgivare att se till att deras anställda har rätt kompetens.

Gemensamt för de dödsolyckor som har skett under året är att tillräck-
ligt skyddande barriärer, till exempel säkerhetszoner, fallskydd och
skyddsutrustning, inte har funnits eller fungerat. Det kan bero på okunskap
men också på medveten försummelse, brister i utrustning eller maskiner
som inte har underhållits. Alltför ofta tycks viktiga säkerhetsrutiner och
åtgärder inte nå ut till dem som berörs. Det gäller både i komplexa verk-
samheter, såsom byggarbetsplatser, och när underleverantörer kommer till
en arbetsplats för att utföra en tillfällig uppgift.

Människor från olika arbetsgivare med olika företagskulturer samlas
för att samarbeta i projekt, och det gör säkerhetsarbetet ännu mer kom-
plext. Då ansvaret är totalt uppsplittrat förstår nog alla att det får conse-
kvenser för arbetsmiljön med arbetsplatsolyckor till följd, ibland tyvärr
med dödlig utgång. Allt borde göras för att förhindra detta, och det är vad
vårt förslag handlar om. Just underentreprenörer utgör ju en risk i sig med
långa kedjor av olika företag som tar olika ansvar.

Svenska Miljöinstitutet har låtit arbetslivsforskare intervjua företag
som egentligen tar ett större ansvar för samordningen än vad lagstiftningen
säger att de behöver göra. Genom intervjuerna har man kommit fram till
att det dels finns brister i kravställandet vid offentlig upphandling vad gäl-
ler själva arbetsmiljöarbetet. Dels sker ingen uppföljning av tillbud och
arbetsplatsolyckor. Man vidtar alltså inte åtgärder efter tillbud eller
olyckorna, och de kan därför inträffa en gång till.

Institutet har också kommit fram till att ett av de förslag som måste
genomföras – förutom att man måste ha bättre kravställande och uppfölj-
ning – är en begränsning av antalet underentreprenörer, eftersom dessa in-
nebär en utökad risk.

Min utgångspunkt är att en ansvarsfull riksdag med ansvarsfulla partier
borde ha bifallit en sådan motion. Tyvärr sker det dock inte. Vi får ungefär
samma svar som vi fick i fjol: Det finns en samordning med lönerna. Jo-
visst, det är jättebra att huvudentreprenören tar ansvar för att se till att de
anställda får sina löner. Men varför ska det inte finnas en huvudansvarig
för att på så vis korta kedjorna så att arbetsmiljöriskerna minskar? Då hade

vi kunnat förhindra fler tillbud och arbetsplatsolyckor. Man önskar också att vi kunde få stopp på dödsolyckorna.

Med vårt förslag hade man åtminstone vidtagit ytterligare en viktig åtgärd. Jag yrkar därmed bifall till reservation 13.

Anf. 26 GUNILLA CARLSSON (S):

Herr talman! Under förra mandatperioden tog den socialdemokratiskt ledda regeringen många viktiga steg inom offentlig upphandling. Man inrättade Upphandlingsmyndigheten och beslutade om en nationell upphandlingsstrategi, och den 1 januari 2017 trädde den nya upphandlingslagstiftningen i kraft. Detta har gjort att vi i dag har en mer heltäckande lagstiftning på området. Men vi vet också att det finns ytterligare saker som behöver göras och en hel del som just nu hanteras på Regeringskansliet.

Värdet av de upphandlingspliktiga inköpen i Sverige uppskattas till drygt 700 miljarder kronor årligen. Det är med andra ord mycket pengar som används i systemet. För oss socialdemokrater är det viktigt att dessa skattemedel används på allra bästa sätt. Upphandling är ett viktigt styrmedel för att nå samhällspolitiska mål. Att ta miljöhänsyn och social hänsyn i upphandlingen bidrar till en hållbar utveckling och till att nå de nationella miljö kvalitetsmålen.

Den nya lagstiftningen, införandet av Upphandlingsmyndigheten, med arbetet att informera, ge stöd och vägledning, samt arbetet med upphandlingsstrategin har gjort att fler myndigheter och andra upphandlande verksamheter har fått ökad kunskap om upphandling men också om hur de ska upphandla mer strategiskt.

I dagens betänkande, som vi debatterar, finns det flera reservationer. En handlar om sociala kriterier, sociala företag och ideella organisationers möjligheter att bedriva välfärdstjänster. Det finns med nuvarande lagstiftning möjlighet att ta sociala hänsyn vid offentliga upphandlingar. Under förra mandatperioden beslutades om propositionen *Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden*, som bland annat innehöll förslag om möjligheter att reservera vissa upphandlingar för idéburna aktörer och förslag om förenklade upphandlingsregler för upphandlingar av välfärdstjänster som understiger EU-direktivets tröskelvärde.

I december 2019 presenterades utredningen *Idéburen välfärd*. Utredningen tillsattes av regeringen hösten 2018 och har haft i uppdrag att ta fram ett förslag på en tydlig definition av idéburna aktörer, vilken kan användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer i välfärdsverksamheter och andra närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter. Utredningen är just nu ute på remiss, och ansvarigt statsråd har sagt att förslagen kommer att utgöra ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete.

I dagens betänkande finns också reservationer som handlar om djurskydd och livsmedelsproduktion. Varje dag serveras 3 miljoner måltider inom vård, skola och omsorg. Det innebär att kommuner, regioner och statliga myndigheter har ett stort ansvar att ställa krav på djurskydd och livsmedelsproduktion. I upphandlingslagstiftningen finns det möjlighet att vid offentlig upphandling ställa djurskydds krav i nivå med svensk lagstiftning. Trots detta är det inte alla som ställer dessa krav.

Vi behöver ta ett ökat ansvar för att den mat som serveras på våra förskolor, skolor, äldreboenden med mera är av god kvalitet. Vi ska också kunna garantera att djuren har behandlats på ett värdigt sätt och att de inte är fullproppade med antibiotika. Här är det stora skillnader mellan djur som är uppfödda i Sverige och djur i många andra länder. Regeringen arbetar just nu med att utreda hur lagstiftningen kan utformas med hänsyn till bland annat EU-lagstiftning och internationella åtaganden.

Regeringen vill att det ska vara obligatoriskt vid alla upphandlingar av animaliska livsmedel att ställa krav på att produktionen skett med hög nivå på djurskyddet och låg användning av antibiotika. Detta är självklart bra för oss som konsumenter, men det är också bra för det svenska lantbruket och den svenska livsmedelsproduktionen. De höga krav på miljö och hälsa som vi har i Sverige och som de svenska bönderna lever upp till ska inte innebära en konkurrensnackdel gentemot de utländska producenter som inte uppnår samma nivå.

Ett av de sju målen i den nationella upphandlingsstrategin är en rätts-säker offentlig upphandling. En viktig del i det är att upphandlande myndigheter gör ordentliga leverantörsprövningar såväl inför avtalsskrivande som under löpande förvaltning för att inte få oseriösa leverantörer i offentliga kontrakt. I upphandlingslagarna finns redan en skyldighet för upphandlande myndigheter att kontrollera och utesluta leverantörer som inte uppfyller kraven eller som har gjort sig skyldiga till något av de brott som anges i lagen. För ramavtal görs löpande kontroller under avtalets löptid. Just nu pågår ett arbete i Regeringskansliet för att undersöka hur dessa leverantörsprövningar kan underlättas.

I betänkandet finns en reservation från Vänsterpartiet som lyfter fram långa underleverantörskedjor. Man vill ha som huvudregel att begränsa antalet underleverantörer till maximalt två, med hänvisning till att man vill motverka omfattande brister när det gäller arbetsmiljö och arbetsvillkor och till att svartjobb, skattefusk och låglönekonkurrens är vanligt inom vissa branscher.

I dag finns det bestämmelser om arbetsrättsliga villkor i lagstiftningen. Det innebär att villkoren även ska uppfyllas av underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontrakt. Det gäller oavsett hur många mellanled som finns mellan leverantören och dess underleverantörer. Regeringen har också gett Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera hur statliga myndigheter har arbetat med att ställa arbetsrättsliga villkor i sina upphandlingar. Detta uppdrag ska redovisas i december i år.

För oss socialdemokrater är ordning och reda på svensk arbetsmarknad självklart. Det är också därför regeringen under den senaste mandatperioden har vidtagit ett antal åtgärder för att bekämpa arbetslivskriminalitet. Ett exempel är att åtta myndigheter, däribland polisen och Skatteverket, har fått ett regeringsuppdrag att arbeta tillsammans med kontroller mot osund konkurrens. Detta myndighetsgemensamma arbete utgör en viktig del i arbetet med att bekämpa den grova brottsligheten i Sverige.

Sveriges Byggindustrier och Byggnads har dragit igång ett arbete tillsammans med andra aktörer runt om i landet för att öka kunskapen och stävja den osunda konkurrensen. Vi har också den regionala skyddsombudsverksamheten, gemensamma utbildningsinsatser och ökade resurser till Arbetsmiljöverket.

Just nu ligger på riksdagens bord en proposition om att ge regionala skyddsombud utökad tillträdesrätt. Jag hoppas att hela den här kammaren kan ställa sig bakom den propositionen, men vi får signaler om att inte alla partier gör det. Det hoppas jag verkligen att vi får se här framöver.

Herr talman! Mycket har gjorts under de senaste åren för att flytta fram positionerna inom upphandlingsområdet i syfte att nå en ekonomiskt, ekologiskt och socialt mer hållbar utveckling. Men det finns naturligtvis mer att göra inom området, och det finns flera förslag som just nu bereds inom Regeringskansliet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 27 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Med tanke på applåderna måste man säga att det var ett väldigt populärt och uppskattat anförande.

Gunilla Carlsson tar upp det arbete som skedde under den förra mandatperioden och som våra partier gjorde tillsammans. Tyvärr lyckades vi inte nå riktigt så långt som vi ville. Vi ville gå längre gällande skyddande av arbetstagarnas villkor, till exempel genom kollektivavtalsliknande villkor. Men borgarna och Sverigedemokraterna är ju inte så förtjusta i att stå upp för arbetstagarnas rättigheter. Därför föll de förslagen.

När vi ändå är här i kammaren och tillbringar lite trevlig tid tillsammans tänkte jag att jag skulle passa på att fråga varför Socialdemokraterna vill ha långa underentreprenörskedjor. För vems skull? Ju längre kedjorna är, desto svårare är det att till exempel kontrollera och få en samordning – det är väl ändå väl känt.

Herr talman! Min fråga till Gunilla Carlsson är: Varför vill man inte begränsa antalet underleverantörer? Varför vill man ha de här långa underleverantörskedjorna, när man dessutom vet konsekvenserna i form av tillbud, arbetsskador och dödsolyckor?

Anf. 28 GUNILLA CARLSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Ulla Andersson, för frågan!

Jag är jätteglad att vi under förra mandatperioden kunde ta viktiga steg. Jag är också lite ledsen att vi inte fick majoritet i kammaren till att bli ännu skarpare vad gäller de arbetsrättsliga villkoren inom offentlig upphandling. Vi får väl fortsätta att jobba vidare i den frågan.

När det gäller underleverantörskedjorna ser arbetsmarknaden i dag ganska annorlunda ut mot vad den gjorde förr. I dag har vi ganska många kanske mindre företag som kommer in och får uppdrag när man ska göra stora offentliga upphandlingar. Vi har en huvudentreprenör som står som den som är garanten i själva upphandlingen. Sedan kommer det in andra bolag under.

Det är en förändring som har skett på arbetsmarknaden. Jag tror att det är svårt att backa tillbaka och säga att man bara ska ha två underleverantörer. Med det sagt är det inte så att vi på något sätt ska acceptera att de som kommer in som underleverantörer har sämre villkor vad gäller arbetsmiljö men också andra villkor på arbetsmarknaden.

Det som regeringen nu gör är viktigt. Man går in ordentligt och tittar på detta. Arbetsgivaren har ett arbetsmiljöansvar. Det kan man aldrig friskriva sig från. Det ansvaret har man. Då måste vi se till att myndigheterna kontrollerar det men också att vi ställer tydliga krav i upphandlingarna.

Vi kan aldrig acceptera att det ska vara otrygga anställningar med risk för till exempel dödsolyckor men också skador på arbetsplatserna. Det är ett arbete. Det handlar om skyddsombudsverksamheten, information men också många andra olika delar. De måste få ordentligt med stöd och regler för hur de ska kunna arbeta ute.

Anf. 29 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jo, arbetsmarknaden ser annorlunda ut. Så är det. Men man kan från de ansvariga lagstiftarnas sida försöka att påverka verkligheten. Politik är att vilja, var det någon som sa en gång. Det är ganska klokt sagt. Det borde fortfarande styra politiken, inte minst i sådana viktiga frågor som arbetsmiljö med de tillbud som sker när det ser ut som det gör.

Det finns många gånger väldigt ansvarsfulla företag som gör mer än vad de behöver enligt lagstiftningen. Men tyvärr finns det också väldigt många företag som inte ens gör vad de ska enligt lagstiftningen. Så ser verkligheten ut.

Även om myndigheten har sina uppdrag vet såväl Gunilla Carlsson som jag att det inte räcker till. Det är alltför många arbetsplatser som står obesökta och inte får de inspektioner som skulle behövas. Vi vet också att många arbetsgivare varken har kollektivavtal eller ens hängavtal utan kör helt utan avtal och gör lite som de vill med de anställda.

Därför vore det rimligt att titta över hur man kan begränsa antalet underleverantörer eftersom det får konsekvenser. Det får till och med konsekvenser i form av att vi får dödsolyckor på arbetsplatser. Vi får arbetsplatsolyckor som vi annars inte skulle ha haft, och vi får tillbud.

Därför tycker jag fortfarande att regeringspartierna, i det här fallet Socialdemokraterna, borde ta det till sig, titta på frågan och se om man behöver ändra lagstiftningen. Vi menar att det behövs och att detta är ett förslag som skulle påverka möjligheterna att begränsa både arbetsplatsolyckor, tillbud och dödsolyckor.

Anf. 30 GUNILLA CARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar Ulla Anderssons synpunkter på att vi aldrig kan acceptera att människor blir utsatta för en dålig arbetsmiljö ute på sin arbetsplats. Här gör regeringen nu stora insatser, för vi kan aldrig acceptera det.

När det sedan handlar om att göra förändringar vad gäller underleverantörskedjorna får man möjligtvis titta vidare på det. Men vi gör stora satsningar vad gäller myndigheterna. Man går ut och inspekterar. Det ska inte få genomföras arbete utan att man har bra skyddsutrustning och annat.

Det handlar också om det förslag som nu ligger med de regionala skyddsombuden. De ska få möjlighet att komma in på arbetsplatser även om det inte finns kollektivavtal på arbetsplatserna. Det tror jag är en jätteviktig del i det fortsatta arbetet tillsammans med att myndigheter i olika delar kan gå in och kontrollera underleverantörerna men också dem som är huvudentreprenörer.

Det handlar också om att man i upphandlingen är tydlig med att ställa de arbetsrättsliga krav som man kan göra i upphandlingarna. Här har vi Upphandlingsmyndigheten som jobbar aktivt. Den kan säkert göra ännu mer för att informera alla arbetsgivare som får uppdrag inom offentlig upphandling att de har det ansvaret och att vi ställer de kraven.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Elmarknadsfrågor

Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU10
Elmarknadsfrågor
föredrogs.

Anf. 31 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Sverige är ett land som var tidigt med sin elinfrastruktur. Det första elektricitetsverket byggdes redan 1884 i Göteborg av det privatägda Elektriska AB och levererade ström till 1 000 glödlampor, i huvudsak till butiker och restauranger i Göteborg. I Stockholm kom den första elektriciteten 1892 med det stadsägda Brunkebergsverket. År 1893 driftsattes världens första kommersiella ca 15 kilometer långa kraftöverföringsledning mellan Hällsjöns vattenfall och gruvorna i Grängesberg i Bergslagen, en konstruktion framtagen av en Asea-ingenjör.

Svensk elmarknad har gamla anor. Då precis som nu var tekniken en ingenjörprodukt, och det fanns både privat och offentligt ägande. Vår tidiga utbyggnad av elinfrastruktur innebär också utmaningar i dag. Vi hade tidigt utbyggda elnät och har därmed också nu på många platser ett åldrat elnät som behöver bytas ut och förstärkas. Det finns problem lokalt, och det finns utmaningar framåt för att klara att leverera den elenergi som efterfrågas.

Herr talman! Vårt elnät behöver byggas ut, och därför anser vi att man skyndsamt behöver tillsätta en effektutredning. Det ska vara en effektutredning som tar sin bärighet i dagens brister men också i morgondagens behov och utmaningar. Med en mer allomfattande elektrifiering av vårt samhälle, där både tung industri och vår tunga trafik håller på att ställa om till att elektrifieras, finns utmaningar.

Vi moderater tror på utveckling, att vi når våra klimatmål via forskning och ny teknik. Med vår syn på samhällsansvar, där infrastruktur och tillgänglig energi är grunden till vårt välfärdssamhälle, ser vi stora utmaningar. Det är bara om vi kan anta de utmaningarna fullt ut och fortsätta att utvecklas som vi kan behålla och utveckla det välfärdssamhälle vi gärna vill behålla.

Sveriges välstånd bygger sedan gammalt på tillgång till billig, leveranssäker el till våra industrier och företag samt till hela vår välfärdssektor. Det är absolut inte någon självklarhet i många andra länder. Det är någonting vi måste värna och arbeta för att behålla.

Herr talman! Vad behöver då göras? Vårt elnät behöver byggas ut. För att göra det på bästa sätt är det också bra att en effektutredning genomförs. Det ska vara en effektutredning som tar fram behov, svagheter i nuvarande elnät, men också en vision för framtidens elmarknad.

Det är en utredning som också behöver belysa hur vi på bästa sätt tillvaratar den elenergi vi har och hur vi värnar den basproduktion av el som alltid måste finnas. För man måste skilja på intermittent el som produceras av sol och vind och basenergi som produceras av kärnkraft och vatten.

Regeringen har hittills blundat för de utmaningar som finns och räknat päron och äpplen på samma sätt, det vill säga att man tror att det går att värma en bastu med sol och vind mitt i vintern en kall natt då det är vindstilla. Jag kan säga att det inte funkar.

Vi behöver ha leveranssäkerhetsmål. Hur ska vi annars kunna ställa om vår tunga industri till elenergi om energin inte kommer då den behövs? Industriprocesserna går inte att pausa. Dessa processer kräver, som så mycket annat i samhället, ett kontinuerligt och stort energiflöde.

Vi behöver också ett tydligt ansvar för leveranssäkerheten. Vem är skyldig att tillse att el finns i tillräcklig mängd, och vem ska ha betalt för det ansvaret?

Herr talman! Vi vill också från Moderaterna ge Svenska kraftnät i uppdrag att planera för och anlägga en tredje kabel till Gotland – detta därför att vi ser det som ett samhällsansvar att alla delar av landet faktiskt har tillgång till den elenergi man behöver. Bara så kan vi fortsätta att vara konkurrenskraftiga som nation. Tillgång till fossilfri, billig och leveranssäker el är en nyckel för Sveriges ekonomi som land och även lokalt ute i landet. Bara så kan vi fortsätta att utvecklas som välfärdsnation.

(Applåder)

Anf. 32 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 6 i betänkandet.

Detta betänkande handlar som sagt om elmarknadsfrågor, eller i många fall snarare om bristen på en riktig marknad. För trots att elmarknaden omreglerades i slutet av 90-talet är den långt ifrån fredad från politisk klåfingrighet.

Vi har i dag ett flertal marknadsstörande moment med skillnader i fastighetsskatt för elproduktionsanläggningar, investeringsstöd till solceller, elcertifikatssystem för förnybar kraftproduktion, undantag från energibeskattnings för egenproduktion, skilda skatter och avgifter på bränslen och utsläpp, reducerade inmatningsavgifter för småskaliga producenter, skattereduktion för mikroproduktion av el, statliga anslag för förnybar elproduktion med mera. Fram till nyligen hade vi även en effektskatt på kärnkraften.

Många av dessa avvikelser från en mer marknadsbaserad prissättning leder inte till rationella åtgärder och löser i många fall inte de tekniska eller fysikaliska problem som finns att lösa. Sverigedemokraterna har under lång tid framhållit att avvikelserna måste tas bort om vi ska ha en långsiktigt hållbar elmarknad.

Ett av de stora problemen med den energiöverenskommelse som nu har spruckit var också att man kringgick orsakerna till energimarknadskrisen. I stället föreslog man mer av det som orsakade krisen från första början,

nämligen ytterligare marknadsnedvridande subventioner till elproduktion som marknaden inte har efterfrågat.

När vårt förslag om att driva Ringhals 1 och 2 vidare såg ut att vinna kammarens gehör började man däremot från vänsterhåll snabbt gasta om marknadsingrepp och komma med skällsord om socialism – något som kanske är rätt talande för den nuvarande regeringen, som driver en politik som uppenbart riktar sig till höginkomsttagare.

Det var däremot ingen av dessa som kritiserade regeringen, eller rättare sagt sig själva, när man beordrade Vattenfall att avbryta planerna på byggandet av ny kärnkraft. Det gjorde man inte heller när man uttryckte att man avsåg att ta ett helhetsgrepp om det statliga bolaget och styrningen av det för att öka andelen förnybar energi. Inte heller gjorde man det när man justerade ned bolagets finansiella mål och minskade kraven på vinst i bolaget.

Stannar det då här? Nej, i stället skissar man fortfarande på ännu mer omfattande ingrepp, exempelvis slopade anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft och fortsatta stöd till solceller, trots att branschen själv inte har efterfrågat eller vill ha dem. Man har också infört ytterligare lättnader i energibeskattningen.

Fru talman! Har då regeringens och de gröna fanatikernas politik lett till att det fossila beroendet i kraftsektorn har minskat? Nej, det har den inte gjort. Har den lett till att leveranssäkerheten och robustheten har förbättrats i kraftsystemet? Nej, det har den inte heller gjort.

I kraftbalansrapporterna har vi nu halkat ned på minusvärden för effektförsörjningen. Man får gå tillbaka till 70-talet för att kunna hitta motsvarande situationer med effektbrist som dem vi nu riskerar att hamna i. Samtidigt kan vi se oroväckande tecken på en otillräcklig svängmassa i kraftsystemet och en försämrad elkvalitet då allt fler större synkrogeneratorer har lämnat kraftnätet.

Den fossila andelen har inte heller minskat i kraftsystemet sedan subventionerna till det förnybara har stuckit iväg. I stället har tid, kraft och framför allt mycket kapital ägnats åt att ersätta fossilfri kraftproduktion med förnybar sådan. Det är något som knappast har tjänat oss väl i arbetet för att minska utsläppen av växthusgaser, vilket uppenbarligen inte på något sätt är dessa krafters primära mål. Eller så råkar man bara gå efter annan misslyckas kapitalt med det, och dyrt blir det också.

Vad kan då göras i närtid av det som hanteras inom ramen för betänkandet? Återigen föreslår Sverigedemokraterna att elcertifikatssystemet ska fasas ut genom att man inte tilldelar ytterligare anläggningar några elcertifikat. Detta stödsystem har lett till en självkvävande marknad där man får svårt att nå lönsamhet i investeringar och renovering av befintliga anläggningar. Även det så kallade förnybara drabbas av detta då subventionerna inte längre är tillräckliga.

Vår uppfattning är att vi har nått en slutpunkt med nuvarande system. Det befintliga systemet bör överges i dess nuvarande form, och vi ska se till att detta kan leda till att man minskar de marknadsingrepp som finns från politikens sida.

Om vi ska kunna minska vår fossila andel inom olika sektorer är det uppenbart att det ska ske medelst elektrifiering, då vårt kraftsystem under lång tid har varit just uteslutande fossilfritt.

Vi kan se att utvecklingen inom transportsektorn i allt snabbare takt går mot en högre grad av eldrift, antingen med bränsleceller eller med batterier. Vi ser nya potentiella verksamheter som produktion av fossilfritt stål i Sverige, samtidigt som nya elintensiva verksamheter växer fram med etableringar av serverhallar och batterifabriker som ytterligare kommer att öka på elbehovet. Det är även konklusionen från det arbete som Fossilfritt Sverige har bedrivit och där färdplanerna från de olika branscherna tydligt pekar på att man kommer att öka sin användning av el.

Tillgången på el är redan i dag direkt avgörande och något som vi tar för givet på samma sätt som att vattnet alltid ska komma i kranen i hemmet. Ändå finns det ingen aktör som har det samlade ansvaret för leveranssäkerheten i Sverige. Det är något som Sverigedemokraterna sedan tidigare menar är orimligt. Vi har även fått stöd i riksdagen för vårt förslag om att införa just ett sådant mål inom ramen för energipolitiken – ett mål som politiken kan styra mot.

Däremot har inte särskilt mycket hänt sedan tillkännagivandet riktades. Därför tycker vi nu att det är rimligt att regeringen återkommer till riksdagen i frågan senast under 2020. Regeringen verkar mer angelägen om att dra frågan i långbänk och inte göra någonting.

För att denna samhällsutveckling med elektrifiering ska kunna bli möjlig och kunna frodas är det avgörande att elen finns när den behövs.
(Applåder)

Anf. 33 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Elmarknadsfrågorna lever oftast i en ganska undanskymd tillvaro. Men den senaste tiden – det senaste året och kanske till och med de senaste åren – har det varit annorlunda. Det är fantastiskt välkommet, speciellt när man klarar av att hålla isär begreppen och se lösningar i stället för att fastna i gamla hjulspår och planeekonomiskt planerande av kraftverk.

Om vi på riktigt kan börja prata om en marknad finns det också fantastiska lösningar. För det är just elmarknad och förutsättningar och regleringar kring det som vi ska debattera – inte viljan att bygga nya eller upprätthålla gamla kärnkraftverk. Det är dessutom oklart för vilka pengar Sverigedemokraterna ska göra detta. I så fall blir denna marknad snarare en planeekonomisk marknad, som det finns mer av i Kina och det gamla Sovjet.

De scenarier som Energimyndigheten har tagit fram för framtiden visar att om vi låter just marknaden styra och plockar bort subventioner – vi ska till exempel stänga elcertifikatssystemet – kommer man att klara det här. Då kommer marknadskrafterna att klara att ställa om. Det här är klassisk liberal, borgerlig politik.

Genom att låta just marknaden styra frigör man också den innovationspotential som finns. Det handlar om de saker som i dag inte kommer loss därför att de bromsas. De bromsas av skatter som är fasta i stället för flexibla, och de bromsas av nätregleringar som inte är anpassade till dagens utveckling. När de sakerna – innovationspotential, teknikutveckling och den teknik som redan finns – kan börja användas för att lösa de utmaningar vi har kommer det också att hända.

Vi i riksdagen ska inte välja vilken teknik som är mest lämpad för att lösa problem med till exempel underskott i systemtjänster. Det ska de som

har ansvar för dem göra. Där borde Svenska kraftnät få ett mycket tydligare ansvar.

När marknaden får råda blir det också möjligt att vara mer flexibel. Timmätning borde bli vanligare. I grunden borde alla i Sverige ha timmätning när alla elmätare är utrullade år 2025. Då får man också chansen att vara flexibel och att använda elen mer när det finns gott om el i systemet och ibland flytta sin produktion och användning när det finns mindre el i systemet.

Hela projektet med Hybrit, alltså fossilfritt stål, som Sverigedemokraterna tog upp, bygger på att vi har väldigt flexibla elpriser och mycket förnybart i systemet. Det gör att priserna tidvis blir låga, så att man då kan producera väldigt mycket vätgas. Hela affärsidén bygger på det. Man vill inte ha stabila, höga priser, utan man vill ha varierande priser, så att man kan producera när priset är lågt.

Då behövs det en flexibel elskatt. Det behövs tillåtelse för nätbolagen att vara med och flytta kunders användning i tid – såklart med deras eget medgivande – och man ska ge dem betalt för det. Det har provats i Uppsala, till exempel: Om man sänker elnätskostnaderna går energikostnaden för konsumenten ned med 15 procent, och man upplever ett bättre inomhusklimat trots att det inte har påverkat temperaturen inne med mer än 0,1 grader.

Det är faktiskt ganska onödigt att din varmvattenberedare eller värmepump går för fullt när du inte är hemma. Det är klassisk energieffektivisering – att använda saker när de behövs och att låta bli när de inte behövs. Detta kan skapas om vi har rätt marknadsförutsättningar.

Detta kan man sedan kombinera med möjligheten att skapa lokala mikronät. Det handlar om att producera energi som inte bara är bra för elsystemet utan även ur en säkerhetspolitisk synvinkel – att ha hundratusen små anläggningar är bättre ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv än att ha tio stora – och att ha lite backup om något fallerar och i händelse av kris. Inte minst i de här dagarna vet vi att vi ska vara beredda på det oförutsägbara.

Men det finns en risk för att systemtjänster kommer att behövas i större utsträckning framöver om vissa kraftverk faller ifrån. Av den anledningen har Svenska kraftnät utvecklat nya marknader för stödtjänster. Man utvecklar till exempel just nu en snabb frekvensreglering och upphandlar den, precis som man ska.

Att vi politiskt skulle gå in och ge ersättning till vissa kraftverk eller andra saker för att vi tror att de kommer att behövas är helt fel inställning. De borgerliga partierna vill att Svenska kraftnät ska få i uppdrag att ansvara för den långsiktiga balansen i elsystemet. Det hade varit välkommet om Sverigedemokraterna också hade hakat på, med tanke på att man i talarstolen säger att man vill ha det så.

Svenska kraftnät är ju experterna. De kan se var behoven finns och utveckla marknaderna för det. Det gör de också. Jag anser inte att vi i riksdagen ska besluta om vilket underskott som finns och inte.

Något som det däremot finns ett underskott på är vilja att hantera de långa tillståndsprocesserna. Detta är något som man ofta slänger sig med. Man säger att det är viktigt att förkorta tillståndsprocesserna, men det är få partier som verkligen har några konkreta förslag.

Vi i Centerpartiet vill slå fast ett mål om att vi ska halvera tiderna för tillståndsprocesser. Det kan ta ett decennium från planerandet av en el-

kabel till det verkliga genomförandet. Driftsättning, industrietablering och annat blir ju lidande under tiden. Den gröna omställning som samhället inte bara vill ha utan också kräver av företag bromsas också av samhället självt genom att man tar alldeles för lång tid på sig.

Det vi från Centerpartiets sida absolut skulle vilja se är ett grönt spår i tillståndsprocesserna, där det går snabbare för dem som gör miljöbra investeringar att komma framåt i miljöbedömningar och olika typer av serviceuppdrag till myndigheter som också skulle kunna göra reell skillnad. Det går att få snabba miljö tillstånd – Northvolt fick sitt på ett halvår. Varför ska det då vara så svårt för en del andra?

Det behövs krafttag. Vi ser att det går. Regeringen hade krispaket för Malmö och Stockholm när man började diskutera effektbrist där. Den stora frågan är egentligen: Varför bara i Stockholm och Malmö? Gotland har haft problem i ett decennium. Under 2018 och 2019 hade man 18 totalavbrott på hela ön. Varför är inte detta viktigt, regeringen? Varför har man krispaket när det potentiellt kan bli problem i Stockholm och Malmö? Är Gotland inte lika mycket värt, och är Gotlands elförsörjning inte lika aktuell?

Processen med att få en tredje elkabel till Gotland var dessutom långt gången när Svenska kraftnät avbröt den. Den kabeln är helt vital, inte bara för öns energiförsörjning och energiexport utan också för möjligheten för tung industri att ställa om till klimatsmarta alternativ och, inte minst, av säkerhetspolitiska skäl. Det handlar om att få mer redundans i systemet och att veta att man inte är beroende av bara de kablar som i dag finns. Här behövs ett omtag, och det driver vi i Centerpartiet på för.

Vi väntar fortfarande på att de initiativ som andra partier tog i valrörelsen ska realiseras i verkligheten. Vårt engagemang stänger inte samtidigt som valurnorna.

Men låt mig sammanfatta, fru talman: Låt energimarknaden vara just en marknad. Ge i högre grad ansvaret till Svenska kraftnät när det gäller att sköta den långsiktiga balansen, för de är experterna. De vet vilka systemtjänster som behövs och utformar marknaden efter det. Finns det underskott ska de upphandlas – man ska inte per definition betala i blindo till kraftslag som man själv tycker ska få favörer, för det är något som svenska konsumenterna, svensk industri och svensk konkurrenskraft kommer att förlora på eftersom vi får betala i onödan.

Vi i Centerpartiet är inte beredda att betala i onödan. Vi värnar de svenska konsumenterna, den svenska industrin och de svenska hushållen.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 9.

Anf. 34 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Som ni märker har jag satt mig i mitten i kammaren i dag – inte där jag brukar sitta mellan regeringspartierna och Miljöpartiet. Den här gången var det av speciella skäl, och det kommer ledamöterna att lägga märke till i mitt anförande.

Detta handlar om näringsutskottets betänkande 10, *Elmarknadsfrågor*. Ärendena som vi hanterar kan handla om elmarknadens utformning och funktion, mål eller ansvar för leveranssäkerhet och säkerhet och planering för framtidens elmarknad samt, sist men inte minst, Gotlands elförsörjning.

När det gäller Gotlands elförsörjning finns det för närvarande två kablar för elförsörjning till och från fastlandet, vilket inte är tillräckligt i relation till de kapacitetsbehov som finns. De senaste åren har det blivit tydligt att Gotlands elförsörjning inte svarar mot behoven. Ön har drabbats av allt fler totalavbrott.

Om man söker med orden ”elavbrott” eller ”strömavbrott” och ”Gotland” kommer det upp massor av skrivelser och rubriker, helt klart mer än för övriga delar av landet. Jag förstår att allt inte beror på avsaknaden av den tredje kabeln, men mycket kan relateras till kapacitetsbrist när det är totalavbrott.

I betänkandet kan man läsa att Svenska kraftnäts styrelse i maj 2017 beslutade att avsluta arbetet med den tidigare planerade nya förbindelsen till Gotland. Det huvudsakliga skälet till beslutet var att den samhällsekonomiska nyttovärdesanalysen – smaka på ordet: ”nyttovärdesanalys” – visade att kostnaderna för kabeln väsentligt översteg de olika nyttovärden som den skulle ge.

Fru talman! Jag skulle gärna vilja fråga regeringsföreträdarna vad de ser som avgörande i en nyttovärdesanalys. Jag vill med bestämdhet hävda att det finns oändliga investeringar och prioriteringar som görs och som definitivt skulle behöva en nyttovärdesanalys. Jag undrar var nyttovärdet kommer in när RUT och ROT kostar 20 miljarder och avskaffandet av värnskatte 6 miljarder.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga företrädare för Miljöpartiet om de gjort någon jämförelse av nyttovärdet när det gäller den dryga miljard som satsats på subventioner för elcyklar. Har den gett lika mycket klimatnytta som det skulle göra om Cementa skulle kunna driva på sitt projekt Cemzero, som det heter, där målet är nollutsläpp 2030?

Fru talman! Det står klart i dag att Cementa behöver tillförlitlighet och transmissionskapacitet för att komma i mål med projektet Cemzero. Glöm inte bort att deras utsläpp är näst störst i Sverige när det gäller enskilda utsläppare! Att staten då inte tar sin del av ansvaret för att minska växthusgasutsläpp är helt obegripligt om ni frågar mig. Cementa vill göra allt de kan, men då behövs en tillförlitlig infrastruktur för elförsörjningen till Gotland.

Sist men inte minst gäller det utbyggnaden av vindkraft, som skulle kunna bidra till 100 procent förnybart till 2040. På Gotland finns en positiv vilja när det gäller vindkraftsutbyggnad, men det saknas kapacitet i nätet. Ställningstagandet från regeringen blir då än mer oförståeligt, om ni frågar mig.

Fru talman! Jag kommer tillbaka till beslutet som jag relaterade till, det som Svenska kraftnäts styrelse tog i maj 2017. Jag undrar om Svenska kraftnät och regeringen hade bilden klar för sig: Om Cementas produktionsvolym skulle ligga på samma nivå som i dag behövs det tio gånger mer elenergi än i dag om deras produktion ska elektrifieras och de därmed ska komma bort från utsläpp av växthusgaser.

Sedan måste jag beröra det särskilda yttrande som Sverigedemokraterna har. Där kan man läsa om hur måna de är om vikten av samhällsekonomiskt lönsamma investeringar. Det finns mycket man skulle kunna säga om vilka ställningstaganden som Sverige gjort som har gjort Sverige till ett av världens rikaste länder.

Fru talman! Jag yrkar givetvis bifall till reservation 9 och lägger nu ansvaret på er ledamöter i Sveriges riksdag att rösta så att utsläpp av växthusgaser i Sverige radikalt kan minskas – och detta bara med en knapptryckning i eftermiddag.
(Applåder)

Anf. 35 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Birger Lahti berörde vårt särskilda yttrande i betänkandet om Gotlands elförsörjning. Det gäller just önskan om en tredje kabel till Gotland.

Givetvis ska alla i Sverige kunna förvänta sig tillgång till el. Leveranssäkerhet är någonting som är viktigt. Det är något som politiken nog borde uppehålla sig mer kring och som EU borde sätta upp mål för. Det har Vänsterpartiet varit emot. Man vill inte ha sådana mål för leveranssäkerhet.

Birger Lahti uppehöll sig i anförandet rätt mycket vid samhällsekonomiska bedömningar. Han menar kanske nu att man inte ska luta sig mot sådana. Då är det väldigt märkligt att Vänsterpartiet och Birger Lahti röstade för det när ett enigt utskott landade i att Svenska kraftnät i högre grad ska luta sig mot sådana bedömningar. Det låg förmodligen också till grund för det beslut som Svenska kraftnät fattade – att de samhällsekonomiska kostnaderna vida överstiger de nyttor som detta kan innebära. Det fick till följd att man inte gick vidare med arbetet.

Sedan kommer dessa kablar givetvis inte att finnas för evigt – det kommer att bli tekniska problem. Det kommer att anläggas nya kablar när de gamla behöver ersättas. Då kommer man in på kapacitetsfrågor och liknande. Det handlar om vad man ska kunna inrymma i dessa och hur mycket effekt det gäller. Det är snarare det som är den springande punkten. Vill man producera väldigt mycket vindkraft på ön finns det alla möjligheter för bolag och intressenter att, om det nu är så lönsamt, bekosta just anslutningen till stamnätet på fastlandet.

Ångrar man det beslut som man har fattat, eller tycker man inte att Svenska kraftnät ska hålla sig till de samhällsekonomiska analyserna när de gör nätinvesteringar?

Anf. 36 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att Sverigedemokraterna och framför allt du, Mattias Bäckström Johansson, driver energifrågorna på ett respektfullt sätt. Du har kärnkraften och driver alltid på frågan.

När det gäller samhällsekonomiskt lönsamma investeringar kan jag inte låta bli, fru talman, att fråga Sverigedemokraterna hur det kom sig att man med tvång försökte ge order till Vattenfall att driva reaktorer som de själva sa inte är samhällsekonomiskt lönsamma.

Det finns mycket som jag skulle kunna relatera till. Sverige har varit duktigt på att göra investeringar, och samhället har blivit som det har blivit för att man verkligen har sett samhällsnyttan längre fram. Det var därför jag reagerade på att samhällsekonomisk lönsamhet helt plötsligt är jätteviktigt. Jag är jättetacksam för det. Men när det gällde kärnkraftsreaktorerna i Ringhals var det mycket som tydde på att de inte var lönsamma. De skulle på kort sikt lösa en del av problematiken kring effektfrågan, men långsiktigt är det inte så. Alla hävdar att det inte är det som är framtiden. Då kommer jag tillbaka lite grann till varför jag reagerar.

Hur räknar ni ut att det är samhällsekonomiskt lönsamt att med våld driva vidare dessa två reaktorer? När det gäller kabeln till Gotland hänvisar ni till Svenska kraftnät. Det är tacknämligt att även Sverigedemokraterna har insett att klimatfrågan är viktig. Här har vi den största utsläpparen, som skulle behöva kapacitet. Ändå säger ni nej.

Anf. 37 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Vad gäller samhällsekonomiska analyser kring Ringhals 1 och 2 var det ett initiativ i utskottet om att man just skulle titta på hur de samhällsekonomiska bitarna ser ut när det gäller att driva reaktorerna vidare. Detta röstade Vänsterpartiet nej till. Det finns också motionsförslag som kommer att behandlas om att utreda de samhällsekonomiska möjligheterna att driva reaktorerna vidare. Det har man inte velat titta på från övriga partier.

Detta har vi lyft i utskottet, och vi kommer att hantera det under våren. Birger Lahti och Vänsterpartiet är välkomna att stötta initiativet. Då ska man titta på: Är reaktorerna samhällsekonomiskt lönsamma att driva vidare? Företagsekonomiskt är det en annan aspekt. Man kan givetvis tjäna mer pengar på politiskt beslutade subventioner, som man kan förlita sig på, än på att driva befintliga anläggningar vidare. Jag tycker kanske att det är en lite annan fråga, men på motsvarande sätt går man in i detalj här och lyfter upp projekt som har pekats ut som väldigt olönsamma just ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Det är olika vad man vill uppnå. Handlar det om att kunna överföra produktionskapacitet från Gotland till fastlandet, eller handlar det om att man ska kunna se till att det är en god leveranssäkerhet för dem som är elkonsumenter på Gotland? Man får kanske beakta djupare vilket som är det viktigaste.

Vi tycker att det i första hand handlar om att hushåll och näringsliv ska kunna förvänta sig att det finns god tillgång på el oavsett var i landet man bor eller befinner sig. Men det kanske är en annan aspekt när det gäller att bygga ut för produktion. Då finns det möjlighet för dessa bolag att ansluta sig själva till stamnätet, där det finns möjlighet att överföra den kapaciteten.

Kommer Vänsterpartiet och Birger Lahti, när utskottet hanterar detta under våren, att stödja en samhällsekonomisk bedömning av förutsättningarna för att driva åtminstone Ringhals 1 vidare?

Anf. 38 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Bäckström Johansson, för debatten som gäller Gotlandskabeln!

Sverigedemokraterna ställer sig inte bakom en investering som helt klart skulle bidra till minskade utsläpp i Sverige. Det är den näst största utsläpparen som behöver kabeln. Där hänvisar ni till samhällsekonomin.

Jag kan relatera till många frågor där jag tycker att man ska ta detta i beaktande. Men vi stöttar inte att man med politiska medel ska tvinga fram att en reaktor drivs vidare. Man säger att det inte är det som är framtiden. Det är inte heller det som efterfrågas i världen. Snart är vindkraften förbi kärnkraften vad gäller produktion. Jag håller med om att den inte är lika säker som kärnkraften när den tuffar på och råkar fungera. Men nej, jag kommer att göra dig besviken i denna fråga. Jag kommer inte att rösta för

Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Är Sveriges elsystem pressat? På vissa sätt är det absolut så.

Häromdagen läste jag om Stena, ett företag med långt framskridna planer på att använda mer el när de kör fartyg. Claes Berglund på Stena saknade dock de garantier som krävs om att elförsörjningen ska vara tillräcklig och säger: ”Vi är bekymrade för att det inte kommer finnas tillräckligt med kapacitet i elnätet för att kunna genomföra våra satsningar.”

I fjol blev krisen akut i Skåne och Mälardalen. Elsystemets tillkortakommanden blev en våt filt. Företag kände oro och fick negativa besked. Investeringar äventyrades. Olägligt nog försämrade regeringen samtidigt villkoren för kraftvärme så till den grad att man fick rycka ut och släcka det man själv orsakat. Långsiktiga lösningar saknas fortfarande, och detta kan bli fler regioners verklighet framöver.

Marginalerna och därmed tryggheten i systemet har minskat vissa tider på året, eftersom planerbar kraft försvunnit. Dessutom vet vi att branschernas väg till fossilfrihet går via en gemensam nämnare: mer el.

Elnäten är som sagt ett bekymmer. Våra nät har många år på nacken. Befolkningstillväxt, elfordon, mer variabel produktion och ny elintensiv industri ställer krav på investeringar – runt 150 miljarder kronor till 2030.

Dagens långa tillståndprocesser och ledtider på 10–15 år måste kortas radikalt. Utredningen från förra året lämnar välkomna förslag. Tidsvinsterna är dock otillräckliga, vilket branschen också har påpekat.

Fru talman! Vi kristdemokrater menar att en effektutredning bör till sättas för att säkerställa att elmarknadens utformning bidrar till ett stabilare elsystem och en tillräcklig utbyggnad av elnätet. För att säkra elens tillgänglighet och kvalitet är baskraften central. Vi ser att dagens marknadsmodell inte tillräckligt stimulerar leveranssäkerheten. I dag betalar marknaden för energi, men det finns inga incitament att tillhandahålla kvalitet eller effekt, det vill säga tillräckligt vid ett angivet ögonblick. Ett elsystem där man betalar för dessa egenskaper skulle, tror vi, bli mer robust. Modellen bör alltså ses över.

Vi anser att systemet måste präglas av planerbarhet, vilket skulle bidra till att exempelvis kärnkraften får ersättning för sitt viktiga bidrag. De försämrade marginaler vi ser vintertid gagnar inte konkurrenskraften.

Ett mål för leveranssäkerheten är nödvändigt, vilket riksdagen beslutade om förra året. Ännu är det dock inte på plats. Tillkännagivandet finns, och vi uppmanar nu regeringen att återkomma till riksdagen i frågan senast under 2020. Ansvar för leveranssäkerheten måste bli tydligare. I dag saknas en utpekad aktör som fullt ut säkerställer att elsystemet tillhandahåller tillräckligt med el av god kvalitet.

Jag vill yrka bifall till reservation 6 i betänkandet.

Fru talman! Klimatet och industrin står och faller med ökad elproduktion. Svenskt näringsliv visar genom sin rapport på en elanvändning på minst 200 terawattimmar 2045. Planeringen för framtidens elbehov bör ta höjd för detta, och marknaden bör som en följd av det ges rätt förutsättningar för ny produktion.

Förutom en välavvägd utgångspunkt för planering och genomförande av en utvecklad elmarknad är säkerheten avgörande för elnäten. Svenska kraftnät ansvarar för stamnätet. Resterande delar av elnätet ägs och drivs av många olika aktörer. Tillgången till el är som sagt var väsentlig för ett fungerande samhälle. Det kan vara enkelt att utsätta ett land för stora påfrestningar om varken it-infrastruktur eller annan infrastruktur fungerar på grund av att elförsörjningen inte fungerar.

Jag anser därför att riksdagen bör tillkännage för regeringen att den ska ge Energimyndigheten och Svenska kraftnät i uppdrag att se över säkerheten och riskerna för att elnäten i Sverige utsätts för angrepp.

Fru talman! En trygg elförsörjning ska gälla hela landet. Flera som har varit uppe här säger samma sak. Det gäller givetvis även Gotland. Ön har fått uppleva elavbrott efter elavbrott. Två kablar räcker inte för att garantera den el som behövs. Taket är nått, och en tredje kabel som kopplar ön till stamnätet skulle behövas.

På Gotland finns dessutom viktig cementindustri. Cementa är landets näst största koldioxidutsläppare och skulle med elektrifiering kunna sänka sina utsläpp. Gotland är också försvarsstrategiskt viktigt.

Vi kristdemokrater anser att Svenska kraftnät ska få i uppdrag att återuppta arbetet med en tredje kabel mellan fastlandet och Gotland.

Svensk elproduktion har länge varit vår fördel. Så måste det förbli. Men då behövs en elmarknad som möter behoven: rätt el på rätt plats vid rätt tid.

Anf. 40 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Kristdemokraterna blir jag aningen förvirrad. Jag hoppas att Camilla Brodin kan rätta ut frågetecknen.

I en reservation – som vi står bakom, för det är en mycket god reservation – vill vi att Svenska kraftnät ska få det långsiktiga ansvaret för balansen i elsystemet. Det är rimligt, för i dag finns det ingen som har det ansvaret.

I en annan reservation tillsammans med Sverigedemokraterna och Moderaterna vill dock Kristdemokraterna att riksdagen ska besluta om vilka typer av tjänster och vilken leveranssäkerhet som man ska betala för. Men om det nu är Svenska kraftnät som ska ha ansvaret för att upprätthålla balansen, varför ska då riksdagen besluta om vilka tjänster som behövs? Vad är det som gör att Camilla Brodin har bättre kunskap om det än Svenska kraftnät, som hon vill ska ha ansvaret?

Anf. 41 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågan!

Det är inte första gången vi diskuterar de här frågorna. Vi vet att vi står inför många olika utmaningar framöver, och vi kristdemokrater anser att det är jätteviktigt att vi tar ansvar också för att genomföra det leveranssäkerhetsmål som vi gjorde ett tillkännagivande om här i riksdagen förra året. Vi ser inte att det har uppfyllts ännu.

Vi pekar tillsammans ut Svenska kraftnät för uppdraget, men vi vill också se en marknad som tar ansvar för en robusthet i hela elsystemet. Det är inte vi som till punkt och pricka i detalj ska avgöra hur. Vi ser dock att utmaningarna finns, och vi vill ta ansvar för att det också ska bli verklighet.

Anf. 42 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Camilla Brodin svarade på min fråga. Om Svenska kraftnät ska få ansvaret för långsiktigheten har det ingenting med leveranssäkerhetsmålet att göra. Det är möjligtvis någonting som de skulle kunna sikta mot.

Om Svenska kraftnät ska ha ansvaret för långsiktigheten, varför ska vi i riksdagen då besluta om vilka stödtjänster de ska upphandla? De gör detta redan i dag, och de kan få ett utökat uppdrag. Det är vi överens om. Men att vi i riksdagen ska bestämma på vilket sätt de ska upphandla eller vad de behöver upphandla låter som om vi ska försöka pilla i den teknik som vi inte ska göra expertbedömningar kring. Det är ju precis det som Svenska kraftnät ska få i uppdrag att göra.

Varför, Camilla Brodin, vill Kristdemokraterna att riksdagen tar över ansvaret som man samtidigt vill lägga på Svenska kraftnät? Det här går inte ihop.

Anf. 43 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Vi ser att vi i framtiden behöver mer el och inte mindre om vi ska klara klimatutmaningarna. Då gäller det att höja blicken och se hur hela systemet ska gå ihop.

Vi måste se till att ha en utpekad aktör som tar ansvaret. Med vår modell tror vi att vi kan se till att vi har tillräckligt med effekt och kapacitet där marknaden inte fungerar i dag. Det vill vi bestämt peka på.

Anf. 44 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7.

Det är egentligen inget gott tecken att vi behöver ha en debatt om elnätet i den här församlingen. Att elnätet fungerar är helt grundläggande i vårt moderna samhälle. Elnätet och elförsörjningen är inget vi borde ha politiska debatter om.

Elmarknadsfrågor måste utgå från samhällets behov och elförsörjningens betydelse för vår konkurrenskraft som industrination. Dessutom är dessa frågor en nyckelfaktor för att klara av de klimatutmaningar vi ser.

Men vi är i ett läge där vi inte kan känna oss säkra på att elförsörjningen fungerar. På det stora hela är vi överens om att det finns problem, och det är trots allt den här församlingen som har ansvaret för att lösa dem. Men det finns fortfarande politiker också i den här församlingen som agerar som om elnät och elproduktion är något slags ideologisk station där man kan testa sina idéer och isolera sig från olika former av samarbete. Problemet är att experiment och isolering får konsekvenser.

Hög elkvalitet är en svensk konkurrensfördel som måste värnas. Vårt elsystem ska även i framtiden kännetecknas av hög leveranssäkerhet. Den goda och stabila tillgången på fossilfri energi är och ska fortsätta att vara ett argument för att driva verksamhet i Sverige.

Men utvecklingen går åt fel håll. Det finns inget som garanterar att elförsörjningen kommer att fungera. På flera håll i landet kan företagen inte expandera. Stora företag väljer bort Sverige på grund av den otillräckliga elförsörjningen.

I det läget fortsätter regeringen och flera partier i riksdagen att förvärra läget genom att aktivt motarbeta den stabila elproduktionen. Inte nog med att elförsörjningen är otillräcklig, den är också på väg att bli opålitlig.

Ambitionsnivån för svensk energipolitik måste vara att trygga svensk konkurrenskraft och att på riktigt ta itu med klimatutmaningarna. Det är hög tid att vi vidtar åtgärder för leveranssäkerheten. Människor ska kunna lita på att elen fungerar. Elbrist ska inte begränsa människors liv i Sverige. Vi vet att elens leveranssäkerhet inte kommer att kunna garanteras kommande vintrar. Svenska kraftnät och ett antal andra aktörer försöker på alla sätt att öka medvetenheten om förestående effektbrist kalla dagar kommande vintrar.

Från Liberalernas sida står det klart att det nu behövs ett leveranssäkerhetsmål som beaktar samhällets behov och vilka konsekvenser de energipolitiska målen har för vår konkurrenskraft som industrination liksom för klimatet. Det är därför glädjande att fler partier nu följer vårt förslag om ett leveranssäkerhetsmål.

Som sagt: Elbrist ska inte begränsa människors liv i Sverige. De som drabbas bor och verkar framför allt i mellersta och södra Sverige. Bristande leveranssäkerhet riskerar att leda till stora skador för både industri och hushåll, och det kommer att kosta pengar.

Gotland är ett intressant exempel. Gotland beskrevs så sent som för några år sedan som vårt laboratorium för ”100 procent förnybart”. Exemplet Gotland skulle visa hur elförsörjningen fungerar när vädret styr, fru talman. Det korta svaret blev – inte.

Det förekommer återkommande strömavbrott på Gotland, och de har frestat på öbornas tålamod och slagit hårt mot industrin på ön. Utan pålitlig tillgång på el fungerar inte samhället. På sätt och vis får man säga att experimentet har varit framgångsrikt. Vi har fått svar på vitt vad som händer när det inte finns tillgång på reglerbar produktion.

Det är dags att vi avbryter experimentet nu. Det behövs ytterligare en kabel så att gotlänningarna kan få ordentlig tillgång på vatten- och kärnkraft från fastlandet. Gotlänningarna har, precis som fastlandsborna, rätt att förvänta sig att lyset fungerar i alla väder – och dygnets alla sekunder.

Fru talman! I Liberalernas Sverige behövs inga riksdagsdebatter om elnäten. Riksdagen och regeringen har ett ansvar att se till att sådant som elnät fungerar. Låt oss lära av Gotland och avsluta de ideologiska experimenten.

Anf. 45 PATRIK ENGSTRÖM (S):

Fru talman! I dag debatterar vi NU10 *Elmarknadsfrågor*. I betänkandet behandlas 63 motionsyrkanden från allmänna motionstiden, och till betänkandet finns 9 reservationer.

Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga motioner.

Sverige har unika förutsättningar att klara omställningen till förnybar energi och samtidigt säkra försörjningstrygghet och konkurrenskraft. Förra årets produktion blev 163 terawattimmar el. Vi förbrukade 137 terawattimmar. Sverige nettoexporterade alltså 26 terawattimmar el 2019, vilket är alla tiders rekord. Det kräver nästan ett hurra!

Socialdemokraterna är ett klimatparti, och vi är mycket glada för utvecklingen. Men visst finns det utmaningar, precis som det har talats om i talarstolen tidigare.

I takt med att samhället elektrifieras behöver elnät och elmarknad på alla nivåer utvecklas, byggas ut och användas på ett mer effektivt sätt. Ett

flertal åtgärder pågår och planeras för att skapa gynnsamma förutsättningar för en väl fungerande elmarknad. Det handlar om marknadsdesign, om insatser så att det finns tillräcklig effekt, åtgärder för en fungerande efterfrågefleksibilitet, nätstabilitet med mera.

Det handlar vidare om historiskt stora investeringar i transmissionsnätet – 60 miljarder totalt fram till 2029. Det är fråga om investeringar i nyanslutningar, marknadsintegration och reinvesteringar i befintlig infrastruktur. För att möta de lokala utmaningarna genomför Svenska kraftnät en serie åtgärder för att hantera kapacitetsbristen på lång sikt och även med kortsiktiga lösningar innan nya ledningar är på plats. Regeringen har samtidigt gett länsstyrelserna i Skåne, Stockholm, Uppsala och Västra Götaland i uppdrag att kartlägga och analysera effektsituationen på regional och lokal nivå. Regeringen presenterade också ett initiativ i höstas med energibranschen för att genomföra fler investeringar i elnät med ökad regional effekt.

Även Energimarknadsinspektionen har i uppdrag att analysera kapacitetsbristen i elnäten och föreslå möjliga lösningar. En annan åtgärd är effektiva tillståndprocesser för elnäten, vilket många tidigare har tagit upp i talarstolen. Utredningen *Moderna tillståndprocesser för elnät* lämnar flera förslag om detta. Betänkandet är nu remitterat och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Även här har Energimarknadsinspektionen i uppdrag att redovisa hur man arbetar för att korta handläggningstiderna. Tillståndprocesserna är en nyckelfråga för att kapaciteten i elnäten ska förbättras. Ett antal andra frågor bereds också för närvarande för att göra det enklare för mindre aktörer på energimarknaden.

Energi till konkurrenskraftiga priser är helt avgörande för svensk industris konkurrenskraft, och det förutsätter stabila spelregler som möjliggör långsiktiga investeringar i energiintensiv industri och hos kraftproducenter. Svenska kraftnät gör nu en översyn av elområdena eftersom stora förändringar i kraftsystemet har skett sedan de infördes. Prisskillnaderna i elområdena väntas nu jämnas ut när överföringsförbindelsen Sydvästlänken tas i drift – om än med mycket beklagliga förseningar.

En viktig utgångspunkt som man inte får glömma bort i elmarknadens utformning är att konsumenterna kan stärka sin ställning och minska sina energikostnader.

När det handlar om mål och ansvar för leveranssäkerheten, som flera har tagit upp, är det Energimarknadsinspektionen som granskar nätföretagens överföring av el och Svenska kraftnät som ser till att det råder kortsiktig balans mellan produktion och förbrukning. Ansvar för att det finns tillräcklig produktion vilar på företag som är balansansvariga.

I morse såg det ut så här i Svenska kraftnäts kontrollrum: Produktionen var 23 500 megawatt. Den totala förbrukningen var 19 400 megawatt. Vi exporterade alltså 4 100 megawatt. Det var balans i systemet, och priserna var lika i alla fyra prisområden. Det tyder ändå, enligt min uppfattning, på att elmarknaden fungerar.

Även på detta område har Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera de rättsakter på EU-nivå om elmarknadsdesign, där bland annat ett mål för leveranssäkerhet berörs.

Svenska kraftnät gör även bedömningar av förutsättningarna att långsiktigt upprätthålla kraftbalansen.

När det handlar om planeringen av framtidens elmarknad är det ganska svårt att ha någon bestämd uppfattning om hur det kommer att se ut om 20–25 år. Det handlar nog mer om att följa utvecklingen via exempelvis Svenska kraftnäts långsiktiga scenarier för det nordeuropeiska elsystemet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ta upp Gotlands elförsörjning. En viktig utgångspunkt måste vara att hela Sverige har en trygg energiförsörjning och även i fortsättningen har goda förutsättningar för utbyggnad av förnybar energi.

Som flera tagit upp här tidigare avbröt Svenska kraftnät 2017 planeringen av en ny elförbindelse till Gotland, eftersom man bedömde att kostnaderna för kabeln väsentligt översteg de nyttovärden som den skulle ge. Investeringen uppskattades då till 1,8 miljarder. Efter det har Energimyndigheten tagit fram en färdplan med förslag på hur Gotland kan ställa om till ett hållbart energisystem.

Jag vill uppmärksamma ledamöterna på att man i budgeten för 2020 kan läsa följande: ”Regeringen ser även att det är angeläget att Gotland har en trygg och säker elförsörjning. Lösningar tas fram bl.a. inom ramen för regeringens uppdrag om Gotland som pilot i omställningen till ett förnybart energisystem. Åtgärderna kommer bidra till ökad försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.”

I regleringsbrevet till Svenska kraftnät kan man läsa följande: ”Därtill ska försörjningstrygghet och leveranssäkerhet avseende elproduktionen särskilt redovisas, inklusive en bedömning om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt.”

Det finns alltså två tydliga uttalanden från regeringen om vikten av en trygg energiförsörjning på Gotland. Svenska kraftnät i samverkan med Energimyndigheten har fått i uppdrag att analysera om Gotland har en trygg och säker elförsörjning på kort och lång sikt. Det är både rimligt och seriöst att invänta den analysen och sedan återkomma.

Med detta, fru talman, yrkar jag avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 46 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Under 2018 och 2019 hade Gotland 18 stycken totalavbrott. Jag tror inte att det behövs så mycket analys för att konstatera att elförsörjningen inte är särskilt trygg på vare sig kort eller lång sikt.

När Ibrahim Baylan var energiminister öppnade han under valrörelsen för en tredje Gotlandskabel. Han poängterade också att det var viktigt att stå upp för den även när det inte var valrörelse.

Det har inte hänt något i frågan sedan dess. Oavsett hur man skulle vilja göra detta undrar jag vad Socialdemokraternas inställning och ståndpunkt är. Borde det byggas en tredje Gotlandskabel eller inte?

Anf. 47 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Jag misstänkte att Rickard Nordin skulle ställa frågan om Baylans uttalande. Det gjorde han nämligen förra året till min kollega Monica Haider.

Jag tror att Rickard Nordin är lite ovarsam med sanningen om vad ministern sa. Men jag kan konstatera att om kammaren bestämmer att vi ska prioritera utifrån Svenska kraftnäts systemanalys av kablar, oavsett var i

landet, då har vi ett ganska stort jobb att göra. Och frågan är om vi politiker ska hålla på med det när vi har ett affärsverk som har i uppdrag att göra detta.

Jag har precis redovisat Socialdemokraternas och regeringens hållning när det gäller elförsörjningen på Gotland. Jag kan tycka att jag var tillräckligt tydlig med detta, men helt klart är att Gotlands elavbrott är oacceptabla. Det är precis detta regeringen säger i två uttalanden. Därför har man gett Svenska kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att analysera detta.

När man analyserar detta får vi se om det är en ny kabel eller någonting annat som behövs. Men det kräver en seriös analys. Att besluta om en kabel med en prislapp på ungefär 1,8 miljarder in blanco tycker inte jag känns seriöst.

(Applåder)

Anf. 48 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det kan vara en rimlig inställning att ha att politiken inte ska lägga sig i. Men då blir den stora frågan varför regeringen lade sig i situationen i Stockholm och i Malmö där man inte hade några totalavbrott utan bara pratade om effektproblematik. Kan det vara så, cyniskt nog, att det var för att det blev stort i medierna? Det var Pågen som drev på. Det var i Stockholm det skedde och inte någonstans långt ut på landsbygden på Gotland. Då var det helt plötsligt aktuellt för energiministern att kliva in och vidta åtgärder och fatta politiska beslut för att hantera kapacitetsproblemen. Varför är inte samma typ av argumentation aktuell på Gotland?

Jag har respekt för vad som står i budgeten. Vi har ju själva varit med och förhandlat det. Jag hade bara önskat att man var lite mer tillmötesgående. Det kommer Centerpartiet att fortsätta driva i budgetarbetet – att man inte bara ska säga att det är viktigt att göra något utan också säga hur man ska göra och faktiskt göra det. Att skapa en analys kommer man ju inte så långt med.

Jag vill gärna höra från Patrik Engström vad han tycker skiljer situationen på Gotland från situationen i Malmö och i Stockholm – där vi tillsammans, innan Svenska kraftnät gjort sin analys, till och med har gett i uppdrag till länsstyrelserna att göra just den analys i bland annat Västra Götaland, Skåne och Stockholmsområdet som man nu ska göra på Gotland. Varför tycker Patrik Engström att det var okej att gå in där och agera från politikens sida när han inte tycker att det är okej att göra det på Gotland?

Anf. 49 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! I grunden handlar det ju inte alls om att det är några skillnader i landet, utan frågan är i vilken turordning vi ska ta detta.

Som Rickard Nordin väl vet pågår det ett projekt i Energimyndighetens regi för att titta på Gotlands energiförsörjning. Det är väl ett av svaren på detta.

Gotland kan, enligt mitt sätt att se det, ställa samma krav på samhället som Stockholm, Göteborg och Malmö. Det är ju inte så att det inte har pågått några åtgärder för att hantera problematiken på Gotland. Det har det faktiskt gjort, och det vet Rickard Nordin mycket väl.

När det gäller om vi politiker ska hantera investeringsplanerna i Svenska kraftnäts långtidsinvesteringsplan, som sträcker sig till 2029 med investeringar på 60 miljarder, tycker jag att det blir lite märkligt om vi här i kammaren ska fatta beslut om en investering på 1,8 miljarder utan att göra en riktig beredning av ärendet. En del av den beredningen är att göra en analys. Det tycker jag känns seriöst och trovärdigt, och det tror jag faktiskt att många på Gotland också tycker.
(Applåder)

Anf. 50 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att fråga hur Patrik Engström ser på detta med att värna välfärden. Socialdemokraterna är ju ett parti som ser sig som samhällsbärande och säger sig värna både industri och klimat, vilket är fundamentet för ett välfärdssamhälle.

OECD säger att vi inte kommer att klara klimatmålen eller kunna leverera tillräckligt mycket energi om vi inte använder kärnkraft. Därför förstår jag inte varför man inte vill ha en riktig effektutredning för att se hur vi ska klara detta.

När det gäller export och import av energi skryter man med att vi exporterar mycket el, och det gör vi. De dagar då de blåser och våra vattenmagasin är fulla, vilket de har varit nu så att de nästan rinner över, exporterar vi. Men det är inte så det ser ut hela tiden, utan det kommer andra tider. Det kan jag lova om inte Patrik Engström själv tror det. Då kommer vi att importera fossil elenergi i stället för att använda något som är mycket energismartare, det vill säga kärnkraft. Hur ser Patrik Engström på den här frågan? Varför tittar man inte på detta i en stor utredning, som vi har önskat?

Energi är en stor del i konkurrenskraften för det svenska samhället. Hur förväntar sig Patrik Engström att företag ska klara konkurrenskraften när de inte får den säkra tillgången till energi som vi redan nu ser att de inte får i Skåne, i Stockholm och på Gotland?

Anf. 51 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för frågorna! Det var ganska många frågor. Jag ska försöka att reda ut dem.

Först och främst gläds jag verkligen åt att vi kan exportera el från Sverige. Det bygger mycket på långsiktiga spelregler att man har vågat investera i Sverige under ganska många år. På senare tid är det framför allt vindkraften som det har investerats i. Jag gläds verkligen åt detta. Men det kanske Lotta Olsson har lite svårt att göra, för jag uppfattar underliggande att hon försöker få det att låta som att det är kris i Sverige.

Sverige har ett robust system. Vi har Europas lägsta elpriser för företagen, och vi har alltså ett elöverskott. Vi har utmaningar. Dessa hanteras exempelvis i Svenska kraftnäts systemutvecklingsplan fram till 2029. Där finns många av de svar som Lotta Olsson efterfrågar i en effektutredning, vill jag påstå.

Jag tycker att det är synd att Moderaterna och Lotta Olsson inte kan glädjas åt framgångarna på energimarknaden. Det är synd att man valde att lämna energiöverenskommelsen, som hade gjort att vi fått en långsiktighet. Långsiktighet skapar framtidstro och gör att vi kan göra invester-

ingar som på sikt ger goda resultat för landet. Men det är väl så i det politiska samhället i dag att det är svårt att stå upp för gemensamma lösningar. (Applåder)

Prot. 2019/20:85

11 mars

Elmarknadsfrågor

Anf. 52 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Det är absolut inte svårt att stå upp för gemensamma lösningar. Men man måste ju se att det är lösningar och inte bara politiska kompromisser för att få till en majoritet.

Vad är en långsiktigt bra lösning för gotländsk industri så att de också kan få framtidstro, slippa elavbrotten och ställa om till el, som vi vet är så viktig? Det finns ju ingen anledning till att Gotland inte ska få det som det övriga landet får.

Vi var tidigare inne på elområden. Elområden skulle inte behövas i den bästa av världar. Det är ju en bristsituation som gjort att de kom till från början. Det är i norr som vi har mest tillgång till energi. I Skåne får man betala mer för energin för att man inte ska förbruka lika mycket.

Frågan är om Socialdemokraterna vill se en utveckling av Sverige som ett industriland. Precis som tidigare debattörer var inne på får vi nu annan industri som är energikrävande, som datorhallar och annat. AI kommer, och det kommer att kräva mycket energi. Det är bra att det finns sådana etableringar i Sverige, men det kräver att man säkert vet att hela regeringen står upp för en energi som är leveranssäker. Därför är det väldigt förvånande att Patrik Engström inte vill gå på den linjen, utan han ser någonting som OECD faktiskt inte ser. Det finns ingen konsensus bakom det som regeringen ser här.

Hur lång tid ska det ta innan vi kommer i balans och slipper de alarmistiska rapporterna från Gotland, Skåne och Stockholm? Eller ska vi ha tillfälliga lösningar? Jag undrar hur Patrik Engström ser på det.

Anf. 53 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Det var många frågor också den här gången. Jag ska försöka besvara dem.

I dag var det samma pris på alla fyra elområdena, vilket kan vara värt att notera. Precis som Lotta Olsson säger är det absolut inte så jämt, men i dag var det så.

Svenska kraftnät gör nu en översyn av elområdena. Vad jag förstår var det när ni hade makten senast som man införde dessa elområden. Det fanns goda skäl till det, och det finns det kanske också fortfarande utifrån att man vill påskynda processer med en utbyggnad av elnät. Detta ser man över just nu.

När det gäller OECD och kärnkraft kan jag bara konstatera att det får väl byggas kärnkraft i Sverige, vad jag vet. Men än är det ingen som hört av sig och velat göra det. Det borde vara ett problem för Lotta Olsson och alla som tror att kärnkraft är den enda lösningen på våra klimatproblem, för det är inte sant enligt mitt sätt att se det.

Det får vara kärnkraft i Sverige, och vi har kärnkraft i Sverige. Det finns inget förbud mot att bygga kärnkraft i Sverige. Ändå görs inte det, detta på grund av att priset på ny kärnkraft är för högt. Priset kommer naturligtvis att betalas av konsumenterna.

Om det är någon i den här kammaren som vill ha tre gånger så högt elpris på grund av att man vill ha ny kärnkraft, då är det väl så. Men jag

tror att de flesta konsumenter är intresserade av ett lågt elpris, framför allt industrin så att man har konkurrenskraft mot andra länder.

Lotta Olsson och Moderaterna borde släppa kärnkraftsdiskussionen och fundera kring hur vi ser till att ha rimliga och långsiktiga regler och rimliga priser på el i framtiden.

(Applåder)

Anf. 54 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Det är spännande att följa omställningen till 100 procent förnybart. Det är en väldigt positiv omställning på en rad sätt.

I första hand handlar det naturligtvis om demokratisering, att fler och fler kan ta makten över sin egen elräkning och sina egna elkostnader. Det innebär även en decentralisering, att vi inte ska vara lika beroende av några få stora produktionsområden, utan vi ska kunna smeta ut dem över landet. Det innebär då också en ökad säkerhet för det svenska elsystemet. Det innebär naturligtvis också minskat beroende av uran och fossilt och förstås minskad problematik med slutförvar och annat som finns kring kärnkraft. Omställningen kommer alltså med en rad vinster, men den kommer förstås också med vissa utmaningar. Alla omställningar kommer ju med utmaningar.

Det råder till exempel inget tvivel om att systemet kommer att vara mer väderberoende i framtiden. Mer vind och sol i systemet kommer att innebära att vi helt enkelt kommer att behöva hantera vädersituationer på marknaden. Men det är enbart teknikpessimister och olyckskorpar som inte tror att det här skulle vara möjligt att lösa. Det finns en rad lösningar när det gäller att hantera de utmaningar som omställningen kommer att innebära.

Jag tror att det framför allt är inom tre områden som vi behöver se åtgärder.

Det första handlar om att vi behöver ett mer flexibelt system och en mer flexibel marknad. Om vi blir mer flexibla minskar vi risken för att effektbalansen skapar problem för oss. Det minskar risken för den lokala kapacitetsbrist som har varit och är en reell utmaning. För att nå en mer flexibel marknad behöver vi bland annat få igång de lokala marknaderna för systemtjänster och flexibilitetsåtgärder.

Vi behöver generellt se över skattesystemet kopplat till elproduktion och nät. Vi behöver ta fram en strategi för värme och kraftvärme. Hur kan den underlätta flexibilitet i systemet framöver? Jag tror också att vi kommer att behöva öka satsningarna på olika typer av energilagring, oavsett om det handlar om batterier eller vätgas.

Det andra området som det kommer att behövas åtgärder inom är generella energieffektiviseringsåtgärder. Det finns mycket som kan göras, bland annat inom det befintliga bostadsbeståndet och inom industrin. Där vidtar man helt enkelt inte vissa energieffektiviseringsåtgärder. Det beror antingen på att man inte kommer på tanken, trots att de skulle vara lönsamma, eller på att de inte är lönsamma i dag givet att det inte finns några styrmedel som styr mot energieffektivisering. När vi blir mer effektiva med hur vi använder el kan vi kapa toppar och underlätta omställningen.

Som jag nämnde finns det inte i dag ett stort styrmedel som driver mot energieffektivisering. Därför vill vi få på plats en så kallad kvotplikt, alltså obligatoriska energieffektiviseringsåtgärder som man kan handla med. Vi

måste också se över, stärka och utveckla de olika statliga stöden till energisparande och energieffektivisering.

Det tredje området där det behövs mer åtgärder för att vi ska klara omställningen är allt som rör kapaciteten i nätsystemet. Vi vet att mer väderberoende energiproduktion kommer att innebära ett behov av överföring och starkare nät. Det har lyfts upp tidigare här i talarstolen att vi måste jobba vidare med att korta tiden för att bygga nät. Redan i dag händer ganska mycket på området. Myndigheterna själva vidtar åtgärder. Och vi har ganska nyligen tagit emot en utredning på området som vi ska jobba vidare med.

Jag tror också att vi måste tänka ännu smartare vad gäller var vi placerar framtida elproduktion. Vi vet att havsvinden kommer att komma starkt framöver. Det kommer att underlätta i södra Sverige. Men man kan tänka sig att vi borde underlätta ännu mer för till exempel både Energimyndigheten och Naturvårdsverket i deras planering av ny vindproduktion så att den placeras så strategiskt som möjligt.

Vi måste också fundera kring hur vi kan minska behovet av lokala nät där de inte behövs och på hur man kan överföra el utan att det ska vara koncessionsplikt och liknande.

Sammanfattningsvis kommer vi att klara den här spännande och positiva omställningen om vi klarar av att komma framåt inom just de tre områden som jag har nämnt: flexibilitet, effektiviseringar och robusta elnät. Då tror jag att vi kommer att ha omställningen som i en liten ask.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 55 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att Lorentz Tovatt talar om att det är vi som ska placera vindkraft och annat. Det är marknaden som gör det; det här är dessutom en debatt om elmarknaden. Det råkar också vara så att marknaden jättegärna skulle vilja bygga mer elförsörjning, inte minst på Gotland. Men där har man kapacitetsproblem. Det går inte att få in mer kraft.

Mer stabil tillgång till stamnätet skulle till på köpet leda till betydande mängder förnybar energi. Men det är också avgörande för att klara klimatomställningen på Gotland. Den tunga industrin där behöver den försörjningen. Det räknas inte in i den samhällsekonomiska kalkylen. Där räknar man inte med 7 kronor per ton koldioxid och så vidare.

Det finns lite brister, och där har vi ett problem. Jag är därför nyfiken på Miljöpartiets inställning. Bör en tredje elkabel till Gotland byggas? Ja eller nej?

Anf. 56 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågan!

När det gäller att placera vindkraft hänvisade jag i mitt anförande till Energimyndighetens och Naturvårdsverkets redan pågående planeringsarbete. Jag hoppas att Rickard Nordin känner till att man planerar för placering av vindkraft som ska nå 100 terawattimmar. Jag menar att vi ska underlätta det arbetet så att de kan ha god samverkan med till exempel länsstyrelser och kommuner. Det hoppas jag att Rickard Nordin inte är emot.

Vad gäller Gotland och elkabeln vet jag inte vad jag ska säga. Jag brukar ha bilden av Centerpartiet och Rickard Nordin som ett parti och en politiker som inte vill detaljreglera myndigheter. Man kan tycka att det ska göras, men då måste man vara ärlig med det och ha det som en konsekvent linje. Just elkabeln till Gotland är absolut inte något som Miljöpartiet motsätter sig. Men vi har en ordning där politiker efterfrågar saker från sina myndigheter, men vi går inte in och påverkar detaljerna.

Vi har förhandlat fram en budget. Mig veterligen är Centerpartiet också delaktigt i arbetet med regleringsbrev. Där finns även formuleringar om Gotlands elförsörjning. Det låter lite på Rickard Nordin som att han underkänner sina egna förhandlares potential och arbete. Han har själv varit med och förhandlat om de här frågorna, både budgeten och regleringsbrevet till Svenska kraftnät. Centerpartiet får alltså fortsätta driva det på nya sätt om man har misslyckats hittills.

Anf. 57 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag hade inte behövt lyfta de frågorna här i kammaren om vi hade fått respons från regeringspartierna i frågan. Det är också därför vi har den här debatten.

På samma sätt som Miljöpartiet gissningsvis tyvärr inte kommer att sluta driva frågan om höjd bensinskatt, även om de inte fick igenom det i budgeten, kommer jag inte att sluta prata om Gotlands elförsörjning förrän den är trygg och stabil. Det är den tyvärr inte i dag.

Jag är lite nyfiken på Miljöpartiets inställning. Om man inte på något sätt ska detaljstyra sina myndigheter, varför har vi då en infrastrukturplanering? Varför tar vi inte Trafikverkets beslut rakt av? Det gör vi ju inte. Miljöpartiet vill gärna fokusera på att lyfta över mer resurser från väg till järnväg. Jag har inte särskilt mycket emot det. Men det är precis så Lorentz Tovatt säger att vi inte ska göra när det gäller Svenska kraftnät.

När det finns brister i den samhällsekonomiska analysen och när man inte tar hänsyn till klimatfrågan eller till säkerhetspolitiska frågor är det rimligt att göra en sådan bedömning som Centerpartiet har gjort. Vi tycker att hela landets energiförsörjning, inte bara Stockholms och Malmös, är viktig. Där togs politiska beslut om krispaket. Varför litade man inte på Svenska kraftnäts bedömning i de fallen?

Svenska kraftnät säger att de har saker på gång och att de kommer att ha kablar klara 2024, 2028, 2030. Ändå gick politiken in och gjorde krispaket och bedömningar av en situation som inte ens existerar ännu men som det finns potential för. Gotland har haft en svår situation i tio år. Uppsala har också haft det länge. Varför är det okej att detaljstyra i Malmö och Stockholm men inte på Gotland, Lorentz Tovatt? Situationen är precis likadan där, men lösningen är en annan.

Anf. 58 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Rickard Nordin för replikskiftet.

Indexering av bensinskatten finns kvar. Det är förstås det viktiga. Jag känner mig nöjd med det.

Det finns lite missuppfattningar i den här debatten. Att politiker inte ska gå in och detaljreglera ett affärsverks specifika arbete betyder inte att politikerna ska stå handfallna. Det är klart att politiker ska kunna vidta

åtgärder inom områden där de verkligen behövs. Det är inte det den här debatten handlar om.

Det var självklart viktigt att regeringen gick fram med en rad åtgärder för att hantera kapacitetsbristen i Stockholm och Malmö. Det handlade dessutom inte om en sådan planeringsfråga. Det gällde en rad uppdrag till myndigheter, länsstyrelser och så vidare.

Jämförelsen med Trafikverket haltar också, eftersom det är två helt olika förfaranden. Trafikverket har en nationell plan som spänner över tolv år, och de tar fram en lång lista på förslag till åtgärder. Det är regeringen som i slutänden säger ja eller nej. Det är ett visst förfarande som man använder sig av. Det förfarandet har vi inte när det gäller vilka investeringar Svenska kraftnät ska göra.

Om Rickard Nordin vill ändra på detta är det en intressant hållning som man kan argumentera för, men då får man vara konsekvent. Då måste man se över hela det sätt på vilket vi hanterar investeringar i elnätsinfrastruktur i dag, för det fungerar inte så nu. Om Rickard Nordin är villig att driva detta får han vara ärlig med det.

Anf. 59 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att ge positiv feedback till Lorentz Tovatt för hans positiva syn på forskning. Forskning och utveckling är grunden för hela välfärdssamhället. Jag skulle dock vilja att han lyssnade mer på vad OECD säger om framtidens energibehov och hur vi ska klara klimatmålen. Jag behöver inte säga vad deras lösning är, men de anser att kärnkraften är jätteviktig.

Jag undrar hur Lorentz Tovatt ser på probleminventeringen. Han pratade om att vi behöver bli mer flexibla och att fler lokala nät behövs. Det är jättebra, men det är inte där problemen finns. I dag finns problemen och utmaningarna i hur vi ska kunna ställa om vår tunga industri, som drar enormt mycket energi. Upp i Luleå eldar man fortfarande med kol i maskinerna för att kunna smälta järn. Det är denna industri som behöver ställa om till elektrifiering. Det handlar inte alls om lokala nät, och då är det inte flexibiliteten i näten som är dilemmat. Och så har vi våra tunga transporter. Det är på dessa två områden vi inte är bäst i klassen i dag. För övrigt är Sverige väldigt duktigt på fossilfri, smart energi.

Sedan har vi generell energieffektivisering. Men det är inte det som du och jag gör hemma som är det stora olycksbarnet, Lorentz Tovatt, utan det är de verksamheter jag nämnde. Hur landar Lorentz Tovatt i att det är dessa områden som är dilemmat? Jag personligen ser två helt andra områden.

Anf. 60 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Olsson, för frågorna!

För två veckor sedan gjorde jag en jätterolig klimatturné i norra Sverige där jag bland annat besökte Hybritprojektet, som handlar om att ta fram stål utan kol. De säger att de visst vill ha flexibilitet. Hela deras affärsmodell går ut på att ha överskott av till exempel vind, som de sedan kan göra om till vätgas som de ska driva sina processer med i framtiden.

Det är intressant. Flexibilitet kommer att gynna den tunga industrin, men framför allt kommer det att göra att vi som smarta konsumenter inte snor el i onödan när den verkligen behövs inom till exempel industrin. Det är så man får se på systemet: att det hänger ihop. Om konsumenterna blir

smartare kommer vi att kunna förse industrin med el till konkurrenskraftiga priser.

Jag vänder mig mot synsättet att det är just produktionen av el som är den stora utmaningen generellt framöver. Vi exporterar enorma mängder el. År 2019 exporterade vi el motsvarande fyra Ringhalsreaktorer. Det är enorma mängder el. Det är självklart bra att Sverige exporterar el. Vi har en ren el, och den ska exporteras och konkurrera ut kol i andra länder. Det är inte detta som är den stora utmaningen framöver, utan det är hur vi ska få ihop själva systemet.

Anf. 61 LOTTA OLSSON (M) replik:

Fru talman! Hur vi ska få ihop systemet är enormt viktigt. Även om vi effektiviserar och vidtar alla de åtgärder som Lorentz Tovatt beskriver problematiserar man att vi kommer att behöva mycket mer energi framöver. Om vi ställer om vår tunga industri, alla våra tunga transporter och våra bilar och om vi dessutom, med framtidens arbetsmarknad, ska kunna attrahera stora energitunga datorhallar och sådant som är bra ur ett säkerhetsperspektiv och för arbetstillfällen och Sverige blir det ändå ingen minskning av energi. Då är frågan om vi ska hämma denna utveckling därför att vi inte har tillräckligt med intermittent energi, för det kommer att krävas enormt mycket.

Vi måste också räkna med att våra vattenmagasin inte kommer att vara så här fulla alla år. Det kanske är bättre att bidra till världens klimatmål genom att exportera el än att bara tänka att man är sig själv nog. På något vis är energiproduktion större än bara Sverige. Man kan se att Tyskland har ökat sina koldioxidutsläpp. De har ställt om till vindkraft och importerar rätt mycket fossil gas. Men Frankrike, som till stor del använder kärnkraft, har faktiskt minskat sina utsläpp.

Detta är något som vi måste lära oss av, för klimatmålen ligger inte långt fram i tiden. Om vi ska göra något som får riktig effekt är det nu det gäller. Då kan vi inte tänka 20–30 år.

Anf. 62 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag noterade inga tydliga frågor, men jag kan resonera lite kring det som Lotta Olsson pratade om.

Som av en händelse besökte jag också en datahall i norra Sverige. Jag har samma bild – att det är bra att datahallar öppnar i just Sverige, för vi har bra och mycket el. Det är positivt. Jag vill dock återigen inskräpa att bilden av mer elproduktion inte är särskilt korrekt. Jag vill understryka att det är under den tid som regeringen har suttit vid makten som elöverskotten har ökat allteftersom. Överskotten har dessutom ökat när ny vind kommit in i systemen. Under alliansregeringen, när Moderaterna satt vid makten, var vi nettoimportör under några år, och det är väldigt illa. Men under den tid som regeringen har styrt har vi ökat överskotten av el.

Det skulle tarva en helt egen debatt om vi ska gå igenom den tyska energiomställningen, men bara så att det är tydligt: Utsläppen inom det tyska elsystemet har minskat med 30 procent. Detta är fakta och går inte att ifrågasätta. Jag vet att det är högerens favoritargument att säga att den tyska energiomställningen har varit katastrofal, men det är helt enkelt inte sant att utsläppen har ökat, som vissa påstår. Utsläppen inom elsystemet har minskat med 30 procent i Tyskland.

Sedan är ju inte jag ansvarig för det tyska elsystemet. Jag hade inte gjort som de tyska politikerna. Delar av det hade jag kopierat rakt av – jag tycker att det är briljant politik – men jag står naturligtvis inte bakom allt. Som sagt: I det tyska elsystemet har utsläppen minskat med 30 procent.

Anf. 63 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Jag ska föga förvånande prata om Gotlands elförsörjning. Detta tror jag att alla i salen har räknat ut.

Centerpartiets grundinställning är att Gotland tillhör Sverige. Då är det högst rimligt att Gotland ansluts till stamnätet. Gotland är en del i elnätet som inte är ansluten till stamnätet i dag. Detta är vår grundinställning.

Jag är glad över debatten. Många borgare förstår det. Fem partier kommer att rösta för ett tillkännagivande. Man kan dock bli lite förvånad över debatten, då det låter som om detta är en ny fråga. Det är det verkligen inte. Denna diskussion har funnits sedan 2009, då Svenska kraftnät tog ett inriktningsbeslut. Sedan planerade man i åtta år, och då låg det i alla investeringsplanerna, innan man sedan avslutade det hela i maj 2017. Frågan är alltså analyserad och utredd. Det finns jättemycket material bakom.

Det finns några grundaspekter som påverkar framför allt Gotland. Elförsörjningen är central i ett modernt samhälles utveckling. Det är extremt tydligt. All teknik bygger i praktiken på elförsörjning. Det är datorer och mjölkrobotar. Som exempel har Cementa ett antal tusen elektriska motorer som ska återstartas vid varje litet blink.

År 2018 var situationen den att vi hade 13 totalavbrott. År 2019 hade vi 5. Det är helt orimligt. Föreställ er denna situation i Stockholm. Då hade det varit ett ramaskri. Men gotlänningar ska acceptera detta. Det är inte rimligt. Det är den första utgångspunkten.

Den andra är att Cementa och Heidelberg Cement står för basproduktionen av all cement i Sverige. Den tillverkas till 70 procent i Slite på Gotland. Det är det som bland annat bygger upp svensk bostadsproduktion. De behöver akut göra en omställning av klimatskäl. De står för den näst största utsläppspunkten i Sverige och har som mål att vara klimatneutrala till 2030, alltså om tio år. Det är en rätt kort tid. När de ska göra det är en av huvudingångarna att de ska ha koldioxidavskiljning och lagring. När de ska göra denna process går elförbrukningen upp på Gotland, från dagens förbrukning på ca 1 terawattimme till 3 terawattimmar. De tredubblar förbrukningen. Det innebär att det då behövs ännu mer kabelförsörjning och lokal produktion för att det ska fungera i praktiken.

Elkabel behövs också mycket tydligt för att klara energiomställningen på Gotland. Vi har varit mycket framgångsrika med framför allt vindkraftsutbyggnaden och under senare tid också med solcellsutbyggnaden. Vi har 45 procent lokal förnybar energiproduktion i elnätet på Gotland i dag – mest vindkraft. Men det har faktiskt varit fullt i kablarna i tio år. Det har varit anslutningsstopp i tio år. Föreställ er det i Stockholm eller i Malmö! Den diskussionen hade över huvud taget inte gått att föra där. I tio år har vi i praktiken haft anslutningsstopp. Vi vet att Gotland har extremt bra vindresurser, vi ligger i södra Sverige och det är där vi behöver elen.

Just nu är också en stor bottenundersökning på väg att ske kring ett stort offshoreprojekt i fråga om vindkraft söder om Gotland. Det har en enorm potential. Allt detta spelar in framöver.

Jag skulle också vilja tillföra att tidsaspekten är mycket viktig när man kommer till sådana stora investeringar. Det är mycket långa ledtider. Vi vet att det normalt tar mellan åtta och tio år att lägga en sjökabel. När vi vet att det är tio år till Cementa ska ställa om förstår vi att detta beslut måste tas ganska omgående.

Andra grundfakta handlar om att de två små gamla kablar som vi har är lagda 1984 och 1987. De sjunger alltså på sista versen. Just nu utreds detta. Men enligt bedömningar tar de slut 2030–2035. Det innebär att den nya lösningen med den tredje kabeln inte kan bygga på att dagens två kablar kommer att fortsätta vara i drift. Då har vi snart samma problem igen. De är nämligen snart slut.

Jag ska säga några ord om den samhällsekonomiska analys som ligger till grund för detta. Jag har drivit denna fråga sedan 2007, först som kommunalråd, sedan som regional vindkraftssamordnare, sedan som nationell vindkraftssamordnare och nu som riksdagsledamot. Det innebär att jag har läst en del samhällsekonomiska utredningar ett antal gånger. Där kan man till exempel notera det som Birger Lahti och Rickard Nordin har varit inne på, nämligen att det i denna analys inte finns en enda kostnadspluspost när det gäller att man kan åstadkomma en klimatförbättring. Blir inte vindkraften byggd på Gotland blir den byggd i norra Sverige. Men det anges alltså inte en enda pluspoäng om att man åtgärdar klimateffekten på Gotland genom att bygga kabel. Därmed tycker jag att denna analys faller på sin egen orimlighet. Utredningar blir vad de blir beroende på vad man petar in i dem. Och detta tycker jag är en mycket dålig utredning.

Vi i Centerpartiet är mycket övertygade om att Gotland behöver en ny elkabel. Därför kommer vi givetvis i eftermiddag att rösta för det tillkännagivande som vi har.

Energiministern uttalade sig i dag i medierna om att detta inte spelar någon roll. Det kanske det inte gör. Men i så fall innebär det att ansvaret att lösa sakfrågan faller tungt tillbaka på regeringen. Alla förstår nämligen att oavsett dagens omröstning måste sakfrågan få en lösning. Detta håller inte.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 9.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Mineralpolitik

§ 11 Mineralpolitik

Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU11

Mineralpolitik

föredrogs.

Anf. 64 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera mineralpolitik. Alla i denna kammare är nog överens om att mineralerna i vår mark är svensk basnäring och ligger till grund för svensk ekonomi och tillväxt. Gruvnäringen genererar stora inkomster till staten och sysselsätter i förlängningen ungefär 32 000

personer i landet. Tillsammans med stål- och metallverken utgör gruvnäringen en stor del av den svenska exportindustrin.

Om man backar en bra bit tillbaka i tiden kunde Sverige även på vikingatiden exportera en del av överskottet av vår järnproduktion. Detta skedde på den tiden med hjälp av masugnen, som dessutom var en svensk uppfinning, så att vi snabbt kunde svara på efterfrågan från andra länder som då behövde järnet bland annat för att tillverka vapen. Än i dag exporterar vi två tredjedelar av allt järn som framställs i Sverige. Begreppet ”grundmurat förtroende” kan verkligen passa in i fråga om detta.

Vi kan konstatera att det är en uråldrig näring som har lagt grunden för svensk välfärd. Samtidigt för ämnet mineralpolitik med sig komplexa frågeställningar, främst vad gäller hållbarhet och miljö men också vad gäller äganderätten.

Vi är en ledande gruvnation. Det ska vi vara mycket stolta över. Våra gruvor och gruvföretag ligger i framkant vad gäller teknisk innovation, arbetsmiljö och produktivitet. Vårt järn håller världsklass, och vi har företag som levererar utrustning till gruvor över hela världen.

I regeringens mineralstrategi tas ett samlat grepp för att skapa gynnsamma förutsättningar, peka på möjligheter och identifiera utmaningar så att gruv- och mineralnäringen kan växa på ett hållbart sätt i takt med de möjligheter som dagens starka internationella efterfrågan på metaller och mineral faktiskt ger.

Tillgången på metaller som järn, koppar, silver och högteknologiska metaller är en förutsättning för att producera modern energi- och miljöteknik som vindkraft, solceller, lågenergilampor och till och med katalysatorer i bilar. En grön tillväxt utan tillgång till råvaror för grön teknologi är faktiskt helt otänkbar.

Det finns ett internationellt intresse för hur tillgången till metaller ska stärkas. Frågan har aktualiserats genom den snabba ekonomiska utvecklingen i länder som Kina och Indien, men även Brasilien, där ett ökat välstånd leder till ett ökat behov av metaller för att bygga inte minst infrastruktur.

EU har brist på de flesta metaller. Det är ett stort underskott i EU på nickel, järn, zink, bly och koppar. EU är i dag fullständigt importberoende av bland annat tenn, kobolt och molybden. Efterfrågan på metaller bedöms vara fortsatt stor under de kommande åren, både inom EU och i världen.

Sverige är ett av EU:s ledande malm- och metallproducerande länder. Nästan 90 procent av EU:s järnmalmsproduktion kommer just från Sverige. Sverige har också den största bly- och zinkproduktionen i unionen. Den svenska silverproduktionen är den näst största inom EU, medan den svenska guld- och kopparproduktionen ligger på tredje respektive fjärde plats, inte långt efter de länder som producerar allra mest.

Gruvnäringen har stor betydelse för landets tillväxt och ekonomi. Den skapar arbetstillfällen i det omgivande samhället, bidrar till stärkt attraktionskraft och skapar tillväxt i delar av landet som under en lång period har haft en nedåtgående befolkningsutveckling. Gruvnäringens expansion visar på den starka koppling som finns mellan stad och land.

Utöver produktionen av malm för framställning av metaller ger Sveriges berggrund högkvalitativ natursten med internationellt anseende, och den exporteras över hela världen. Från berggrunden hämtas material till olika bygg- och anläggningsändamål som är nödvändiga för samhället.

I industriella processer och produkter används mineral med särskilda fysikaliska eller kemiska egenskaper.

Fru talman! För att gruvnäringen och industrin ska kunna utvecklas i hela vårt land är det viktigt att det finns ett omgivande samhälle som fungerar. För det krävs investeringar i forskning och kompetensförsörjning, liksom rejäla investeringar i infrastruktur och vår välfärd. Det är därför välkommet att regeringen har sagt ja till bland annat Norrbotniabanan och att man gör satsningar på järnvägsunderhållet. Det behövs för att industrin ska utvecklas. Regeringens kompetenshöjande insatser är mycket nödvändiga och välkomna.

Fru talman! Jag är medveten om att tillståndsprocesserna är väldigt långa. För att vi även i fortsättningen ska ligga i framkant och vara konkurrenskraftiga är det viktigt att vi har en effektiv och förutsägbar tillståndsprocess. Det behöver markägare, renägare, boende och – framför allt – svensk gruvindustri. Med rätt system och rätt processer tror jag att det är fullt möjligt att ha en effektiv tillståndsprocess samtidigt som vi inte gör avkall på hänsynen till viktiga naturvärden, kulturvärden och annat som vi vill bevara i det omgivande samhället. Det är bra att tillståndsprocesserna ses över. De är inte bara långsamma och utdragna, utan de är dessutom utspridda på många av våra myndigheter.

Regeringen är medveten om att även miljöprövningen måste effektiviseras. I budgetpropositionen för 2020 redovisade regeringen att den arbetar vidare med att förenkla just miljöprövningen. Som ett led i det har regeringen gett länsstyrelserna och Domstolsverket i uppdrag att under verksamhetsåret 2020 samla in statistik gällande handläggningstider för miljöprövning. Statistiken ska sedan redovisas till Naturvårdsverket, som ska sammanställa, analysera och presentera de uppgifter som har kommit in om miljöprövningen.

När vi ändå är inne på frågan: Här berörs en hel del motioner och, som det ser ut, även ett tillkännagivande om ett tillkännagivande från förra året om att skynda på handläggningstiderna. Förra året kom det en hel del mejl från hela vårt land, säkert till många av ledamöterna i kammaren, där det uttrycktes en stor oro – om vi ska skynda på processerna och handläggningstiderna, gör vi i så fall miljöprövningen på ett seriöst sätt? Tar vi andra hänsyn på ett seriöst sätt?

Det pågår nu en översyn inom Regeringskansliet, och som jag nämnde arbetar dessutom våra länsstyrelser och domstolar med att samla in sådan data och presentera den under året. Regeringen har även för avsikt att under mars månad redovisa för riksdagen vad man hittills har gjort och tänker göra. Man har också för avsikt att tillsätta en utredning som ska se över hur minerallagen kan justeras för att vi ska skapa förutsägbarhet i dessa processer. Stefan Löfven sa dessutom i regeringsförklaringen hösten 2019 att frågan om prövningsprocesser och regelverk behöver ses över. Ändå säger oppositionen i denna kammare att vi ska göra ett tillkännagivande om tillkännagivandet. Jag tror att svenska folket förväntar sig att den här hanteringen, precis som jag har redovisat, sker seriöst och inte forceras fram. Det känns definitivt inte seriöst.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner. Jag yrkar dock bifall även till reservation 1.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att mineralerna är avgörande för Sverige. Det har de varit länge. De bildar också en brygga mellan

glesbygd och storstad, mellan innovation och historia. Gruvorna är ryggraden och motorn i svensk industri. Vi socialdemokrater vill fortsätta använda mineralerna på ett klokt och ansvarsfullt sätt, med hänsyn och hållbarhet för alla. Vi vill fortsätta stärka infrastrukturen i det omkringliggande samhället. Vi vill se ett starkt och innovativt samhälle som håller ihop. Det gäller även den fråga vi debatterar i dag, det vill säga mineralpolitiken.
(Applåder)

Anf. 65 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 5 av Moderaterna och Kristdemokraterna.

Sverige har en mer än tusen år lång historia av malmbrytning och metallframställning. Uppemot 3 000 gruvor har funnits i landet, vilket gjort Sverige till ett av Europas viktigaste gruvländer. Gruvnäringen är också Sveriges äldsta industriella verksamhet; bland annat Garpenbergsgruvan i Bergslagen kom till redan på 1200-talet. Ja, Sverige är sannerligen ett gruv- och mineralland, och det har till stor del legat till grund för det välstånd vi ser i dag.

Det moderna samhällets tekniska framsteg är helt beroende av tillgången på metaller och mineral. När vi nu debatterar mineralpolitiken tycker jag att det är viktigt att poängtera att detta är en fråga som berör oss alla. Oavsett åsikt kvarstår det faktum att vi alla, på ett eller annat sätt, tagit oss hit till kammaren i dag. Vissa har kanske åkt bil, andra tåg. Vissa kanske flög upp i går, medan andra tog tunnelbanan. Alla dessa transportmedel – och så mycket mer – kräver på ett eller annat sätt att gruvnäringen står stark. Det finns tusen andra exempel på användningsområden som jag skulle kunna ta upp, men av respekt för övriga debattörer väljer jag nog att avstå. Poängen är densamma: Varje dag påverkas vi alla av det som våra gruvbolag lyckas producera inom Sveriges gränser, och det tycker jag är viktigt att lyfta upp och vara stolt över.

Det är alldeles uppenbart att vi måste ställa om mot ett mer cirkulärt och fossilfritt samhälle, men om man ska elektrifiera allt behövs el, batterier och infrastruktur. Det är därför viktigt att ha ett helhetsperspektiv när man diskuterar viktiga framtidsfrågor som denna. En förutsättning för att kunna göra den omställningen är att vi har tillgång till metaller. Omställningen av samhället måste präglas av kostnadseffektivitet och resultatorientering, inte av dyr och kortsiktig symbolpolitik.

Det är ingen nyhet att gruvnäringen genererar en betydande mängd avfall. För Moderaternas del ligger det dock högt upp på agendan att skapa förutsättningar för ett resurseffektivt samhälle. Vi ser att det är politikens uppgift att skapa goda förutsättningar för olika aktörer att ta ansvar för sitt avfall och värna principen om att förorenaren betalar. Det är därför vi gärna vill se över möjligheterna att inkludera avfallskostnader vid prövning av en fyndighets brytvärdighet.

Nu skulle jag vilja komma in lite på tillståndprocesser eftersom de långa väntetiderna ofta sätter käppar i hjulet för nyinvesteringar, arbetstillfällen och innovativa satsningar. Branschen står för stora exportintäkter och sysselsätter många människor, men tiderna för att få ett tillstånd är på tok för långa. Gruvnäringen har nu börjat tröttna och undrar varför regeringen inte har gjort någonting. Ett exempel är järnmalmsprojektet Kallak,

som har väntat i över sex år på att få tillstånd. Gruvområdet Laver är ett annat exempel. Det är inte rimligt att detta ska vara så komplicerat och ta så ofantligt lång tid i en framstående gruvnation som Sverige.

En annan viktig aspekt som jag skulle vilja lyfta upp är att metaller och mineraler finns där de finns. Det går alltså inte att flytta en gruvverksamhet till ett mer lämpligt ställe om det skulle råka vara olägligt att bryta just där den ligger.

Enligt grundlagen är varje medborgares egendom tryggad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Att mineraler kan tas till vara och brytas samt att trygg försörjning skapas inom mineralbranschen har ansetts vara ett sådant allmänt intresse.

En rimlig utgångspunkt bör då vara att markägaren får en rimlig avkastning. I dag får markägare en mineralersättning som uppgår till 1 ½ promille av det beräknade mineralvärdet. Markägare får dock ingen som helst ersättning för förlorade intäkter från till exempel jordbruk, turism eller skogsbruk. Vi menar att det därför är viktigt att se över om och hur äganderätten i gruvnäringen bör stärkas.

Jag vill avsluta med att säga att det finns väldigt många goda exempel inom gruvnäringen som man bör ha i åtanke. Gruvnäringen har gjort mycket för svenskt välstånd, och nu finns det mycket mer att önska av politikens agerande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Lars Püss (båda M).

Anf. 66 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Den gångna veckan gjorde jag ett företagsbesök i skånska Höganäs. Där besökte jag Höganäs AB, som är ett av blott fem företag i hela världen som tillverkar metallpulver som man kan pressa och sintra och därigenom tillverka avancerade metallföremål av. Vi fick till och med se exempel på hur man kan använda det till att 3D-printa komplexa metalldelar.

Vi fick höra att Höganäs AB är marknadsledande med cirka en tredjedel av den globala marknaden, som det alltså bara finns fem aktörer på. Vi fick också veta att de är äldst i gamet och att de satsar väldigt mycket på forskning och utveckling.

Av deras metallpulver kan man tillverka massor av komplexa komponenter. I sammanhanget framhålls inte minst bilkomponentindustrin som en viktig kund. En spännande marknad är också elmotortillverkarna, som kan tillverka effektivare elmotorer till bland annat fordonsindustrin genom att applicera magnetiskt metallpulver på rätt ställe i elmotorerna.

De berättade för oss att allt började i lilla skånska Höganäs, där huvudkontoret fortfarande ligger, och att det numera är ett globalt företag med verksamheten utspridd i stora delar av världen.

Som brukligt är vid företagsbesök visades vi runt i anläggningen. Vi fick även titta på en ny pilotanläggning som, om den visar sig fungera storskaligt, kommer att vara banbrytande för deras miljöarbete.

Vi fick också se deras tre ugnar, som är 256 meter långa och som är själva hjärtat i deras produktion. De berättade för oss att den nyaste ugnen, som är från 1971, planeras att ha en livslängd till 2040 och att de andra två

ugnarna, som är ännu äldre, så småningom kommer att bytas ut mot nya ugnar, också de med en livslängd på 70–80 år. Att investera i nya ugnar är ingen struntsak, och allt måste därför bli rätt för att de ska kunna räkna hem investeringen under den tekniska livslängden.

Under besöket fick vi också veta att Höganäs AB köper sin magnetit – alltså råvaran, för er som inte vet vad magnetit är – från LKAB:s gruva i min egen hemkommun. Vi fick till och med se de stora högarna i råvarulagret.

Fru talman! Vad har då denna betraktelse från ett sydsvenskt företag med gruv- och mineralpolitik att göra? Här tänkte jag fortsätta min betraktelse.

Då jag kom till ett vårvintrigt Gällivare kunde jag helt enkelt inte låta bli att fara förbi min tidigare arbetsplats, Vitåforsgruvan i Malmberget. Där blickade jag ut över industriområdet och imponerades av att det som bryts där blir till marknadsledande produkter nere i skånska Höganäs i andra änden av landet – först som metallpulver, sedan som fordonskomponenter och därefter till lastbilar och bilar som går på export ut i hela världen.

Jag fortsatte sedan ned till centrala Gällivare. Där tittade jag på den nya gymnasieskola som ska invigas i höst och på vårt sjukhus, som är ett av Norrbottens två stora regionsjukhus. Jag kunde inte låta bli att reflektera över att allt detta hänger ihop.

Vitåforsgruvan har under lång tid levererat järnmalm till svensk industri och genererat arbetstillfällen och välstånd, eftersom det har funnits kunder i andra ändan som behövt det man kan göra av malmen.

Företag som Höganäs AB finns helt enkelt därför att vi har och har haft tillgång till råvaran. Vårt utbildningsväsen har dessutom försett oss med ingenjörer i världsklass, och den förr så framåtsyftande energipolitiken säkrade industrins behov av billig, ren och leveranssäker el.

Inget av detta kommer av någon naturlag eller av en slump. Sambandet mellan tillgång till råvaror, tillgång till kompetens och tillgång till energi har varit den mix som skapat de fantastiska värdekedjor som möjliggjort för oss att bygga skolor, infrastruktur, sjukvård och annat som kommer hela befolkningen till gagn. Exemplet med Höganäs och LKAB är ett talande exempel som är lätt för mig, som utflyttad skåning som jobbat tolv år under jord i LKAB:s gruva i Malmberget, att relatera till.

Men sambanden och värdekedjorna är i princip desamma oavsett om vi talar om vår inhemska brytning av koppar, zink och silver eller om nya innovationskritiska metaller och mineral.

Fru talman! Man ska ha klart för sig att om en av dessa komponenter fallerar havererar också de övriga. Utan råvara, ingen industri. Utan högkvalitativ utbildning, ingen forskning som gör oss konkurrenskraftiga. Utan stabil och leveranssäker el, ingen elintensiv basindustri. Och utan industri blir det ingen export, inga arbetstillfällen, inga skatteintäkter och ingen välfärd.

Eller om man vill spetsa till det lite: Utan gruvor blir det ingen tung exportindustri och ingen välfärd.

Det oroar mig därför mycket att det i denna kammare finns de som inte verkar se sambanden och som inte förstår vikten, värdet och betydelsen av en inhemsk och miljösmart gruvindustri utan raljant svänger sig med uttalanden om att ”det får vara färdigcurlat med svensk gruvindustri”.

Det oroar mig när beslutfattare i denna kammare tycks ha som mål för sin politiska gärning att bekämpa en inhemsk näring som i en internationell kontext ligger i absolut världsklass när det gäller teknikutveckling och miljöarbete, vilket inte bara gagnar oss som nation utan också bidrar till att skapa en bättre värld.

Jag är stolt över att företräda ett parti vars gruv- och mineralpolitik är väl avvägd och framåtsyftande på område efter område. I Sverigedemokraternas kommittémotion föreslår vi exempelvis att den svenska mineralstrategin uppdateras och att SGU och Bergsstaten stärks ekonomiskt och ges ett tydligare informationsuppdrag.

Vi pekar också på vikten av att göra kontinuerliga avsättningar för att finansiera sanerings- och återställningsarbeten. Vi vill även häva förbudet mot uranbrytning, då uran är en markör för andra, mer svårprospekterade innovationskritiska mineral som industrin behöver för att lyckas med omställningen till en högre grad av elektrifiering.

Inte minst betonar vi sverigedemokrater vikten av att undanröja de problem som i dag präglar tillståndprocesserna. Tillståndprocesserna upplevs i dag som otydliga, långsamma och oförutsägbara, vilket har fått till följd att Sveriges anseende som gruvnation att göra framtida satsningar i har sjunkit drastiskt under senare år.

I vår kommittémotion framhåller vi inte bara vikten av att få till stånd en lösning, utan vi presenterar även ett konkret förslag – en så kallad one-stop-shop-lösning.

Slutligen, fru talman, står jag naturligtvis bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men i syfte att inte förlänga eftermiddagens voting mer än nödvändigt nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 10.

Anf. 67 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Svensk gruvnäring har stor betydelse för vår utveckling. Vi har traditioner, kunskap och unika tillgångar som ska vårdas och utvecklas på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt.

Gruv- och mineralbranschen sysselsätter 13 000 personer i Sverige och genererar många jobb därtill. Ihop med stålindustrin står man för en tiondel av vår bruttoexport.

Mineralpolitiken hänger samman med visionen om att hela landet ska leva. I Norrbotten är över hälften av investeringarna direkt eller indirekt kopplade till gruvnäringen, och för Västerbotten talar vi om 80 procent.

Målet måste vara att värna och utveckla Sveriges position som gruvnation. Under året som gått har vi dock sett hur branschen larmat om dagens situation, och i höstas kunde vi läsa i medierna om krismöten mellan ministern och delar av branschen.

Fraserinstitutet i Kanada undersöker årligen olika länders och regioners attraktivitet för gruvinvesteringar. I 2019 års rankning tappar Sverige placeringar när det kommer till faktorer som rör policy. Till exempel lyfts osäkerheten kopplat till regler.

Fru talman! Detta understryker att tillståndprocesserna måste förbättras. Riksdagen tillkännagav förra året för regeringen att tillståndprocesserna måste förenklas och förkortas. Det är dock fortfarande så att processerna är utdragna och att det finns en hög grad av oförutsägbarhet. Samordningen mellan myndigheter lämnar övrigt att önska.

Nu hörde vi eventuellt någonting annat från Mattias och Socialdemokraterna här i talarstolen. Det är dock ingenting som har nämnts under ärendets beredning. Vi får se vad det är som kommer.

Naturligtvis ska tillståndsprocessen respektera ärendenas komplexitet. En samlad bedömning är väsentlig, men nuvarande tidsåtgång är problematisk. Här menar vi att regeringen inte har gjort tillräckligt utifrån riksdagens beslut. Därför har vi i den här beredningsprocessen föreslagit ett nytt tillkännagivande till regeringen om att utreda och återkomma med konkreta åtgärder för att förkorta och förbättra processerna. Vi ser fram emot det.

För att understryka vikten av detta menar vi också att regeringen senast i samband med budgeten för 2021 ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av tidigare tillkännagivande.

Fru talman! Användningen av fossila bränslen belastar klimatet och skapar problem för hälsa och lokalmiljö. Därför är det bekymmersamt att många EU-länder inte har lyckats ställa om från ett betydande kolberoende utan snarast har låst fast sig ännu hårdare i fossilbränslebaserade samhällsstrukturer genom att avveckla kärnkraft, expandera skiffergasutvinning och försaka nödvändiga investeringar i ren energiproduktion.

Sverige har en viktig roll att spela när det gäller att driva på andra och bör verka för att uppnå ett förbud mot oljeutvinning i Östersjön inom EU och Helcom. Det faktum att Sverige har infört ett sådant förbud på svenskt vatten är välkommet och bör kunna fungera som ett gott exempel på hur ett så pass unikt och känsligt bräckvattenhav som Östersjön kan värnas.

Miljöriskerna vid utvinning av skiffergas är stora, och de kemikalier som används är mycket giftiga även i små mängder. I dagsläget förekommer ingen utvinning av skiffergas i Sverige, och givet riskerna med metoden är det viktigt att så inte sker.

Kristdemokraterna anser att utvinning av skiffergas ska vara förbjudet i Sverige och framför detta i en reservation i betänkandet. Därför yrkar jag bifall till reservation 8.

Fru talman! Äganderätten är helt central i kristdemokratisk ideologi, en rättighet som varje civiliserat samhälle bör skydda. Den är grunden för ekonomisk utveckling och möjliggör förvaltare över generationer.

Markägare bör så långt som möjligt få behålla makten över sin egendom, och skyddet ska vara starkt. I reservation 5, som vi stöder, påminner vi regeringen om riksdagens beslut från i fjol. Det handlar om att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över och stärka det grundlagsreglerade egendomsskyddet – ett beslut som ännu inte har hörtsammats. Dessutom föreslås i reservationen att regeringen ska uppmanas att ta fram en utredning med syfte att förstärka äganderätten i gruvnäringen och ge markägarna rimlig avkastning.

Med det, fru talman, tackar jag för ordet.

Anf. 68 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman och ledamöter! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna. Aitik. Blajken. Dannemora. Svärträsk. Tapuli.

Aitik var Sveriges största dammbrott år 2000. Det var lyckosamma försättningar som gjorde att det inte blev förödande konsekvenser den gången.

De andra fyra platserna jag nämnde är platser där gruvor har gått i konkurs och där det visade sig att de ekonomiska säkerheter som man ställt inte alls var tillräckliga. I stället fick staten och skattebetalarna gå in och stå för notan.

Varför tar jag upp det här? Varför säger jag detta? Jo, för att poängtera att det är oerhört viktigt med ett starkt miljöskydd och att staten ser till att det ställs ekonomiska säkerheter för gruvorna. Det är en förutsättning för en långsiktigt hållbar gruvnäring.

Med Miljöpartiet i regering har vi bockat av detta steg för steg. Det finns nu ett förbud mot att bryta uran, vilket är väldigt viktigt. Vi kan se två olika framtidsbilder framför oss – en som är klimatsmart och förnybar, en ren framtid, och en annan med kärnkraftsvurm där man är beroende inte bara av uranbrytning utan också av ett slutförvar som ännu inte är löst.

Vi har också jobbat med att ta fram ett förbud mot att borra efter kol och olja. Detta har ännu inte passerat riksdagen, men även innan det gjord det har företag dragit tillbaka sina ansökningar om att få göra sådana borrhningar.

Apropå att curla mineralnäringen har vi också tagit bort skatterabatten på diesel, detta för att mineralnäringen ska ställa om och bli klimatsmart. Där har man kommit väldigt långt och jobbar nu med arbetsfordon som är elektrifierade.

Nu jobbar vi för fullt med att skärpa regelverket för alunskiffer. Det är viktigt, för det är kopplat till stora miljörisker på grund av sådant som kan lakas ut i vattnet och som inte är bra för människors hälsa.

Vi jobbar också med ekonomisk säkerhet. Det finns en utredning, *Statens gruvliga risker*, som har remissbehandlats och som nu bearbetas på departementet.

Fru talman! I Sverige finns det levande sjöar och vattendrag och mycket dricksvatten. Det är någonting som vi verkligen behöver värna framöver. Dricksvattentäkterna behöver skyddas på olika sätt. Vi vill ju inte komma i ett läge, som i andra europeiska länder, där vi får dricka vatten ur en flaska.

Det är också viktigt att vi värnar vår ursprungsbefolknings rättigheter. Samerna behöver ha en röst när det gäller mineralnäringen.

Vi är också ett land som har värdefulla naturområden, från Lapponia i norr till Österlen i söder, inte bara i ett svenskt perspektiv utan också i ett europeiskt perspektiv. Det är också någonting som vi verkligen behöver värna.

Samtidigt finns det svåra avvägningar. Vi behöver mineraler för att bygga vårt samhälle. Vi behöver mineraler inte minst för klimatomställningen och elektrifieringen. Här är det väldigt viktigt med effektiva tillståndsprocesser, samtidigt som man upprätthåller ett starkt miljöskydd. Detta är ett arbete som är på gång och som ni nog har sett näringsministern vara ute med i medierna.

Vad gäller mineraler är det viktigt att hålla i minnet att det är mineralerna och arbetstillfällena vi vill komma åt. Här behöver vi blicka framåt. Vi har en ärorik tusenårig historia med gruvor, vilket är mycket bra, men vi behöver också blicka framåt: Hur vill vi arbeta med mineralerna i framtiden?

Här skulle jag vilja säga att det är viktigt att se på produktdesign: Hur kan vi utforma produkter på ett annat vis? Jag såg nyligen att Tesla nu

kommer att göra batterier utan att använda kobolt. Detta är ett arbete som pågår i EU och där Sverige är en pådrivande röst.

Vi har också urban mining och waste mining, där man tittar på slagghögar och på produkter och sedan återvinner olika former av mineraler. Här ligger vi väldigt långt fram vad gäller järnmalm och koppar. Det finns något som heter Kopparendeln. När det däremot gäller sällsynta jordartsmetaller är återvinningen på 1–5 procent, vilket är väldigt lite. Här finns det en stor potential att ta kliv framåt. Exempelvis LKAB jobbar med detta.

Sedan är det väldigt viktigt, om man ser till det globala systemet med spårbarhet och nolltolerans mot barnarbete, att tillverkningen med de mineraler vi bryter verkligen är etiskt hållbar. Det är en batterilagstiftning på gång i EU, och det finns flera andra internationella samarbeten kring spårbarhet. Här är Sverige också en pådrivande röst.

Fru talman! Sammanfattningsvis har Miljöpartiet, regeringen och de progressiva januaripartierna steg för steg drivit på för en klimatsmart framtid med produktdesign och urban mining och waste mining som håller sig inom planetens gränser och där vi också ger naturen, vattnet och samerna en röst i mineralfrågor.

Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Aitik ligger i Gällivare, inte alls långt från där jag bor. Det ligger ganska nära en färskvattentäkt. Dammbrottet för snart 20 år sedan är något som ingen talar om i Gällivare, märkligt nog.

Det finns egentligen ingen här som motsätter sig att vi ska ha strikta miljöregler. Jag tror att alla partier är ense om det. Men frågan är om strikta miljöregler måste framtvinga och ha som konsekvens att vi har så långa och utdragna tillståndsprocesser. De långa och utdragna tillståndsprocesserna har snarare som effekt att investerare drar sig ur, börsvärdet minskar och soliditeten för företagen som prospekterar sjunker. Jag kan inte se att det på något sätt är gynnsamt för den avsättning man behöver göra för att ta hand om restavfall och bedriva efterarbete efter avslutad brytning, utan det måste ligga i allas intresse att ha snabba, effektiva och miljömässigt vettiga tillståndsprocesser.

Jag undrar hur ledamoten ser på problematiken med de utdragna processerna och den negativa konsekvens som de har för näringen.

Anf. 70 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Eric Palmqvist! Det är mycket glädjande att höra att ledamoten instämmer i att det behövs ett starkt miljöskydd.

Jag skulle säga att de utdragna processerna inte gynnar någon. De gynnar inte gruvnäringen, de gynnar inte Sveriges befolkning och de gynnar heller inte miljöintressena. Tillståndsprocesserna behöver bli effektiva och rättssäkra, och de behöver säkerställa ett högt miljöskydd.

I klimatplanen finns skrivningar om att man ska se över miljöprövningar för att göra dem effektiva. Sedan har näringsministern också signalerat att vi ska se över lagstiftningen. Det är viktigt.

Sedan är det vissa frågor som ligger utanför vår rådighet. Högsta förvaltningsdomstolen kom med en dom om att man behöver ytterligare underlag vad gäller Natura 2000-områden, och det är för att vi ska kunna upprätthålla lagstiftning som kommer från EU. Det får man alltså också ta

med i beräkningen när det gäller vad som gör att tillståndsprocesser drar ut på tiden.

Vi behöver se över det här, och processerna behöver bli förutsägbara och mer effektiva. Jag var lokalpolitiker tidigare i mitt liv, och där tittade vi på bygglovsärenden och lyckades korta ned ledtiderna i handläggningen samtidigt som vi hade en god kvalitet.

Anf. 71 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det leder mig till min andra fråga, som handlar om förbudet mot att bryta uran. Hur tänker ledamoten om det faktum att förbudet att bryta uran leder till att prospektering av de mineraler som behövs för den omställning som inte minst Miljöpartiet efterfrågar försvåras? Många av de här mineralerna är sådana som uran fungerar som indikator till.

Hur ser ni på att förbudet mot uranbrytning faktiskt försvårar omställningen?

Anf. 72 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Uranbrytning är förknippat med väldigt stora miljörisiker, så vi anser att det är väldigt olämpligt. De här mineralerna finns också ofta i tätbefolkade områden och nära vatten, vilket kan påverka vattnet. Vi anser att man bör titta mycket på produktdesign och urban mining och waste mining.

Som jag sa tidigare har man en återvinningsgrad på bara några procent. Det finns en väldigt stor potential i detta. Vi tycker att man ska styra kosan rakt mot framtiden i stället för att backa in i den och arbeta som man har arbetat tidigare.

Vi anser att man får titta ordentligt på det här med sekundära källor och jobba på med det. Det behövs forskningsprojekt och produktutvecklingsprojekt. Sedan finns fortfarande det här med alunskiffer kopplat till innovationskritiska mineraler.

Det är alltså vår linje.

Anf. 73 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

I dag debatterar vi mineralpolitik, vilket har varit ett politiskt område i många hundra år. Mina kollegor Mattias Jonsson och Helena Antoni har beskrivit historien, och som sagt har Sveriges mineralpolitik, malmbrytning och metallframställning en tusenårig, och ännu längre, historia. Det har, precis som Helena Antoni sa, funnits uppemot 3 000 gruvor i landet. De flesta av dem har varit belägna i Bergslagen. Jag hoppas att ni vet var Bergslagen ligger. Det är delar av Värmland, delar av Västmanland, delar av Dalarna och delar av Örebro län – alltså relativt nära Stockholm.

Sveriges gruvhistoria går tillbaka till 1200-talet, eller egentligen till 1000-talet. Mycket av vårt välstånd bygger på inkomster från till exempel Falu gruva. Jag kommer från Dalarna där Falu gruva ligger. Falu gruva och järnmalmerna i Bergslagen har ända sedan medeltiden gett en stor inkomst till Sverige. De senaste hundra åren har malmfälten i Västerbotten och Norrbotten också betytt mycket för Sveriges ekonomi.

Eftersom jag kommer från Dalarna vill jag tala lite mer om Falu gruva. Brytningen startade före 1000-talet. Man ska komma ihåg att bolaget som bedrev bearbetning av Falu gruva också är världens äldsta aktiebolag. Brytningen i Falu koppargruva har haft en enorm betydelse för Sverige. Under stormaktstiden på 1600-talet svarade koppargruvan i Falun för två tredjedelar av all kopparproduktion i världen.

Gruvan lades ned 1992 efter att ha varit i drift i över tusen år. Jag kommer ihåg när den lades ned. I dag är den ett fantastiskt besöksmål. Passa på att besöka Falu koppargruva om ni besöker Dalarna! Det har alla vi som varit elever i Dalarna fått göra – även om vi inte ville det fick vi gå ned i gruvan.

I dag har vi bara tolv gruvor kvar i drift. Samtliga är metallgruvor. Två gruvor ligger i Örebro län, en ligger i Dalarna, fyra ligger i Västerbotten och fem ligger i Norrbotten. Man ska komma ihåg att trots att det beviljats över tusen undersökningstillstånd från 2013 och fram till i dag har ingen ny gruva öppnats. Med det vill jag säga att ett undersökningstillstånd mycket sällan leder till gruvsdrift.

De tolv gruvorna som finns kvar i dag har en enorm historisk bredd. Garpenbergsgruvan i Hedemora har jag varit nere i själv, och jag vet att den har anor från 1000-talet, även om det står när man söker på nätet att den är från 1200-talet. Zinkgruvan i Askersund är från 1700-talet, och Malmberget i Gällivare och Kiirunavaara i Kiruna är från 1800-talet.

Fru talman! I det här betänkandet finns det ett tillkännagivande riktat till regeringen om att man senast i samband med avlämnandet av budgetpropositionen 2021 ska redovisa vilka åtgärder som har vidtagits sedan det förra tillkännagivandet, som vi hörde talas om här, kom 2019. Det handlade om att regeringen snarast ska vidta åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndprocessen för gruv- och mineralnäringen.

Att utskottet ställer sig bakom detta tillkännagivande kan förstås uppfattas som att man prutar på miljö tillståndsprövningen, men så är inte fallet. Långa handläggningstider och ineffektivitet i tillståndsgivningen är varken bra för de företag som vill investera eller för dem som inte vill se en etablering av en gruva.

Jag, och säkert många ledamöter med mig, har fått berättat för mig att många års väntan skapar psykisk ohälsa för den som inte vill se gruvsdrift. Kortare och effektivare handläggningstider vore alltså bra för alla parter.

Fru talman! I betänkandet finns två motioner av mina centerkollegor Anders Åkesson, Sofia Nilsson och Kristina Yngwe. De vill se ett totalförbud mot utvinning av gas och olja ur skiffer eftersom sådan utvinning både försvårar arbetet med att ställa om till ett fossiloberoende samhälle och i dagsläget innebär påtagliga miljörisker. Även Kristdemokraterna har en liknande motion. I Sverige förekommer alunskiffer i delar av Skåne, Västergötland, Östergötland, Närke, Öland, fjällkedjan och södra Östersjön.

Det kan synas lite märkligt att vi inte ställer oss bakom dessa motioner. Men det hör ihop med att i januariavtalet från 2019 regleras att prospektering och nyexploatering av kol, olja och fossilgas ska förbjudas på motsvarande sätt som har gjorts med uran. Det står också att regelverket för när mineral får utvinnas från alunskiffer ska skärpas. Förhandlingar har skett, som jag själv har deltagit i, och frågan ska utredas och ny lagstiftning

finnas på plats 2022. Detta är alltså anledningen till att vi inte ställer oss bakom dessa motioner.

Avslutningsvis vill jag påminna om att Sverige har en av världens tuffaste miljölagstiftningar, och det är bra. Det är dock ett faktum att vi kommer att behöva utvinna nya metaller i Sverige för att kunna möta de behov som uppstår i och med klimatomställningen. Men vi ska inte bara utvinna nya metaller. Vi ska också återvinna metaller, vilket vi är duktiga på i Sverige.

Svensk gruvindustri, stålindustri och skogsindustri är i framkant vad gäller teknik- och miljöarbete. Sverige borde därför värna den världsledande industri vi har i landet så att det inte slutar med att våra företag läggs ned, jobben försvinner och vi i stället importerar material och produkter som är mycket sämre ur miljö- och klimatsynpunkt än vad svenska produkter är.

Anf. 74 AMANDA PALMSTIERNAN (MP) replik:

Fru talman! Det glädde mig att ledamoten tog upp återbruk av mineraler. I januariöverenskommelsen har vi många bra skrivningar om cirkulär ekonomi och cirkulära kretslopp. Jag vill ändå be ledamoten att utveckla lite mer hur vi tillsammans kan jobba framåt på detta område.

Vatten är viktigt relaterat till gruvnäring. Gruvor påverkar alltid grundvattnet i stor eller liten utsträckning. På det senaste miljørådet i EU drev Centerpartiet dessvärre på för att öppna upp vattendirektivet, vilket kommer att få olyckliga konsekvenser. Samtidigt har Centerpartiet i sitt valmanifest skrivningar om levande sjöar och vattendrag och att säkra dricksvatten. Jag skulle därför vilja höra hur man kan jobba mer konkret *för* vatten i stället för att motarbeta det.

Anf. 75 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Amanda Palmstierna för frågan.

Jag tror att alla partier ställer upp på cirkulär ekonomi. I Almedalen har vi träffat industri som jobbar mycket med cirkulär ekonomi, inte främst för klimatets och miljöns skull – det är en positiv bieffekt – utan för att det faktiskt finns pengar i att jobba med cirkulär ekonomi.

Förra eller förrförra året pratade ett företag om träasfalt, och det lät otroligt spännande. Man utvinner alltså bindemedlet från trä i stället för olja. På så sätt får vi en cirkulär ekonomi även där.

Det finns ingen större konflikt i Sverige vad gäller att återanvända material och jobba med cirkulär ekonomi. Man jobbar mycket med detta inom byggsektorn också. Man kan plocka ned ett hus och återanvända det mesta av materialet.

Så till konflikten mellan mineralnäringen och vattenfrågorna. Precis som ledamoten säger jobbar vi för ett friskt vatten i Sverige. Det måste dock finnas en balans mellan hur mycket skada detta ställer till och hur mycket nytta vi har av produkter som plockas ur marken. Här har vi kanske lite olika syn på vad som är bra och vad som är en rimlig balans.

Centerpartiet vill utvinna metaller ur marken som hjälper till i klimatomställningen, och därför ser jag inte samma konflikt som Miljöpartiet.

Anf. 76 AMANDA PALMSTIERNAN (MP) replik:

Fru talman! Vad gäller cirkulär ekonomi vore det intressant att följa upp detta i näringsutskottets grupp för uppföljning med något slags forskningssammanställning eller så.

När det gäller vatten handlar det främst om vilken påverkan det kan bli på Östersjön om vattendirektivet öppnas upp och lobbyister släpps in. Det ser vi som mycket problematiskt.

Beträffande att ta upp mineraler ur marken är det rimligt att alltid i första hand jobba med produktdesign, cirkulär ekonomi, återvinning och sekundära källor och först i sista hand, om det inte finns något annat sätt och med ett starkt miljöskydd, jobba på annat sätt.

Anf. 77 PETER HELANDER (C) replik:

Fru talman! Jag besökte stålverket i Avesta och fick då verkligen se cirkulär ekonomi i praktiken. Det mesta av innehållet i det nya stålet kommer från återvunnet material. Svensk stålindustri jobbar på ett fantastiskt sätt för att minska sina koldioxidutsläpp. Svenskt stål har bara 20 procent så stor klimatbelastning koldioxidmässigt som filippinskt och annat asiatiskt stål.

Men det finns en stor risk att vi genom att ställa för stora krav slår ut vår svenska industri och till slut bara importerar fulstål från andra länder.

Vi måste därför alltid ha en balans. Det handlar om hur mycket regler vi kan ha i förhållande till andra för att vi ska kunna vara konkurrenskraftiga och göra bra svenska produkter.

Vad gäller vattendirektivet ska vi givetvis ha friskt vatten. Vi kan ställa miljökrav på vår gruvnäring och vår tunga industri över huvud taget, vilket vi också gör. Ibland borde vi kanske berömma vår industri för att den gör så mycket bra på miljöområdet i stället för att måla ut den som en stor bov.

När jag träffar tung industri säger man att man vill förbättra sig och jobba framåt. Jag känner därför stor tillförsikt när det gäller hur svensk industri jobbar med miljöfrågan.

Anf. 78 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Sverige är ett av Europas viktigaste gruvländer. Tillsammans med stål- och metallverken utgör gruvnäringen en stor del av den svenska exportindustrin. Gruvnäringen är också Sveriges äldsta industriella verksamhet. Bland annat hade Persberg i mitt hemlän gruvdrift från medeltiden fram till slutet av 70-talet. Detta visar på vikten av gruvnäringen för Sverige som nation men framför allt hur viktig den har varit för olika regioner i vårt avlånga land.

Jag har själv besökt flera bolag inom gruvnäringen. Intressant och beundransvärt är att branschen själv tar stora kliv för att bli mer klimatsmart och arbeta för ett mer hållbart Sverige. Den svenska gruvnäringen ligger långt framme internationellt sett med sin relativt sett klimatsmarta produktion. Utsläppen till luft och vatten har successivt sjunkit, och produktionen är i dag en av de mest klimateffektiva i världen.

Jag ser med stor tillförsikt fram emot när Sverige, förmodligen först i världen, kan stoltsera med fossilfri stålproduktion genom projektet Hybrit.

Gruvnäring är en viktig del av svenskt näringsliv och en stark exportframgång. Sveriges gruvnäring har stor betydelse för mineralförsörjningen

i Europa. Näringsen sysselsätter drygt 32 000 personer och producerar 8,2 miljoner ton industrimineral.

I Norrland skapar gruvnäringen även framtidstro, fler jobb och lokal tillväxt på orter som har haft det kämpigt tidigare. Ett jobb inom gruvnäringen innebär inte bara ett jobb inom gruvnäringen. Det är nämligen en av de branscher som genererar flest ytterligare jobb i anslutning till basverksamheten.

Gruvnäringen är också en nyckelfaktor för att elektrifiera samhället. Ska vi elektrifiera och nå klimatmålen behövs exempelvis koppar. Koppar bryts i sju svenska gruvor. Runt 12 procent av den koppar som produceras inom EU kommer från Sverige. Tänk vad fantastiskt om svensk koppar skulle kunna vara en del i att elektrifiera samhället och uppnå klimatmålen!

Fru talman! Gruvnäringen är som sagt viktig för framtidstron, fler jobb, lokal tillväxt och svensk export. Vi ska föra en politik som möjliggör tillväxt samtidigt som det är viktigt att ta hänsyn till andra intressen, som exempelvis miljö och natur.

Anf. 79 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen som går ut på att förenkla och förkorta tillståndsprocesser. Vänsterpartiet har inte ställt sig bakom tillkännagivandet. Anledningen är att en beredning redan pågår.

Jag vill dock klargöra att Vänsterpartiet absolut vill att man ska titta på hur arbetet utförs i samband med tillståndsprocesser. Man borde i ett tidigt skede ge besked vid ansökningar om bearbetningskoncession om risken för osäkerhet är stor. Det blir då upp till ansökande företag att bedöma om man går vidare i ett projekt som riskerar att dra ut på tiden och där utgången är mycket osäker. Det är inte vi som ska ta ansvar för företagens vilja att ta risker.

Gruvnäringen är viktig för Sverige och kan väntas spela en än mer betydelsefull roll när energisystemet nu ställs om i en hållbar riktning. Många mineraler som behövs inom modern batteriteknik eller andra teknikapplikationer finns i Sverige. De kan ligga till grund för nya gruvetableringar, ofta i delar av landet där utbudet av arbetstillfällen annars kanske är begränsat.

Min och Vänsterpartiets syn gällande naturresurser och vem som ska utvinna och förädla dem är att de gärna ska ha svenska ägare – varför inte statliga? Sedan är det inte till skada att en lokal förankring finns i ägandet. Lokal förankring ger mer hänsyn till närområdet och mer långsiktighet, och det skapar ett hållbarhetstänk.

Sverige har en låg beskattning på mineralersättningen. Det gör att många mineralprospektörer söker sig hit, och fler kommer det antagligen att bli eftersom behoven ökar. Mineralutvinning står ofta mot andra intressen, vilket ställer stora krav på att gruvnäringen tar till vara och värnar gemensamma miljöutrymmen, ligger i framkant när det gäller att använda miljövänlig teknik och tar ansvar för det lokala och regionala samhället.

Min uppfattning är att Sverige bör överväga en annan utformning av de avgifter och ersättningar som finns kopplade till utvinning av mineral. I dag är avgifterna mycket små i en internationell jämförelse. Jag anser att

exempelvis en större andel av gruvföretagens vinster bör gå tillbaka till det lokala samhället.

Vänsterpartiet har en motion om skyddet av havsområden. Gruvdrift på havsbotten kan riskera större skador för den marina miljön än oljeborrning, och jakt på djuphavsmaterialer kan påverka miljöer som varit ostörda i miljarder år. Vänsterpartiet anser att försiktighetsprincipen därför bör tillämpas för att undvika att djuphavsgruvor medför giftiga föroreningar i näringskedjorna och förstörda ekosystem. Sverige bör i förhandlingar om havsrättskonventionen driva krav om införande av moratorium mot gruvdrift i djuphaven. Därför jag yrkar bifall till vår reservation 11, som handlar om bland annat gruvdrift i havsområden.

Utöver det som gäller utvinning av mineral i djuphavsområden kommer jag att verka för att mineralpolitiken får en sådan inriktning att gruv- och mineralnäringen kan utvecklas i samklang med naturmiljön på ett sådant sätt att urfolkets rättigheter respekteras och att avkastningen från dessa våra gemensamma naturtillgångar i större utsträckning än i dag återinvesteras i samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2019/20:SfU15
Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling (prop. 2019/20:68)
föredrogs.

Anf. 80 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi behandlar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande med anledning av riksdagens proposition om förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter. Jag yrkar bifall till vår reservation 2. Jag står givetvis bakom våra övriga reservationer.

Om någon undrar varför jag i mitt anförande kommer att ta upp våra förslag om stärkta pensioner och bättre villkor för svenskt friluftsliv är det för att vi i betänkandet också behandlar motioner från allmänna motions-tiden som rör sociala avgifter.

Vi i Sverigedemokraterna delar uppfattningen att goda förutsättningar för forskning och utveckling är av stor betydelse för Sverige och för att skapa tillväxt i en globaliserad ekonomi. För oss är det positivt att företag ges goda förutsättningar att bedriva forskning och utveckling, där den internationella aspekten, sett till konkurrenskraftiga villkor, är en betydande faktor. Det är också därför en förbättring av möjligheterna för företag att bedriva forskning och utveckling är välkommen.

Fru talman! Bland remissinstanserna tillstyrker en majoritet förslaget eller har inget att erinra. Genom förslaget skulle svenska företags möjligheter förbättras när det gäller att attrahera utländska experter och forskare, vilket också remissinstansen Karolinska institutet lyfter fram i sitt remissvar. Vidare säger Karolinska institutet att detta förslag skulle leda till

Prot. 2019/20:85

11 mars

Mineralpolitik

*Förstärkt nedsättning
av arbetsgivaravgifter
för personer som
arbetar med forskning
eller utveckling*

att man får ökade möjligheter att behålla kvalificerad forskningspersonal i Sverige, vilket är positivt.

Fru talman! Även om det finns mycket positivt med förslaget anser vi dock att regeringens förslag förbiser vissa viktiga delar. Det hade exempelvis varit önskvärt att den i budgetpropositionen för 2014 utlovade utvärderingen faktiskt hade gjorts innan denna proposition lades fram. Det är något som flertalet remissinstanser också har påpekat och även efterfrågat. Vidare anför Näringslivets Skattedelegation att en utvärdering av förändringar som dessa bör ske inom två år ifrån ikraftträdandet.

Fru talman! Vi delar denna uppfattning och anser också att det ska säkerställas att en effektutvärdering i varje fall sker inom två år från det att den aktuella utvidgningen träder i kraft. Vi anser också att det bör utredas huruvida det har förekommit fusk. Detta är ett viktigt steg då Arbetsförmedlingen, Ekonomistyrningsverket och Skatteverket menar att förslaget riskerar att öka incitamenten för företag att använda nedsättningen även för anställda som inte arbetar med forskning och utveckling. Förekomsten av sådant missbruk bör därmed undersökas närmare i den föreslagna utvärderingen.

Fru talman! Jag vill även passa på att kort ta upp något om ålderspensionssystemet.

Ålderspensionssystemet är inte långsiktigt finansiellt hållbart i den meningen att medborgarna inte får en tillräckligt hög pension, mätt som andel av slutlönen. Exempelvis får en genomsnittlig 80-talist, född 1985, som träder in på arbetsmarknaden vid 25 års ålder och arbetar fram till 67 år med en slutlön på 30 000 kronor per månad, i nuvarande penningvärde en inkomstpension på endast 13 600 kronor. Det motsvarar bara drygt 45 procent av slutlönen, vilket är långt från målbilden om 80 procent.

Vi menar därför att det bör utredas om det är möjligt att höja pensionsavsättningarna inom arbetsgivaravgiften samtidigt som den allmänna löneavgiften sänks i motsvarande mån. Genom att man växlar mellan lägre allmän löneavgift och högre pensionsavsättningar inom arbetsgivaravgifterna kommer enskilda personer att få lika hög pension som i dag eller högre, och den generella pensionsåldern behöver inte höjas.

Avslutningsvis vill jag ta upp regeringens orättvisa villkor i socialavgiftslagen gällande svenskt friluftsliv.

Fru talman! Sverige har ett omfattande och rikt friluftsliv. Svenskt Friluftsliv är en paraplyorganisation för 25 ideella friluftsföreningar i Sverige som tillsammans har 1,7 miljoner medlemmar, varav 300 000 är barn och ungdomar. Tillsammans består organisationerna av närmare 9 000 lokala och regionala föreningar. Många nyttjar den svenska naturen genom sportutövande, turism och rekreation. Friluftslivet når många samhällsgrupper och är också en viktig resurs för regional utveckling och därmed en viktig del av den palett av näringar som samspelar och skapar förutsättningar för ett levande näringsliv på den levande landsbygden.

Även om svensk idrott är större och har mer resurser än svenskt friluftsliv är båda verksamheterna lika viktiga för folkhälsan. Trots detta missgynnas i dag svenskt friluftsliv i jämförelse med svensk idrott vad gäller socialavgiftslagens regel om halvt basbelopp, vilken till exempel Riksidrottsförbundet omfattas av. Ersättningen till idrottsutövare från ideella föreningar som har till ändamål att främja idrottslig verksamhet är

enligt 2 kap. 19 § socialavgiftslagen avgiftsfri om ersättningen under året inte har uppgått till ett halvt prisbasbelopp.

Fru talman! De som däremot inte omfattas av socialavgiftslagens regel om halvt basbelopp är med andra ord Svenskt Friluftsliv. Skatteverket menar att lagtexten anger att det ska vara fråga om idrottsutövare för att regeln ska kunna tillämpas. Idrotter anslutna till Riksidrottsförbundet är de som det i första hand kan komma att handla om, men även liknande verksamheter som exempelvis friluftsliv med idrottsinriktning. Enligt Svenskt Friluftsliv och flera medlemsorganisationer är det stora problemet att Skatteverket har en oklar tolkning och hantering av begreppet ”idrottslig verksamhet”. Det har i sin tur, enligt bland annat Svenskt Friluftsliv självt, medfört att Skatteverket i olika regioner tillåtit lokala friluftsföreningar, som till exempel Svenska Livräddningssällskapet, att tillämpa prisbasbeloppsregeln, medan samma organisationer i andra delar av landet inte tillåtit att använda regeln. Man har alltså bedömt den idrottsliga verksamheten olika i skilda provningar.

Vi menar att detta är otydligt och orimligt. Svenskt friluftsliv ska givetvis få samma förutsättningar för sin verksamhet som svenskt idrottsliv i övrigt. Annars riskerar vi att åsidosätta en stor och mycket viktig del av det folkhälsofrämjande arbetet. Med anledning av detta menar vi att även Svenskt Friluftsliv med underorganisationer ska omfattas av regeln om halvt basbelopp i socialavgiftslagen som en del i arbetet med friluftslivets utveckling i Sverige.

Anf. 81 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Det betänkande som vi nu ska behandla har vi fått utförligt beskrivet alldeles nyss. Det omfattar en ganska liten men ack så viktig fråga gällande dem som har ett yrkesutövande inom forskning och utveckling. Det är viktigt med en sänkning av den allmänna löneavgiften för just personer som arbetar inom forskning och utveckling. Därmed tillstyrker jag och Centerpartiet givetvis att vi ska sänka den allmänna löneavgiften ännu mer. Det kommer att innebära att det finns en potential och en större möjlighet att utveckla de områden och innovationer som det handlar om. Det är till nytta, inte bara för oss här i Sverige utan för hela världen om det vill sig väl, och det vill det ju.

Dessutom, fru talman, finns det andra ytterst viktiga områden när det gäller att titta över hur vi kan förbättra och skapa fler arbetstillfällen i Sverige. Vi måste vara medvetna om hur verkligheten ser ut när det gäller arbetstillfällen, företagande och kompetens, och inte bara i de tätbebyggda storstadsområdena här i Sverige – det ska finnas i hela landet. Vi i Centerpartiet menar allvar med att hela landet ska leva. Det betyder att vi i riksdagen måste skapa förutsättningar för det.

Per Åsling, vår centerpartist från Jämtlands län, har lämnat in en motion som visar vägen till hur det skulle kunna bli möjligt att få hela Sverige att leva. I Norge finns det ett system för regionalt differentierade arbetsgivaravgifter. Det ger alla delar av landet Norge rättvisa villkor, även de kommuner som finns långt från de större städerna – Oslo, Trondheim och Bergen. Tack vare att man nu har nedsatta arbetsgivaravgifter erbjuds medborgare och företagare i hela landet en bra service. Det har inneburit och innebär att fler bosätter sig i de glesbebyggda delarna. Den nedsatta arbetsgivaravgiften gäller alla, inte bara privata företag utan även den of-

Prot. 2019/20:85

11 mars

-----

*Förstärkt nedsättning
av arbetsgivaravgifter
för personer som
arbetar med forskning
eller utveckling*

fentliga sektorn. Dessutom har EU godkänt detta, vilket betyder en hel del när vi förändrar våra olika avgifter, inte minst arbetsgivaravgifterna.

Med andra ord finns det bara fördelar med det förslag som man genomfört i Norge. Det är därför det är viktigt för oss här i Sverige att titta på det och ta efter det. Professor Almås vid det norska centret för bygdeforskning menar att det med lätthet skulle kunna genomföras även i Sverige. Vi kan även i Sverige få hela landet att leva på det sättet som norrmännen gjort.

Detta, fru talman, är skälet till att jag och Centerpartiet yrkar bifall till Per Åslings motion och reservation 4 under punkt 4.

Innan jag avslutar mitt anförande vill jag passa på att kommentera vårt ålderspensionssystem, som det också står om i betänkandet. Vi har i Sverige beslutat oss för att ha en långsiktighet när det gäller att förstärka våra pensioner. I Pensionsgruppen, där bland annat jag ingår, har vi beslutat att vi ska hitta en lösning för hur vi ska höja våra pensionssystem och få mer pengar till våra pensionärer. Men det finns inte bara ett sätt att lösa det, fru talman. Därför är det viktigt att vi tittar på alla de möjligheter och förslag som finns och inte bara tar till oss det som betänkandet handlar om i dag.

Anf. 82 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Det är väldigt spännande att debattera med socialförsäkringsutskottets ledamöter. Anförandet före mitt handlade lite om Per Åslings, som sitter i det utskott som jag vanligtvis sitter i. Det känns lite spretigt, men jag ska försöka hålla mig till betänkandet.

Jag vill inleda med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation i betänkandet. Vi anser att regeringens förslag bör avslås i sin helhet. Redan 2014 infördes regler om nedsättning av socialavgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling. Vänsterpartiet röstade då emot förslaget.

När regeringen nu föreslår ytterligare nedsättningar sker det utan att den tidigare nedsättningen har utvärderats. Det finns heller ingen internationell jämförelse som genomförts om det. Det finns också en uppenbar risk för att det tillåtande regelverket missbrukas så att nedsättningen används för personer som inte ska omfattas av den.

Här ökar man lite incitamenten för företag att nyttja nedsättningen även för anställda som inte arbetar med forskning och utveckling. Hur stor risken är hade kunnat analyserats om den tidigare nedsättningen hade utvärderats.

Förslaget är dessutom uppenbarligen riktat till stora företag som kan göra dessa avdrag i den omfattning som nu blir möjlig. Samtidigt redogörs det inte riktigt konkret för vilka effekter förslaget skulle få på sysselsättningen eller ekonomin i sin helhet på sikt. Risken är att förslaget helt enkelt leder till subventionering av forskning och utveckling som skulle ha genomförts i alla fall i storföretagen.

Vänsterpartiet anser att det inte är prioriterat att subventionera dessa företag. De pengar som puttas in i riksbudgeten för 2020 för att finansiera förslaget skulle i stället kunna finansiera satsningar på välfärden. Det finns ingen anledning att subventionera storföretagen före välfärden, speciellt inte i ett läge där välfärden runt om i landets kommuner är i desperat behov av resurser.

Satsningar på den generella välfärden är dessutom centrala för ett mer jämlikt samhälle och för att minska de ekonomiska klyftorna. Ett utökat forsknings- och utvecklingsavdrag är centralt om man vill subventionera och putta in våra gemensamma skattepengar till storföretagen. Jag tror att de klarar sig bra utan det.

Anf. 83 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Behovet av ett aktivt civilsamhälle är viktigare än på många år. Det är här vi hittar mötesplatser som exempelvis nu behövs utifrån den integrationsskuld som Sverige har att ta itu med. Vi behöver fler mötesplatser. Det finns i dag en allt större insikt om att ensamheten bland våra äldre är ett av våra absolut största sociala problem. I Sverige finns församlingar, föreningar, bildningsförbund och andra som gör viktiga insatser för att bryta detta. Om vi funderar en stund tror jag att vi alla förstår att civilsamhället med dess olika gemenskaper skapar ett fantastiskt mervärde. Vi ska vara rädda om dem, och som politiker ska vi se till att stötta och utveckla dessa.

Jag yrkar därför bifall till Kristdemokraternas reservation nr 5 om att utöka möjligheten till nedsatta arbetsgivaravgifter för föreningar och att man tillkännager detta för regeringen.

I dag har vi en ordning som innebär att alla idrottsföreningar som är medlemmar i Riksidrottsförbundet har förmånligare skatteregler än andra föreningar, organisationer och samfund som betecknas som ideella. De nuvarande reglerna innebär att en idrottsförening inte behöver betala arbetsgivaravgifter för idrottsutövare, tävlingsfunktionärer eller tränare förutsatt att ersättningen är lägre än ett halvt prisbasbelopp. Prisbasbeloppet är i dag 47 300 kronor.

Det innebär att den idrottsklubb som ger en ersättning som understiger 23 650 kronor per år slipper betala arbetsgivaravgift. Den regeln har man skapat för att man vill främja idrottsrörelsens verksamhet, och de positiva hälsomässiga effekterna för barn som kan ta del av den är väl belagda. Därför är Kristdemokraterna positiva till den ordningen.

Efter mina många år som ordförande för Örebro SK Bandy vet jag hur skatteregler påverkar hur idrottsklubbarna agerar och hur kontrakten man skriver med spelare ser ut. Det handlar om den ersättning som ges men också om hur många månader som en sådan ersättning utgår.

I många idrotter är det, precis som inom bandyn, tufft att i dag bedriva lagverksamhet och idrottsverksamhet, inte minst på elitnivå. Man tvingas helt enkelt till upplägg som inte är optimala för själva idrotten, men man väljer det ändå då det av skattemässiga skäl är det mest fördelaktiga. Jag har aldrig någonsin stött på någon inom Idrottssverige som inte tyckt att regeln om att arbetsgivaravgifter inte behöver betalas på ersättningar upp till ett halvt basbelopp är värdefull, tvärtom. Alla ser värdet i detta.

Jag säger detta som en bakgrund till den kristdemokratiska reservationen. Vi vill att andra ideella föreningar ska få ta del av samma villkor som gäller för idrottsföreningar. Det gör det nämligen möjligt att ge en liten ekonomisk ersättning för insatser som är viktiga för medmänniskan, natur- och vattenvård, bildning med mera.

Jag vet efter mina år inom idrottsrörelsen men också som präst och sedermera församlingsherre i Svenska kyrkan hur det finns eldsjälarna som verkligen offerar av sin tid för att finnas för andra. De eldsjälarna ska vi

vara oerhört rädda om. Det som få tycks tänka på, känner jag ibland, är att de frivilliga som vi talar om behöver uppmuntran, ledning, samordning, stöd och utbildning.

I dagsläget är det dock inte möjligt att exempelvis ge en liten ersättning till en person som tar ansvar för att koordinera, kvalitetssäkra och utbilda personer som gör insatser i en församlings besöksgrupp genom att besöka ensamma äldre. Ger man en sådan person 1 000 kronor eller mer per år måste man nämligen betala arbetsgivaravgift.

Det ska ses i jämförelse med att det i dag är fullt möjligt att ge en fotbollsspelare som spelar i division 4 nästan 3 000 kronor i månaden och samtidigt slippa att betala arbetsgivaravgift. Jag tycker att det sistnämnda är helt i sin ordning. Det är inte min huvudvärk. Men jag tror att alla känner, om man tänker efter, att om man jämför med det förstnämnda är det direkt tokigt.

Fru talman! I äldre förarbeten har det betonats att hur vi utformar beskattningen kan få en negativ inverkan på medlemmars villighet att delta i föreningarnas verksamhet. I dag är tid otvivelaktigt en allt större bristvara inte bara i ditt och mitt liv utan i allas liv. Bland landets alla ideella organisationer är det en av de mest prioriterade frågeställningarna. Hur ska vi lösa detta så att människor känner att de har tid att lägga på den ideella verksamheten?

Att då kunna ge en ersättning, även om den bara är symbolisk till sin storlek, är en lösning på det som jag försöker beskriva. År 2016 skriver regeringen att skattelagstiftningen för ideella föreningar inte ska motverka förekomsten av ett vitalt föreningsliv. Utifrån detta menar jag att det inte bara är rimligt att man ger de ideella föreningarna samma villkor och att arbetsgivaravgift inte betalas på ersättningar som understiger ett halvt prisbasbelopp. Det är också i allra högsta grad logiskt. Därför yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation.

Anf. 84 RIKARD LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15 och därmed till regeringens proposition *Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling*. Det innebär samtidigt att jag yrkar avslag på samtliga reservationer.

För Socialdemokraterna hänger ett väl utvecklat välfärdssamhälle nära ihop med framgångsrika företag och en politik för jobbskapande. Därför har det varit viktigt för den socialdemokratiska ledda regeringen att bland annat ta fram en nyindustrialiseringsstrategi och en exportstrategi.

I inledningen av *Smart industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige* finns ett förord som lyder: ”Sveriges välstånd är byggt på innovativa och framgångsrika exportföretag som gång på gång klarat av att förnya och ställa om produktion och produkter i takt med att marknaderna förändrats.”

Med denna insikt är det viktigt att vi sedan formar en politik för att underlätta för de här företagen att utvecklas och att forska fram nya, smarta produkter på världsmarknaden.

Under två av punkterna i *Smart industri – en nyindustrialiseringsstrategi för Sverige* talas det om att göra det mer attraktivt för forskare att vara verksamma i Sverige och att göra det mer attraktivt för företag att investera

*Förstärkt nedsättning
av arbetsgivaravgifter
för personer som
arbetar med forskning
eller utveckling*

i och bedriva FoU-verksamhet i Sverige. Detta kan göras på många olika sätt. I det ärende och den proposition som vi debatterar här i dag föreslås det ske genom nedsättning av arbetsgivaravgifterna för personer som arbetar med forskning och utveckling.

Jag tror naturligtvis inte att det är det enda sättet. I grunden tror jag att förmågan att locka kompetens till svenska företag ligger i hur vi organiserar och bygger upp vårt samhälle.

Som regionråd i Region Skåne för ett antal år sedan arbetade jag med frågan om att få den stora internationella forskningsanläggningen ESS till Lund. Jag minns ett möte vi hade med neutronforskare och ledning för andra världsledande forskningsanläggningar. Budskapet från dem om deras villkor var oerhört tydligt: Se till att det finns bra förskolor, bra skolor, en fungerande arbetsmarknad och ett rikt kultur- och fritidsutbud! Det handlar alltså om att skapa de attraktiva miljöer som gör att folk vill bo på en plats, för då flyttar också kompetensen till de företag som etablerar sig där och till de forskningsanläggningar som finns där.

Därför är det viktigaste för att stärka forskning och utveckling i företagen egentligen de satsningar som den förra socialdemokratiska regeringen gjorde genom generella statsbidrag till kommunerna och som vi fortsätter med under den här mandatperioden. Det handlar alltså om ytterligare resurser för att kommunerna ska kunna upprätthålla en god kvalitet i sina verksamheter.

Förutom de mer generella åtgärderna från samhällets sida för att företagen och kompetensen ska vilja flytta hit handlar det om hur vi stärker vår del i det som kan vara forskningskluster, utvecklingskluster och industrikluster.

Jag tar återigen ett exempel från min hemregion. I Skåne, som ju är en del av Öresundsregionen, sker såklart klusterbildningarna på båda sidor av Sundet. Om vi ska vara med och få företagen konkurrenskraftiga på den svenska sidan måste vi också följa med och ge de svenska företagen bra förutsättningar. Det kan vi göra genom detta ärende.

Därför är den förstärkta nedsättningen av arbetsgivaravgiften viktig för de svenska företag som har stora kostnader för både forskning och utveckling för att de ska kunna stå sig väl i konkurrensen.

Flera partier har efterfrågat en utvärdering av den reform som infördes 2014. Från Socialdemokraternas sida delar vi åsikten att man borde göra en utvärdering. Detta konstaterar också regeringen i propositionen, och vi är nöjda med att det kommer att göras en sådan utvärdering.

Men vi är såklart inte helt utan underlag; vi vet ungefär hur den avdragsrätt som redan tidigare har funnits har fördelats. Vi vet att en stor del av dem som tar del av stödet är små företag med mindre än tio anställda.

Vi vet också att Stockholmsregionen är dominerande i egenskap av både sin företagsstruktur och sin storlek. Men om vi tittar på förhållandet mellan hur man har tagit del av detta och vilken typ av företag man har ser vi också att det är övre och mellersta Norrland och Sydsverige som nyttjar avdraget i större utsträckning än andra regioner.

Det är viktigt för oss, som värnar om att hela landet ska leva och dessutom värnar små företags möjlighet att utveckla sin verksamhet och bedriva forskning.

Sverige är ett exportberoende land, som har behov av en stark konkurrenskraft och av att ligga i framkant när det gäller forskning och utveckling av nya produkter – detta oavsett om det handlar om ny miljöteknik, förbättrade it-system, bättre byggteknik eller vad det nu må vara.

Propositionen och utskottets betänkande är, som jag har sagt, en del i att stärka konkurrenskraften hos de svenska företagen. Men det är långt ifrån den enda delen. Därför behöver vi fortsätta att arbeta med förutsättningarna för kommunerna att bygga välfärdssamhällen som är bra och som gör att folk vill bo i vårt land.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 85 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Rikard Larsson för anförandet.

För en stund kunde man tro att Socialdemokraterna verkligen bryr sig mycket om välfärden. Välfärden är, precis som Rikard konstaterar, viktig när företag etablerar sig men också när man lockar kompetens till Sverige.

Men faktum är att det är kris i landets kommuner. Runt om i landet pågår nedskärningar. De pågår i skolan, i äldreomsorgen och i barnomsorgen. Man drar ned på socialtjänsten och så vidare runt om i landets kommuner. Vi var med och tvingade regeringen att putta ut pengar till kommunerna. Det behövs dock mycket mer än det. Välfärden är i desperat behov av resurser.

Här vill man lägga väldigt mycket pengar på en nedsättning som inte ens har utvärderats. Jag hörde Rikard prata om småföretagen, men detta är framför allt riktat till storföretagen. Det är de som använder det här mest. Småföretagen har framför allt svårt att dokumentera med rätt kvalitet. De har inte resurser för att möta Skatteverkets krav och så vidare.

Varför går ni vidare med förslaget när reformen inte ens har utvärderats? Jag hörde att också Rikard sa att detta behöver utvärderas, så varför går ni fram med förslaget nu?

Anf. 86 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! När vi diskuterar välfärdens och kommunernas förutsättningar är det oerhört viktigt att vi också har med oss att kommunernas förutsättningar skapas av hur arbetsmarknaden och sysselsättningen ser ut. Ibland har vi en tendens att fastna i en diskussion som om det vore 2 ½ miljard kronor i denna kammare som avgjorde hur kommunerna kan leva upp till sitt välfärdsuppdrag.

Det grundläggande för kommunerna är att vi har väl fungerande företag där folk har ett jobb som gör att man betalar in skatt. Nära 70 procent av kommunernas intäkter kommer från detta.

Det är klart att det skär sig lite när man diskuterar detta med vänsterpartister, för det ligger alltid väldigt nära till hands för dem att säga att företagen är stora och elaka och bör straffas. Så tror inte vi socialdemokrater att man bygger ett samhälle. Vi tror att man genom att ge bra förutsättningar till företagen ger dem möjlighet att forska, att utvecklas och att utveckla produkter som gör att fler blir anställda och att vi får mer skatteintäkter till kommunerna. Där finns uppenbarligen en skillnad mellan Vänsterpartiets och Socialdemokraternas politik.

Jag håller med om att reformen borde ha utvärderats. Nu gör man denna förstärkning. Det är alltså inte en ny reform, utan man förstärker den gamla. Därefter bör man utvärdera detta.

Majoriteten av dem som använde detta var ändå små företag med under tio anställda. Denna förstärkning kan i sig också göra att vi stärker situationen för de små forskningsintensiva företag som är vår framtid. Det är dem vi ska leva på i form av skatteintäkter att bygga välfärd för.

Anf. 87 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Jag förstår att Socialdemokraterna inte vill prata välfärd och kommunernas åtaganden, för de har inte velat putta till de resurser som krävs för att kommunerna ska kunna klara detta.

I Varbergs kommun, intill den kommun som jag kommer från, får barnen en macka av mjukt bröd som måltid för att man har nedskärningar. Då behöver vi mer pengar. Det är inte svårare än så.

Sedan hävdar Rikard Larsson att vi ser storföretagen som bovar. Det har jag inte sagt i mitt anförande över huvud taget. Men de som har tjänat mycket pengar på det här avdraget är framför allt Ericsson, Volvo Cars, Saab Group, Volvo Group, Scania och Astra Zeneca. De har miljardbe-
loppsomsättning, och jag tror att de själva kan betala detta.

Det är också framför allt storföretag som jobbar med att dra in kompetens. Det är ett bra företagsklimat i Sverige. Bolagsskatten har sänkts under många år. Nu sänks den stegvis till 20,6 procent.

Ändå är det fler gräddfiler till storföretagen än för välfärden när ni inte ens har utvärderat den tidigare nedsättningen. Det är väldigt tråkigt att Socialdemokraterna går den vägen. Men jag har full förståelse för att Socialdemokraterna inte vill prata om välfärdsåtagandena runt om i landets kommuner.

Anf. 88 RIKARD LARSSON (S) replik:

Fru talman! Det är precis detta jag talar om när det gäller Vänsterpartiet. Man försöker skrämmas genom att säga att vi ger stora vinster till storföretagen. Men inte någonstans nämner man de 1 400–1 500 småföretag med under tio anställda som också har fått ta del av avdraget. Varför nämner man inte dem över huvud taget?

Jo, det är för att man vill måla upp en bild av att det är stora privata företag som är de elaka skurkarna i världen. Från Socialdemokraternas sida tror vi inte att det är så.

Vi tror att både små och stora företag i det här landet är oerhört viktiga, oavsett om de heter Ikea, Volvo, Ericsson eller Börjes Mekaniska. De är oerhört viktiga för att bygga välfärd i vårt land, för de skapar jobb.

Jag tror att det hade varit bra om Vänsterpartiet också hade sett alla delar av den här reformen och tittat på vem som faktiskt har tagit del av den. Då ser man att den kanske också har stärkt vår konkurrenskraft i Sverige internationellt. Jag tänker att också Vänsterpartiet borde tycka att det är bra med stärkt svensk konkurrenskraft.

Nu står Vänsterpartiet och säger att Socialdemokraterna i princip sänker välfärden i det här landet. I budgeten var det under förra mandatperioden våra partier som gjorde upp om resurstillskotten till välfärden. Nu ökar vi dem jämfört med det som jag och Tony Haddou gjorde upp om under förra mandatperioden. Det tycker jag är bra.

Prot. 2019/20:85
11 mars

-----
*Förstärkt nedsättning
av arbetsgivaravgifter
för personer som
arbetar med forskning
eller utveckling*

Anf. 89 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Inledningsvis vill jag för Liberalernas räkning yrka bifall till propositionen och utskottets förslag i betänkandet *Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling*.

Fru talman! Sverige är och ska förbli en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad. Hälso- och sjukvården är vår största kunskapsorganisation. Den är i framkant i världen, och vår industri är mycket avancerad och högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition av att satsa på utbildning tillgänglig för alla.

Vi vet att högre utbildning, forskning, innovation och entreprenörskap lägger grunden för att möta olika samhällsutmaningar, och det bidrar till ekonomisk tillväxt. För att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen och attrahera de mest framstående forskarna, studenterna, entreprenörerna och innovatörerna behöver Sverige vara i den absoluta framkanten när det gäller internationell konkurrenskraft.

Ett av de områden där Sverige är som allra starkast är inom life science. Det inbegriper forskning och utveckling av produkter, tjänster och teknologier som skapar förutsättningar för ökad livslängd och livskvalitet. Det driver utvecklingen av nya terapier, läkemedel, diagnostiska metoder och en förbättrad sjukvård som är till gagn inte bara för Sverige utan för hela världen. Life science sysselsätter ett stort antal personer i Sverige i flera stora kluster runt om i landet, varav kanske Lund, Göteborg och Stockholm–Uppsala är de mest kända. Att av kostnadsskäl riskera att slå ut denna bransch och framtidstron inom alla dessa områden där konkurrensen är enorm vore ett ödesdigert misstag.

Fru talman! Jag är i dag glad och nöjd att vi i dag inom ramen för januariavtalet har enats om en förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling i syfte att stärka den svenska konkurrenskraften.

Propositionen framhåller att goda förutsättningar för forskning och utveckling är av stor betydelse för Sverige för att skapa tillväxt i en globaliserad ekonomi. Forskning och utveckling ökar inte enbart produktiviteten hos det företag som bedriver den utan har positiva externa effekter i regioner och för hela landet.

Eftersom de företag som står för kostnaden för forskning eller utveckling faktiskt inte kan tillgodoräkna sig och tillgodogöra sig hela avkastningen på investeringen finns det en risk för att det görs för lite forskning och utveckling i förhållande till vad som är samhällsekonomiskt optimalt. Det finns således självklara samhällsekonomiska skäl att subventionera forskning och utveckling.

Tillgänglig statistik visar dessutom att en stor andel av de företag som använder sig av den nuvarande nedsättningen är små och medelstora företag, precis som föregående talare var inne på. Enligt uppgifter från Skatteverket var det omkring 1 750 företag som under 2018 redovisade avgiftsunderlag och nedsättning för anställda som jobbar med forskning och utveckling. Det är alltså inte tre fyra storföretag det handlar om, utan det var 1 750 företag. Det är viktigt att dessa får möjlighet att utvecklas och blomstra i en alltmer hårdnande konkurrens.

Fru talman! Jag noterar att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna motsätter sig förslaget. Det beklagar jag verkligen. Nedsättningen av arbetsgivaravgiften är en förhållandevis billig åtgärd som kommer att betyda enormt mycket för svenska företag och deras anställda. Vi har underlag som visar att detta är en billig och effektiv åtgärd som träffar relativt rätt.

Att i ett tufft läge med ökad internationell konkurrens inte stå upp för sysselsättning i svenska kommuner och i vårt lands alla delar och tillväxt här i Sverige är för mig obegripligt.

Avslutningsvis vill jag meddela att vi liberaler delar Moderaternas principiella uppfattning att generella skattesänkningar och nedsättningar av arbetsgivaravgifterna är den bästa politiken och att särlösningar som den här bör undvikas. Det måste dock alltid vägas mot kostnaden. Därför, fru talman, är dagens förslag ett bra och nödvändigt förslag för Sveriges framtid som spetsnation. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet!

Anf. 90 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag vill för åhörarna och för dem som tittar vid tv:n och via webben förtydliga att Sverigedemokraterna står bakom propositionen och betänkandet. Vi tycker att det är positivt att vi gör den här förstärkningen. Däremot tycker vi att man bör göra den utvärdering som man egentligen skulle ha gjort redan i samband med den första förstärkningen i budgetpropositionen 2014. Jag vill bara förtydliga detta. Det är klädsamt om vi talar sanning i kammaren.

Anf. 91 BENGT ELIASSON (L) replik:

Fru talman! Självklart ska rätt vara rätt. Dock har ni sverigedemokrater reserverat er i betänkandet inom propositionens ram. Det var detta jag menade. Var jag otydlig ber jag om ursäkt för det.

När jag ändå har ordet och vi debatterar detta kan jag säga: Vi liberaler menar att historien visar att vi har de underlag som behövs för att det nödvändiga beslutet i dag ska fattas. Det är en bransch som är otroligt konkurrensutsatt, och Sverige är inte i mitten av världen utan i utkanten. Ändå är Sverige en spetsnation. Vi lever mycket på våra framgångar från förr i tiden. Vi behöver nya framgångar för att fortsätta den resan.

Jag har inget emot att vi ska ha klara utvärderingar och genomgångar, fru talman, av vad våra beslut har lett till historiskt och av vad de kommer att leda till framåt för att vi ska kunna fatta goda beslut, men vi måste också våga och ha möjlighet att gå vidare med nödvändiga saker som stärker Sverige som nation och Sveriges konkurrenskraft.

Anf. 92 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med om precis det som Bengt Eliasson säger. Det skriver vi också i vår reservation. Vi står bakom att sänkningen ska göras. Samtidigt är det flera remissinstanser som vidhåller att man borde ha gjort denna översyn långt tidigare. Det är det vi trycker på. Vi vill verkligen att man ska se till att få det gjort inom två år efter det att denna ändring trätt i kraft.

Anf. 93 BENGT ELIASSON (L) replik:

Fru talman! Vi kan då bara vara glada och överens om att vi nu tillsammans gör denna nedsättning av arbetsgivaravgiften för forskning och utveckling så att vi faktiskt ger svensk spetsindustri verktyg för att ta ytterligare kliv framåt.

Anf. 94 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! I betänkandet behandlas en proposition om förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling men också motioner från allmänna motionstiden om socialavgifter. Jag vill börja med att yrka avslag på alla dessa motioner. I övrigt kommer jag bara att ägna detta anförande åt propositionen, som jag föreslår att kammaren ska bifalla senare i eftermiddag.

Företag som anställer forskare har sedan 2014 en möjlighet att göra ett avdrag i arbetsgivaravgifterna för anställda som arbetar med forskning och utveckling. Det handlar om 10 procent, och avdragen får tillsammans för samtliga anställda inom företaget uppgå till 230 000 kronor per månad.

I propositionen föreslås att den summan ska utökas till 450 000 kronor per månad, vilket innebär att reformen i det här steget och i den här delen riktar sig till de lite större företagen som anställer många forskare och har stor betydelse för svensk forskning.

Utöver den förstärkningen föreslås att den allmänna löneavgiften får sättas ned för samma grupp anställda, också med 10 procent, vilket naturligtvis fortsätter att gynna de många små men viktiga forskningsintensiva företag som har avdraget sedan tidigare.

Syftet med denna reform för forskningsstarka företag är naturligtvis att stärka Sverige som forskningsnation och stärka den forskning som utförs i det svenska näringslivet. Forskning har ju den naturen att det rör sig om ett stort risktagande. Långt ifrån all forskning leder till slutlig nytta, om man nu får använda det ordet, i form av ny teknik och nya produkter för företagen. Men forskning som bedrivs av ett företag kan leda till fortsatt forskning och också vinster i andra företag eller för all del i offentlig sektor. Det finns alltså en samhällsekonomisk vinst i att företag stimuleras att våga satsa på mer forskning.

Fru talman! Sverige är en ledande forskningsnation. Svensk forskning står sig mycket stark i internationella jämförelser. Vi satsar stora resurser på forskning, totalt en bra bit över 150 miljarder kronor varje år. Av den summan står staten för runt 40 miljarder, som huvudsakligen går till högskolor och universitet men också till forskningsråden. Men näringslivet, företagssektorn, står för nästan 100 miljarder kronor varje år. Det är bra. Det placerar Sverige bland de få nationer som satsar allra mest på forskning och utveckling per capita. Vi hamnar bland topp fem bland OECD-länderna i de utvärderingar som till exempel Vetenskapsrådet publicerar med jämna mellanrum, ungefär vartannat år, i sina forskningsbarometrar.

Men det är framför allt den offentliga finansieringen som är riktigt stark. Företagssektorn satsar något mindre jämfört med hur det är i jämförbara länder. Vi kan också titta lite längre tillbaka i historien. Då ser vi en nedåtgående trend för företagets forskningssatsningar under 2000-talet. Det finns alltså anledning att stimulera forskningssatsningar inom företagssektorn. Det utökade FoU-avdraget är ett sätt att göra det.

Vi ska komma ihåg en sak när det gäller det avdrag som vi debatterar i dag: I ett större sammanhang rör det sig inte om väldigt stora belopp. Det rör sig om ungefär en halv miljard i kostnader för statskassan för det forskningsavdrag som företagen för göra. Det är förvisso mycket pengar, men det ska då jämföras med de närmare 100 miljarder kronor som företagssektorn själv satsar på forskning och utveckling eller de runt 15 miljarder som staten satsar på forskning inom företagssektorn – det sker framför allt inom ramen för de strategiska innovationsprogrammen och samverkan mellan forskare och företag som staten delfinansierar via Vinnova, Tillväxtverket, Energimyndigheten och så vidare.

Självklart ska vi förvänta oss att de medel vi lägger från den offentliga kassan kommer till användning och nytta och att företagen svarar upp och levererar forskning av hög kvalitet. Det är något som behöver komma in i den utvärdering som behöver göras av detta avdrag. Jag vill vara tydlig med att Miljöpartiet självklart står bakom att vi behöver göra en sådan utvärdering. Jag tror att vi är överens om det mellan partierna.

Fru talman! Vad gäller inriktningen för forskningen de närmaste åren kommer regeringen att återkomma i höst med en forsknings- och innovationspolitisk proposition. Företagen är naturligtvis en väldigt viktig del i den svenska forskningspolitiken. Forskningen ska vara fri. Den bästa forskningen är den fria, nyfikenhetsdrivna forskningen. Men de strategiska samverkansprogrammen och innovationsprogrammen, de så kallade SIP:arna, kommer förmodligen också att adresseras i propositionen. Och propositionen kommer att ange inriktningen för de statliga satsningarna.

Vi har ett antal samhällsutmaningar som forskningen behöver vara med och hantera. Det gäller inte minst klimatet, där våra kommuner och regioner behöver få stöd i forskningen för hur de ska hantera till exempel starka vindar, stora nederbördsmängder, torka, hetta och bränder. Men det handlar också om de de stora flyktingströmmar som inte minst FN förväntar sig kommer i klimatförändringarnas spår.

FN har prognostiserat 200 miljoner klimatflyktingar globalt kring seklets mitt, alltså inom tre decennier. Hur ska vi hantera den situationen globalt, inom EU, i Sverige och i våra kommuner? Här behövs forskning kring klimatanpassning och inte bara forskning kring prognoser och klimatomställning, som har dominerat klimatforskningen under många år.

Hälsoutmaningen är en annan utmaning. Här behövs klinisk forskning och mer forskning för en säkrare vård. I dag dör nästan 1 200 patienter i den svenska vården varje år i onödan. Vi behöver alltså mer forskning kring patientsäkerhet. Läkemedel och kemikalier behöver testas. Kan vi effektivisera den hanteringen genom att minska behovet av djurförsök och i stället forska fram alternativa metoder kan vi få ned både tid och kostnader i life science-forskningen, till exempel, förutom att vi då får en mer etisk forskningsprocess.

Det här är några av de delar som jag förväntar mig av den offentligt finansierade forskningen framöver, men också företagen är med och bidrar till både grundforskning och tillämpad forskning.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Anf. 95 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Sverige ska vara ett land med tillväxt och lyckliga människor. Grunden för det är en väl fungerande skola, där alla barn lyckas och får kunskap och bildning.

Så är det inte i dag. Mer än var fjärde elev lämnar grundskolan utan fullständiga betyg, och vi har en omfattande lärarbrist. Så många som 65 000 lärare kommer att saknas 2025. Var fjärde lärare har utsatts för våld, sexuella trakasserier eller kränkningar. Mer än hälften av eleverna uppger att de blir störda i klassrummet. Vi har också 5 000 barn som över huvud taget inte går till skolan i dag fastän de skulle göra det.

I går presenterade Bris årsrapporten för 2019. Man genomförde under året 27 143 samtal via chatt, mejl och telefon. Nästan 5 000 av dessa samtal handlade om skolan och skolans brister.

Jag läser högt ur Brisrapporten: ”I samtal om utsatthet i skolan handlar det dels om att vara utsatt för mobbning; att utsättas för hån, trakasserier, fysiskt våld och hot om våld från jämnåriga, och dels om att uppleva skolan som en otrygg plats att vistas i. Skolan är en vanlig brottsplats för unga, och känslan av att vara otrygg påverkar givetvis barns mående och livsvillkor.”

Bris säger vidare: ”Psykisk ohälsa är det vanligaste samtalsämnet hos Bris när barn söker stöd och allvarsgraden i barns samtal fortsätter att öka. Samtalen om suicid har ökat med hela 88 procent under de senaste fyra åren. Under samma tidsperiod har samtal om självskaumbeteenden ökat med 55 procent och ätstörningar med 48 procent. Många barn håller sitt dåliga mående för sig själva och berättar inte om hur de mår för närstående i sina liv.

I samtalen till Bris beskriver barn att det är svårt att få hjälp och stöd för sitt mående och det finns stora brister i hur samhället förmår tillgodose barns behov av, och rätt till, hälso- och sjukvård. En del vet inte vart de ska vända sig för att få hjälp och det finns brister i bemötandet med vården. Barn berättar exempelvis att de har svårt att få hjälp om de inte bedöms må ’tillräckligt dåligt’. En röd tråd i berättelserna är att barn upplever att de inte blir tillräckligt informerade eller görs delaktiga i sin situation, att de slussas runt mellan aktörer eller får vänta i vårdköer, och att de olika vårdgivarna inte förmår se helheten runt barnet.”

Fru talman! I dagens ärende finns en rad förslag både från oss moderater och från andra partier som vore bra, för att inte säga nödvändiga, för svensk skola. Låt mig nämna några av de förslag som vi för fram i dag.

Vi föreslår att barn med särskilda behov ska säkerställas möjlighet att nå kunskapsmålen i form av anpassningar, till exempel mindre undervisningsgrupper eller resursskolor.

Vi föreslår att barn ska kunna gå om årskurser så att grundskolan ska garantera att alla barn uppnår kunskapsmålen.

Vi moderater föreslår att man ska förlänga skolplikten till 18 år, och vi vill ha en yrkesskola som ett alternativ till gymnasium för dem som bättre passar i den skolformen.

Vi vill avskaffa elevens val i dess nuvarande form och i stället använda timmarna för att prioritera de ämnen som elever behöver.

Vi vill utreda huvudmannskapet för elevhälsan så att barn inte skyfflas mellan BUP, elevhälsan och vårdcentralen. Vi vill också ändra lagen för att tvinga fram en samverkan mellan dessa olika aktörer och på så sätt säkerställa att barn får insatser när det behövs.

Vi vill också införa kunskapskontrakt, minska antalet statsbidrag och i stället ge mer pengar direkt till kommunerna, för att nämna några saker.

Alla förslag i dag avslås, ibland helt utan förklaring, ibland med hänvisning till olika utredningar. Jag tycker att det är synd, för så länge vart fjärde barn går ut svensk skola utan att ha klarat av grundskolan och fått fullständigt betyg tycker jag att alla förslag är värda att diskutera och tänka vidare kring.

Med anledning av detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1. (Applåder)

Anf. 96 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna står givetvis bakom samtliga sina reservationer i ärendet, men jag yrkar i enlighet med den överenskommelse som finns i kammaren bifall endast till reservation 2.

För exakt en vecka sedan stod vi här i kammaren och diskuterade och debatterade gymnasieskolan. I den debatten gled vi in på en mängd frågor som också passar in i den här debatten, som alltså avser övergripande skolfrågor oavsett skolform. Ibland kan gränsdragningarna för vad som faller under respektive debatt vara ganska otydliga. Det finns till exempel ett antal frågor i detta ärende som lämpat sig mycket väl i en debatt om grundskolan. Men nu är det som det är, och vi får förhålla oss till det.

När jag för en vecka sedan stod här underströk jag det allvarliga i att det är så många elever som lämnar grundskolan utan att vara behöriga till gymnasiet. Vårterminen 2019 lämnade 17 400 elever grundskolan utan att vara behöriga till något gymnasieprogram över huvud taget. Läger man sedan till dem som saknar fullständiga avgångsbetyg är det runt en fjärdedel av alla elever som inte uppnår kunskapsmålen i årskurs 9. Det är givetvis inte bra.

Tidigare i veckan kunde vi höra att regeringen förbereder ett införande av en tioårig grundskola som ett led i försöken att öka antalet undervisningstimmar i grundskolan och att därmed förbättra resultaten. Låt mig först och främst understryka att vi sverigedemokrater i grunden inte är negativa till idén om en tioårig grundskola. Men eftersom förskoleklassen 2018 gjordes obligatorisk ser vi den här frågan som ganska utagerad. För vår del var det viktiga att man förlängde skolplikten.

Det måste också ifrågasättas om det är etiketteringen eller antalet timmar i skolan som är avgörande för en stark kunskapsinhämtning och förbättrade skolresultat. För vår del handlar det mer om vad som görs under den tid som eleverna är i skolan än hur många timmar de är där. Om inte innehållet förstärks spelar det ingen roll hur många undervisningstimmar eller skolår vi inför. Då kan vi ha en elva-, tolv- eller trettonårig grundskola. Det verkar finnas en övertro på att lösningen är att barnen ska gå

fler år i skolan. Vi sverigedemokrater tycker att det är bättre att fokusera på innehållet och värna kvalitet snarare än kvantitet.

Förskoleklassen skulle till exempel mer än i dag kunna fungera som en sluss in grundskolan, där eleverna får vänja sig vid den nya miljön i något som är ett bra mellansteg mellan förskolan och grundskolan. Förskoleklassen skulle i den bästa av världar också kunna fungera som en form av kontrollstation där barn som bedöms behöva längre förberedelse för grundskolan skulle kunna stanna kvar i förskoleklassen i ytterligare ett år. Men då krävs en helt annan intellektuell debattnivå än den som nu visas upp av regeringen och stödpartierna.

För att fortsätta på temat kontrollstationer ser vi ett allvarligt problem att dagens elever kan gå flera år i skolan innan det konstateras att kunskapsnivåerna inte är tillräckliga. Oftast tar huvudmännen då till desperata åtgärder som sommarskola och lovskola för att se till att eleverna i bästa fall kommer i kapp. Det här skapar förstås ännu mer press på redan pressade elever.

Hjälp- och stödinsatser ska naturligtvis ske, och sker också i viss utsträckning, löpande under varje läsår, men för den elev som trots detta inte uppnår målen i viktiga kärnämnen borde det vara rimligare att få stanna kvar i årskursen än att flyttas upp till nästa.

Vi anser att det ska finnas en sådan reell möjlighet. Utan en stabil grund i ämnena kommer det annars att bli svårt att tillgodogöra sig kunskaper i högre årskurser. Vi vill därför att rektor efter en samlad bedömning och samråd med klassläraren och ämneslärarna ska kunna fatta beslut om elevens behov av att gå om årskursen. Detta beslut ska inte förutsätta något godkännande från föräldrarnas sida.

En viktig förutsättning för att klara av studierna är också att ha goda kunskaper i svenska språket. I dag ser vi att många skolor brottas med problemet att det har kommit in många elever under väldigt kort tid med ett annat modersmål än svenska. Vi anser att dagens förberedelseklasser inte håller måttet. De måste stärkas och förbättras. Lagregleringen måste skrivas om, och det måste också ställas större krav på kunskaper i svenska språket innan eleverna flyttas över till ordinarie klass.

Vi anser också att man bör överväga en nivågruppering i ämnena svenska, matematik och engelska från och med årskurs 7. Elevers inläring sker inte alltid i samma takt, och när alla elever följer samma undervisningsgrupper finns en risk att de svagpresterande eleverna halkar än mer efter och att de som har lätt för att lära tappar motivationen. En nivågruppering i en allmän och en särskild grupp skulle i stället gynna båda dessa elevgrupper.

Som jag tidigare har nämnt ett flertal gånger är Sverigedemokraterna för ett statligt huvudmannaskap för den offentliga skolan. Vi anser att det var ett stort misstag att kommunalisera skolan en gång i tiden. Det har försvagat läraryrkets status, och det har inte bidragit till att stärka likvärdigheten – snarare tvärtom. De nationella målen, ambitionerna och riktlinjerna måste vara vägledande i alla lägen. När kommuner tolkar dessa olika och gör olika prioriteringar slår det hårt mot just likvärdigheten.

I denna diskussion finns det de som vill slå hårt mot det fria skolvalet. Låt mig därför vara tydlig: Sverigedemokraterna står upp för det fria skolvalet och kommer inte att medverka till några inskränkningar av detta. Däremot menar vi att det finns skäl att stärka kraven på friskoleetabler-

ingar. Det vill vi göra genom en hårdare kontroll av de ekonomiska förutsättningarna och av de personer som vill starta en friskola. Vi föreslår även att det ska införas krav på en ekonomisk buffert för att garantera långsiktighet i utbildningen och för att garantera att elever som påbörjar en utbildning också kan slutföra den.

Vi är också generellt negativa till att utländska intressen finansierar skolor i Sverige, och vi vill se ett förbud i skollagen mot att ombud, enskilda personer eller organisationer utanför Norden kan finansiera fristående skolor eller förskolor. Undantag ska givetvis göras för till exempel internationella skolor, IB-programmet, skolor utomlands som är avsedda för svenska elever eller redan väletablerade och välfungerande skolor. Vi vill också ha ett stopp för nyetablering av religiösa friskolor.

Sverigedemokraterna föreslog i sin budgetreservation för 2020 en så kallad trygghetsmiljard för att komma till rätta med ordningsproblemen i skolan. Den ökande otryggheten i skolan måste tas på stort allvar. Studiero är en grundläggande förutsättning för lärande. Utöver de förslag som vi har lyft fram i tidigare debatter, till exempel tydliga regelverk till stöd för lärarna och införande av joursskolor, vill vi även stärka Skolinspektionen. Fler oanmälda besök och fler uppföljningar måste göras. Skolinspektionen måste också få större befogenheter att agera mot dysfunktionella skolor – både kommunala och fristående. Vi vill se fler kontroller och att rutinerna för dessa kontroller utvecklas och förstärks.

Sverigedemokraterna vill avslutningsvis avskaffa Barn- och elevombudet. Det är inte rimligt att inom en organisation ha två olika avdelningar som kan göra helt olika bedömningar. I grunden innebär detta att myndigheten motarbetar sig själv. Vi är också djupt kritiska till den utveckling som skett inom Barn- och elevombudets verksamhetsområde. Tanken från början var att agera mot huvudmän som inte tog tag i exempelvis mobbningsproblem. I stället har Barn- och elevombudet drivit processer där lärare kritiserats och pekats ut för att ha kränkt elever. I ett flertal uppmärksammade fall har ombudet inte ens varit i kontakt med den utpekade läraren eller skolpersonalen. Det här är inte i linje med de krav som måste ställas på rättssäkra processer. Vi anser därför att detta är något som måste rättas till omgående.

Fru talman! Detta var i huvuddrag våra synpunkter i ärendet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Michael Rubbestad (SD).

Anf. 97 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Vad är det som avgör om man klarar skolan och lyckas ta till sig av den kunskap som samhället anser att man behöver få med sig? Det är i stor omfattning såklart den enskilda elevens förmågor, vilka förutsättningar för att ta till sig information som eleven har fötts med, till exempel elevens förmåga att sitta still och läsa eller att förmedla det man faktiskt kan. Det handlar om elevens bakgrund, vilket stöd eleven får hemma, antalet böcker i hyllorna hemma hos föräldrarna och deras stöd i läxläsningen. För oss i utbildningsutskottet är det inte så mycket att göra i den frågan, men vi politiker kan göra mycket på andra områden.

Däremot har vi ansvar för att göra så stor skillnad som möjligt för de elever som går i skolan. Vad kan vi då göra? Jo, vi kan se till att det finns bra lärare. Det är inte något vi ska diskutera i dag, men det är bara att konstatera att just lärarna är mest avgörande för om den enskilda eleven klarar sig bra eller inte. Vad vi kan påverka, och som vi faktiskt ska fatta beslut om i dag, är vilka medel skolorna har till förfogande för att bekämpa ojämlikheten i skolan.

Det finns ett viktigt verktyg i likvärdighetsbidraget, som vi lägger fram tillsammans med regeringen, på 6 miljarder över tid och som Skolkommissionen har föreslagit. Då säkrar vi förmågan att ta itu med den ojämlikhet som följer med barnen till skolan. På så sätt får alla barn i större omfattning lika villkor och kan lyckas i skolan.

Vi kan också påverka vad som kan göras när en elev inte når målen. Därför håller vi på att införa läxhjälpagarantier och en prioriterad timplan för de barn som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolan. Här finns en stor social slagsida. Vi kan konstatera att de som inte når målen i dag till största delen kommer från de socialt svagaste hemmen. Därför är det så oerhört viktigt att göra något.

Vi införde läsa-skriva-räkna-garantin i skollagen i juli 2019. Där tillförs nu mer pengar, vilket är oerhört viktigt. Något som är helt avgörande är de grundläggande verktygen för ett barn att ta till sig information för att sedan kunna visa vägen för sig själv framöver.

Vi kan också påverka hur mycket tid eleven får för att lära sig det han eller hon behöver lära sig. Där föreslår Centerpartiet att vi ska göra ett försök med ett treterminssystem i svensk skola och se om det kan innebära en insats för dem som har det svårt, det vill säga kortare tid borta från skolan så att de får bättre förutsättningar att ta till sig undervisningen. Vi inför nu tio års skolgång. Det avgörande är att de fantastiska förskolepedagogerna i förskoleklasserna kan vara kvar. Vi har pressat på i denna fråga inför den förändring som nu sker.

Vi kan också påverka hur eleverna mår i skolan. Det talas mycket om psykisk ohälsa, men utöver psykisk ohälsa måste vi också tala om psykisk hälsa. Med bra psykisk hälsa blir det mindre psykisk ohälsa, och vi har nästan alltid fokus på vad som är dåligt. Där vill vi gärna införa det ämne som heter livskunskap och som finns i Danmark, Norge och Finland. I januariavtalet har elevhälsan lyfts fram. Det innebär också att det finns en utredning igång som ska lägga fram nya förslag om hur vi kan skapa en bättre elevhälsa och säkra att alla får tillgång till den. I februari 2021 ska utredningen läggas fram, och det ser jag fram emot.

Det är helt avgörande att eleverna mår bra så att de kan ta till sig av kunskap. Detta innebär också att vi ska ge tidiga stödinsatser för dem som behöver det. Som tur är finns även denna fråga med i januariavtalet, och det finns en utredning som ska se på frågan om att säkra att eleverna bättre når målen. Vi ser över vilka stödinsatser som kan göras.

Fru talman! Vi kan också påverka vad eleverna behöver lära sig, och där ser vi över kursplanerna och kunskapskraven. Det har varit oerhört svårt för många elever att ta till sig vad de behöver lära sig. Något som är kontraproduktivt är när lärare och elever inte förstår vad eleverna behöver lära sig i skolan. Vi håller också på att se över betygskriterierna. Vi behöver få ett betygssystem som bygger på en mer rimlig syn på människors kunskap. Det kan inte vara så att om du misslyckas på ett litet område

straffas du på alla områden. Det håller vi på att förändra, vilket är fantasistiskt bra.

Fru talman! Vi kan också påverka hur eleverna får möjlighet att lära sig. Det gäller när det saknas lärare med nödvändig kompetens, som det gör på många ställen i dag. Vi kommer att införa möjligheten att använda fjärrundervisning i mycket större omfattning än tidigare. Det kommer att bli ett oerhört stort lyft för både landsbygdsskolor och många skolor i ut-
anförskapsområden i dag där det saknas behöriga lärare. Vi önskar alla att det skulle finnas behöriga lärare överallt, men när det nu inte gör det måste vi se över de förutsättningar och möjligheter som finns att skapa en undervisning som håller även för dem som inte har tillgång till en behörig lärare. Här finns utrymme för ett stort kvalitetslyft i svensk skola genom att de bästa lärarna kan undervisa fler på samma gång. Det är inte helt fel att använda de moderna digitala metoder som finns, även om många är skeptiska till digitalisering i skolan.

Fru talman! Vi kan också påverka vad skolans huvudmän behöver fokusera på. Flera har tagit upp Barn- och elevombudet. Det är många som vill ta bort den funktionen, men vi kan konstatera att det också finns tillfällen där barn far illa på grund av skolors agerande. Det måste finnas vägar för dem att bli hörda, men den lösning som finns just nu är inte bra. Vi måste se över detta.

Vi i Centerpartiet anser att ett klagomål först ska behandlas av huvudmannen. Detta för att ta bort jättemycket administration för den enskilda skolan och inte minst för rektorn men också för att se till att barn- och elevombudsmannen kan fokusera på de viktigaste områdena. Då får vi mindre administration och mindre press på lärarna, som kommer att känna sig tryggare. Vi får en lösning som är baserad mer på tillit och mindre på en stor administrativ krock, som det lätt kan bli när barn- och elevombudsmannen inkluderas.

Vi kan samtidigt göra det lättare att vara huvudman genom att ge färre riktade statsbidrag. Vi i Centerpartiet har varit tydliga med att vi vill minska antalet riktade statsbidrag på skolområdet. I den budgetproposition som kommer nu tas de första stegen med ett antal förslag, till exempel ett nytt samlat statsbidrag för karriärsteget förstelärare, så att huvudmännen och rektorerna ska kunna fokusera på att skapa en bra skola och arbetsplats och lära ut det som behöver läras ut framför att lägga all sin tid på att söka bidrag som de ändå förtjänar. Det är oerhört viktigt.

Fru talman! Vi kan också påverka när vi säger ifrån när skolan inte håller den nivå som den faktiskt bör hålla. Vi har för många skolor där barnen inte får den undervisning och den kunskap de behöver för att sedan kunna staka ut sin egen väg i livet. Därför är det viktigt att Skolinspektionen säger till och inspekterar undervisningskvaliteten men också att inspektionen vägleds av och baseras på relevant och kvalitetssäkrad forskning så att vi vet att det man tittar på är det som gör skillnad.

Det är också viktigt att de skolor som i dag inte levererar tvingas ta emot stöd när det konstateras att de inte lever upp till de krav som en elev med rätta kan ställa.

Fru talman! Vi vill ha ökat fokus på kunskap och vetenskap. Det har nu äntligen kommit ett tydligt uppdrag om att ta fram vad som faktiskt är bra kvalitet. Det har inte funnits någon tydlig bild av vad som är bra kvalitet i svensk skola, vilket är anmärkningsvärt. Men nu kommer ett sådant

uppdrag, och vi ser fram emot att det blir tydligt vad som är bra kvalitet och hur man kan lära ut det.

Vi vill också öka forskningsmedlen till Skolforskningsinstitutet så att vi får mer forskning och vetenskap inom skolan.

Detta, fru talman, är exempel på massor av bra saker som vi i denna lokal kan göra. Många bra saker är på gång. Jag tror att de flesta partier har bra förslag. Men utöver bra saker vi ska göra handlar det oerhört mycket om vad vi *inte* ska göra.

Vi ska inte lägga tid på stora omorganisationer.

Vi ska inte lägga tid på symbolpolitik, för det gör ingen skillnad i svensk skola. Men det är det som en stor del av skoldebatten går ut på, och det är sorgligt.

Vi ska absolut inte tvinga skolans medarbetare att bryta mot lagar och regler, vilket det finns personer här i kammaren som anser att vi ska. Vi ska inte hindra rektorer eller lärare från att informera elever om de regler som gäller i skolan. Det om något är en underminering av lärares och rektors auktoritet och roll i samhället, så det vill vi inte ha mer av. Inget politiskt önskemål står över lagen, och det borde såklart alla i riksdagen förstå. Men tyvärr är så inte fallet.

Fru talman! Med de orden vill jag yrka bifall till reservation 16.
(Applåder)

Anf. 98 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Att växa upp i fattigdom har en stark negativ inverkan på barns möjligheter till goda livschanser.

Rädda Barnen har sedan år 2002 genomfört studier som speglar förändringar i barns välfärd i Sverige. Deras rapport om barnfattigdom visar på en hel del intressanta men också oroväckande fakta.

Bland annat visar rapporten att i Stockholms stad är andelen barn som lever i ekonomisk fattigdom lägst på Kungsholmen med 2,8 procent och högst i Rinkeby-Kista med 24,8 procent. Motsvarande ekonomiska klyftor inom städer finns även i andra delar av landet, i Malmö och Göteborg men också andra städer.

Rapporten visar också att barn till ensamstående kvinnor och barn vars ena eller bägge föräldrar har utländsk bakgrund löper större risk att leva i relativ fattigdom.

Fru talman! Det svenska samhället har förändrats. Från att ha varit världens mest jämlika land och ha haft världens mest jämlika skola har Sverige under de senaste decennierna pekats ut av experter och ekonomer som det land där de ekonomiska klyftorna ökar mest. Vi har också pekats ut som det land som har det mest extrema skolsystemet i och med vår friskolereform, det fria skolvalet, skolpengen och andra system som införts för att skapa en marknadsskola.

Dessa segregeringssystem, världens mest extrema friskolesystem och en politisk inriktning där det inte längre är prioriterat att alla ska få likvärdiga livschanser får förödande konsekvenser för många barn. Det påverkar egentligen oss alla på många plan, men barnen drabbas hårdast. I ett samhälle som dras isär och där klyftorna ökar löper fler barn risk att slås ut från skolan av olika anledningar kopplade till just ojämlikhet.

Samtidigt som vi vet om de fakta som Rädda Barnen presenterat vet vi att mammans utbildningsbakgrund och därmed klasstillhörighet är avgörande för om en elev ska lyckas i skolan eller inte.

Därför måste den svenska skolpolitiken ställas om. Det övergripande målet måste åter bli att skapa ett utbildningssystem som utgår från likvärdighet och jämlikhet och ett skolsystem där elevintresset sätts före vinstintresset. Men vi är inte där än.

De allra flesta barn i Sverige mår bra. De går mätta till skolan. Men vi har en allvarlig situation när det finns barn som kommer till skolan hungriga. I dagens debatt tänkte jag fokusera på jämlikhetsfrågan på just det området.

Personligen har jag aldrig gillat att äta frukost, men jag har alltid haft möjligheten att göra det hemma. Jag har till och med varit försiktig med hur mycket jag tagit av skollunchen för att jag varit rädd att andra ska tro att jag inte har mat hemma. Men många barn lever i en annan verklighet.

Fru talman! Skolan kan inte lösa alla problem. Men skolan har en avgörande roll när det gäller det kompensatoriska uppdraget.

Vänsterpartiet anser att alla barn i landets samtliga skolor ska få vara mätta varje dag och vill därför att de ska ha rätt till även frukost i skolan. För oss är detta en lika stor självklarhet som att de ska få ta del av en pedagogisk verksamhet av god kvalitet. Självklart ska detta ske genom resurstillskott och noggranna utredningar.

Många barn och unga äter inte frukost hemma. Det kan bero på att tiden inte räcker till på grund av busstider eller föräldrarnas arbetstider, men det kan också bero på dåliga matvanor i hemmet. Det finns emellertid också barn som möts av ett tomt kylskåp på morgonen, barn vars föräldrar inte har råd eller möjlighet att köpa frukost.

Flera av landets skolor erbjuder i dag frukost i skolan. Skolor som har frukostservering upptäcker snabbt fördelarna. Det blir lugnare i klassrummen, frånvaron minskar, eleverna blir pedagogiskt mer tillgängliga och deras intresse för kost och hälsa ökar. Vi menar att frukosten är en viktig måltid och därmed något som ska erbjudas alla elever.

Frukosten i skolan ska inte ersätta frukosten hemma, men den ska fungera som ett komplement för de elever som av någon anledning inte hinner eller kan äta hemma. Att servera frukost i skolan är ett sätt att ge alla elever en bra start men också goda förutsättningar att orka hela skoldagen.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning om att ålägga grundskolor att erbjuda kostnadsfri frukost för sina elever, menar vi i Vänsterpartiet.

Fru talman! Jag vet att vissa tänker att detta är en onödig idé. Det är företrädare för samma partier som tyckte att skollunchen var en onödig idé. Då ska man komma ihåg att alla elever i hela landet har haft tillgång till skollunch sedan 1997 och att det i dag är en stor majoritet av oss som står bakom detta – även de som kanske tyckte att det lät som en dum idé när det först presenterades.

Sverige har just nu en stark ekonomi. Därmed borde möjligheterna att leva upp till våra åtaganden att upprätthålla barns rättigheter också vara stora. En sådan rättighet är att få vara mätt. Det skulle gynna såväl barnen som skolans personal.

Sist, fru talman, vill jag säga att jag beklagar att jag ens behöver ta upp den här frågan. Att vi år 2020 lever i ett samhälle där de ekonomiska klyftorna ökar så pass mycket att jag behöver lägga fram ett förslag om att barn

ska erbjudas frukost i skolan tycker jag är något som vi ska vara ledsna över. Det är inget som ska behövas, men det är så verkligheten ser ut.

Med anledning av detta vill jag yrka bifall till reservation 9.

(Applåder)

Anf. 99 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Liberalerna har i det här betänkandet ett antal krav och motioner som vi har inlämnat för att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen och inte minst respekten för Sveriges lärare. Men jag tänker särskilt lyfta upp vår motion om att avveckla Barn- och elevombudet vid Statens skolinspektion. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till vår reservation 18 i utbildningsutskottets betänkande.

Det är ingen hemlighet att frågorna om ordningsproblem, disciplinära problem och lärarnas auktoritet borde uppmärksammas mer. Och det är ingen hemlighet att Skolkommissionen redan 2015 tog upp problemet med att många lärare har problem med att tolka skollagen när det gäller att ingripa mot stöket och oordningen i klassrummen.

Dessvärre ser vi i återkommande enkäter, enkäter från Lärarförbundet och nu senast från Skolinspektionen, att sex av tio lärare avstår från att ingripa mot stöket i skolan och i klassrummet – sex av tio lärare!

Vi ser också i skolenkäter att fler elever upplever att andra elever stör den viktiga undervisningen som är kärnan i skolans kunskapsuppdrag. De som mest drabbas av detta, herr talman, är de som mest behöver skolans verksamhet och tiden hos lärarna och med lärarna.

Det som smärftar oss ännu mer är att PISA-rapporter visar att i de mest utsatta områdena är det förutom en hög andel obehöriga lärare en hög omsättning av lärare och rektorer. Men det är också problem med just stök och bristande studie- och arbetsro för både elever och lärarkåren.

Därför har vi sedan ett år tillbaka envist drivit frågan om att avveckla den funktion som heter Barn- och elevombudet vid Statens skolinspektion, som vi menar har totalt havererat. Den tillkom för tio år sedan under den socialdemokratiska regeringen. Dess chef utses direkt av regeringen sedan 2006. Från början fungerade myndigheten, enligt oss, på ett korrekt sätt. Man hjälpte och biträdde nämligen elever som hade utsatts för mobbning och kränkande behandling. Man gav råd, och man uppmärksammade huvudmännen, friskolor och kommuner, på brister. Generellt sett var vår bild och bedömning att det fungerade väl. Men sedan några år tillbaka menar vi att pendeln har slagit över åt det andra hållet.

Vi menar att den här myndigheten har utvecklat en bedömningskultur och en praxis, en nästintill aktivistisk sådan, genom sina tolkningar av skollagen och skollagens författningar när det gäller kapitel 5 om lärarnas befogenheter och kapitel 6 om så kallade personkränkningar.

Därför har vi krävt att skollagen ses över, både när det gäller lärarnas befogenheter och när det gäller de så kallade personkränkningarna, där man ska ha upplevt sig vara kränkt. Precis som några jurister vid Skolinspektionen säger: Bara för att ett barn säger sig ha blivit kränkt innebär det inte att det de facto har blivit kränkt.

Efter dessa okynnesanmälningar och de nästan ensidiga skadeståndsprocesserna mot inte bara huvudmän utan också enskilda lärare är det de enskilda lärarna som får sitta i domstolsförhandlingarna när det väl är dags att pröva ärenden om skadeståndsyrkanden. Det är inte skolkommunalrådet eller kommunstyrelsens ordförande, utan det är den enskilda läraren eller lärarinnan som till slut ska sitta och försvara sig i domstolsförhandlingarna. Vi menar att den här utvecklingen måste stoppas.

Vill man anmäla ett ärende ska man i första hand gå till sin rektor, och det är precis det som vi motionerar om, herr talman. Sedan ska man gå till sin skolhuvudman. Om man inte är nöjd med de åtgärder som de sätter in ska man vända sig till Statens skolinspektion, den nationella nivån.

Tyvärr får vi inte stöd av så många partier i den här frågan och för vår motion, trots att flera har varit inne just på den så kallade anmälningskedjan. Jag vill upplysa våra kollegor i kammaren om att både Lärarförbundet och Statens skolinspektion och dess generaldirektör har tagit upp den här problematiken. Man har också pekat på det orimliga i att man har en funktion i Skolinspektionen som Skolinspektionens ledning inte styr över, utan det är två helt parallella organisationer i en myndighet. Det är två olika ledningar i en myndighet. Tyvärr har regeringen inte förmått att lösa ut den här frågan.

Vi kräver att Barn- och elevombudet ska avvecklas.

Jag började ta upp den här frågan nationellt för ett år sedan. Och vi har i efterhand fått stöd av 16 jurister, herr talman, i Statens skolinspektion som har lämnat en undertecknad skrivelse till generaldirektören som inte fick lämnas ut till det offentliga. Tack och lov har vi fått den via omvägar. Den har också nått offentlighetens ljus genom att den i somras återgavs i tidningen Dagens Nyheter, där 16 jurister helt underminerar Barn- och elevombudets bedömningar och så att säga kritiserar kollegorna i Skolinspektionen.

Jag vill veta av de kollegor och partier som menar att vi ska ha kvar Barn- och elevombudet varför vi ska ha kvar Barn- och elevombudet. Vi har redan en skolinspektion. Det finns redan rutiner för att anmäla till huvudmannen. Men vi behöver inte behålla en funktion som vi menar har spelat ut sin roll, som har gjort att lärare inte vågar ingripa mot stöket.

Det handlar inte bara om de här ärendena. I början när Barn- och elevombudet tillkom, 2006, var det ungefär 400 ärenden, och 2018 var man uppe i 1 910 ärenden. Nu har vi sett en marginell minskning med 136 ärenden. Men det är fortfarande en dramatisk ökning av antalet anmälningar bara till Barn- och elevombudet.

Det är inte bara antalet skadeståndsärenden som vi ska fästa blicken på utan också en annan konsekvens, nämligen att föräldrar och elever hotar skolans personal, rektorer och lärare, med att göra en anmälan. Den effekten kan vi inte riktigt se magnituden av ännu, utan den får man höra om när man är ute på skolbesök. Senast i Lärarförbundets rapport bekräftas att många lärare, många vuxna, inte vågar ta kommandot. Då blir det de bråkiga som leder i klassrummet, och då blir det de elever som mest behöver en trygg skola med studiero och arbetsro som drabbas. Därför kommer vi med envishet att fortsätta driva det här kravet mot regeringen.

Anf. 100 LINUS SKÖLD (S):

Herr talman! Jag har en dotter hemma i Älvsbyn som började i skolan i höstas. När hon gått någon månad kom hon hem stolt som en tupp och viftade med sin första läxa. Den kvällen var inget så viktigt som att hon skulle få göra sin första läxa.

När det började närma sig jul märktes det tydligt att hon inte tyckte att det var så roligt att gå till skolan längre. Hon var ledsen och började säga att hon inte ville gå dit. Det var problem med några kompisar, skulle det visa sig.

I måndags när det var läggdags och hon hade gått första dagen efter sportlovet frågade jag henne hur skolan hade varit. Perfekt, svarade hon. Och jag blev gladare än vad jag har varit på mycket länge. Hennes glädje kom av att hon återsett fina kompisar men också av att de hade åkt långdskidor i skolan den dagen – fantastiskt!

Herr talman! Detta illustrerar rätt väl hur avgörande och allsidig skolan är. Det handlar om lärande och att känna växandets glädje. Det handlar om att bli en socialt välfungerande människa och att klara av att hantera relationer till andra, som ibland inte gör som man har tänkt sig. Det handlar om upplevelser, om intryck och uttryck.

Det som unga människor får vara med om i skolan formar dem, och de formar tillsammans vårt framtida samhälle. Det är därför det är så viktigt att skolan är bra inte bara för några utan för alla.

Var och en som deltar i, lyssnar på eller för den delen läser protokollet från den här debatten måste ställa sig frågan: Vilket samhälle vill jag leva i? Det är nämligen det som den här och alla andra skoldebatter egentligen handlar om.

Herr talman! Den senaste tidens internationella jämförelser visar en glädjande utveckling. Lärare gillar sitt jobb, och läraryrkets upplevda status ökar enligt Talis. Och nu senast ökade kunskapsresultaten i PISA för andra gången i rad. Det visar att en negativ trend är bruten.

Samtidigt blir det plågsamt tydligt att skolan har ett allt överskuggande problem. Skillnaderna i den svenska skolan minskar inte. Likvärdigheten blir allt sämre, och elevernas kunskaper avgörs i allt högre utsträckning av bakgrundsfaktorer som vilket modersmål de har eller vilken utbildningsnivå deras föräldrar har. Skolsystemet klarar inte av att kompensera för olika livsförutsättningar. Det är allvarligt.

Sverige har haft ett av världens mest jämlika och högpresterande skolsystem. Dit måste vi ta oss igen. Ämnena i betänkandet för dagen, utbildningsutskottets betänkande 10, har konsekvent bäring på just detta. Om herr talmannen tillåter tänker jag lite översiktligt gå igenom det punkt för punkt.

Vi börjar med att höja kunskapsresultaten. För att göra det har vi nyss infört en läsa-skriva-räkna-garanti i förskoleklassen och lågstadiet. Den innebär att skolan ska förvissa sig om att varenda unge kan det som förväntas genom att man kartlägger kunskaper, analyserar behov och gör insatser så att varje elevs behov kan tillgodoses. Alla ska lära sig det som sedan kommer att spela roll för allt annat lärande, det vill säga att läsa, skriva och räkna. Det ökar likvärdigheten.

Regeringen har just tillsatt en utredning för att se till att elever garanteras hjälp med läxor, lovskola om det behövs och i vissa fall förlängd skolplikt. I motsats till RUT-avdrag för läxhjälp, som bara gynnar dem som har råd att betala för läxhjälpen, har en läxhjälpsgaranti potential att öka likvärdigheten.

Utredningen om hur fler elever ska nå kunskapskraven har fått ett utökat uppdrag och ska återkomma med förslag på hur en lägsta acceptabel nivå på tillgången till elevhälsa kan regleras. Det skulle definitivt öka likvärdigheten.

Det högerkonservativa blocket vill i stället se en ordning där det ska vara lättare att låta elever gå om eller där det finns olika modeller för att pröva om elever kvalificerar sig till nästa årskurs. Det är en politik som har lika lite vetenskapligt stöd som Sverigedemokraternas idé om att återinföra nivågrupperingen allmän och särskild kurs i matte, svenska och engelska. Det högerkonservativa blockets idéer om fler standardiserade tester, att hålla kvar elever och nivågruppering saknar helt stöd i forskningen.

Herr talman! När det gäller ansvars- och resursfördelning i skolväsendet måste staten ta ett större ansvar. Det är avgörande för likvärdigheten. Vi har inlett arbetet med att fördela resurser mer rättvist så att de som behöver det bäst får mest. Likvärdighetsbidraget är utformat just så och innebär stora resurstillskott till skolväsendet. Men detta måste fortsätta så att även alla kommuner bygger sin resursfördelning efter de behov som finns i elevgrupperna.

I takt med att vi fasar in likvärdighetsbidraget fasar vi också ut ett knippe riktade statsbidrag. Den utvecklingen ska fortsätta så att systemet blir mer överskådligt och lättanvänt och också till fullo kan komma små huvudmän med små administrativa resurser till del. Detta ökar likvärdigheten.

När det gäller skolval och friskolor vill Moderaterna som vanligt hellre göra det lättare för skolkoncernerna än bättre för eleverna. Möjlighet för friskolor att styra med hjälp av urval och kösystem i stället för att ha en blandning segregerar. Vi har nyligen infört ägar- och ledningsprövning, vilket kan vara en del i att styra bort de mest oseriösa aktörerna från att bedriva utbildning. Men vi måste bryta med de segregrande mekanismerna i systemet. Den orättvisa urvalsgrunden kötid måste ersättas vid överökta skolor.

Målet måste vara en allsidig social sammansättning av skolenheter och klasser. Vi måste få på plats mekanismer som gör att skolorna med mest utmaningar attraherar de bästa lärarna och rektorerna. Vi måste få på plats de kvalitetsindikatorer som Skolverket nu har fått i uppdrag att analysera och ta fram. Vi måste bryta med marknadsstyrningen, och vi skulle behöva stoppa vinstjakten. Det skulle öka likvärdigheten.

När det gäller tillsyn föredrar jag stöd. Det har jag sagt många gånger i den här kammaren. Men tillsyn är en nödvändighet i ett system som är så mångsidigt sammansatt som det svenska skolsystemet. Att släppa marknadskrafterna lösa i skolan kräver inspektion. Samtidigt skulle det vara välgörande om det gick att i stället styra skolan med tillit. Det skulle vara värdefullt för professionen och för systemets effektivitet. Med ansvarsfulla, icke vinstdrivande aktörer skulle tillsynen kunna minskas ordentligt och stödsystem som Samverkan för bästa skola skulle kunna byggas ut.

Januariavtalet stipulerar att regeringen under mandatperioden ska regionalisera skolmyndigheterna, vilket kommer att innebära en större myndighetsöversyn. Även ansvarsfördelning och tillsynsuppgifter kommer givetvis att bli föremål för den översynen. Det skulle vara bra för likvärdigheten om staten fokuserade på att komma närmare huvudmännen och att ge stöd utifrån huvudmännens behov.

När det gäller fjärrundervisning lämnade regeringen för en kort tid sedan en remiss till Lagrådet. Förslagen i den innebär i korta drag att det ska bli möjligt att bedriva fjärrundervisning i alla grund- och gymnasieskolans teoretiska ämnen om det krävs för att klara kompetensförsörjning eller för att ha kvar skolor i lands- och glesbygden. Distansundervisning ska kunna erbjudas elever som har behov av det. Det är ett viktigt led i att i hela vårt avlånga land erbjuda likvärdig utbildning med behöriga lärare utifrån behov.

När det gäller it i skolan har regeringen tagit fram en digitaliseringsstrategi för skolväsendet, och SKR har tillsammans med Skolverket tagit fram en handlingsplan för att realisera den. Därefter har regeringen utsett Skolverket till sektorsansvarig myndighet. Alla dessa delar är viktiga för likvärdigheten i skolans digitalisering.

Herr talman! Skolpolitiken handlar om vilket samhälle vi vill leva i. Jag vill leva i ett samhälle där alla människor känner delaktighet och gemenskap, där alla elever kan få lära sig, utvecklas, växa och glädjas över sin skolgång lika allsidigt som min dotter. Det är därför skolpolitiken nu måste vara inriktad på att stärka likvärdigheten inom och mellan landets skolor.

Därmed yrkar jag bifall till utbildningsutskottets förslag i betänkande 10 och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 101 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Det är inte första gången vi hör det som Linus Sköld säger, och det brukar oftast komma från socialdemokratiskt håll. Det handlar om att vi en gång i tiden hade ett jämlikt och högpresterande skolsystem. Jag brukar fråga mig vilken tid det rör sig om. Vi kan gå tillbaka och titta, Linus Sköld. Jag utgår från att du menar någon gång runt 1980 eller 1990, att det är den tiden du pekar på.

Vad är det då som skiljer dagens samhälle, 2020, från det samhälle vi hade 1980 eller 1990? Är det någonting i sammansättningen i samhället som har förändrats? Finns det större problem att arbeta med i dag än för 40 år sedan? Jag tycker att vi får ha en rimlig proportion innan vi blir så nationalromantiska som Linus Sköld verkar bli när han säger: Vi hade en gång i tiden, och när han drömmer om det jämlika och högpresterande skolsystemet.

Det är klart att vi alla vill ha ett så jämlikt och högpresterande skolsystem som möjligt. Men vägen dit innebär inte bara att säga att det var bättre förr. Vägen dit är att plocka lite russin, att förändra men också att möta och ordna med de utmaningar och problem som vi ser i dag.

Frågan är: Finns det någon förändring i samhället som kan ha bidragit till detta, mer än det eviga tjtatet om vinster i välfärden? Det verkar nämligen gå som ett mantra genom hela vänsterrörelsen.

Man hade exempelvis nivåindelning i några ämnen 1980 eller 1990. Men den idén krossas här. Den gäller inte. Men om skolan var så bra 1980 eller 1990, var inte ett av recepten man hade att just nivåindela elever?

Prot. 2019/20:85

11 mars

-----
*Övergripande
skolfrågor*

Anf. 102 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Patrick Reslow undrar vad som har lett till den ojämlikhet vi har i det svenska skolsystemet. Den bygger egentligen på två faktorer. Den ena är ökande ekonomiska klyftor i det svenska samhället. Den andra är ett skolsystem som är utformat som en marknad. En marknad, Patrick Reslow, kommer alltid att innebära att den starka har fördelar framför den svaga. Den kommer alltid att segregera.

Patrick Reslow och det block han tillhör driver en ideologisk, dogmatisk linje om att individer i konkurrens med varandra kommer att prestera bättre och att det kommer att leda till ett bättre samhälle snarare än om vi alla hjälps åt. Det är grunden för den ojämlikhet som vi nu ser fara som en farsot genom vårt land, och det är också grunden för ojämlikheten i skolan.

Nationalromantik, säger Patrick Reslow. Det är SD:s paradgren. Ledamöterna i kammaren nickar. Ja, det är SD:s paradgren, och allmän och särskild kurs i matte, svenska och engelska är ett alldeles ypperligt exempel på när SD plockar fram något gammalt som man kan känna igen sig i, drömmer om något fantastiskt bra med detta som kanske aldrig har funnits och lägger fram detta förslag helt utan stöd i vetenskapen.

Låt oss använda sådana saker som var bra med ett system som var planerat och gemensamt uppbyggt, och låt oss förkasta de saker som inte var bra i samma system. Verkar inte det vara en bättre väg, Patrick Reslow? (Applåder)

Anf. 103 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Herr talman! Nej, absolut inte! Den socialdemokratiska vägen är ingen bra väg att gå. Vi har sett exempel på detta tidigare i historien. Det blir inte bra när Socialdemokraterna ska mixtra och ha sig med skolpolitiken. Det är bättre att de håller sig så långt borta som möjligt.

Det funkade bra med allmän och särskild kurs. Detta har Linus Sköld själv precis stått och sagt här. Det var ju så bra – fantastiskt bra – i skolan 1980–1990. Det funkade jättebra då.

Linus Sköld ser inga som helst problem med att elever har svårt att hänga med i undervisningen. Som jag har sagt flera gånger tidigare tycker Socialdemokraterna att alla ska stöpas i samma form. Det är ett problem, tycker vi med bestämdhet, om elever inte kan hänga med i undervisningen. Om de därigenom släpar efter och inte får de kunskaper de måste ha är det ett problem. Det är samma problem om det är en klass med många högpresterande elever som tappar motivationen därför att de tycker att det går för långsamt. Vi menar att det då är bättre att nivågruppera och se till att man satsar både på dem som har problem och på dem som har lätt för sig. Jag har hört socialdemokrater säga detta tidigare, så jag blir ännu mer konfunderad när Linus Sköld nu försöker göra en stor grej av det.

Nej, det är inte något ideologiskt eller dogmatiskt från vår sida att propagera för fristående skolor. Det handlar i grund och botten om att vi är för skolval. Vi tycker att det är elever och föräldrar som ska välja skola, inte Linus Sköld och hans partikamrater. Det är en viktig skiljelinje. Anningen är man för ett fritt skolval, eller också är man det inte.

Jag tackar Linus Sköld för att han är så tydlig här och meddelar alla elever och föräldrar som finns ute i skolvärlden och som vill välja skola och ta den de tycker om att det tycker inte Socialdemokraterna att de ska göra. Men det tycker vi sverigedemokrater.

Anf. 104 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Elever ska få välja skola, Patrick Reslow, men skolor ska inte få välja elever. Det är detta som är min huvudsakliga invändning mot det system som vi har nu. Kötid som urvalsgrund är oerhört orättvist. Den fria etableringsrätten för friskolor är ett problem som gör att friskolor etablerar sig i områden där det är möjligt att rikta sig till elever som kommer från socioekonomiskt starka hem och där man kan sänka lärartätheten och göra vinst. Det är ett jätteproblem. Patrick Reslow kan skaka på huvudet bäst han vill.

Jag har mycket större problem med Sverigedemokraternas skolpolitik. Elever som halkar efter ska självfallet ha de insatser som krävs för att de komma igen, hänga med, bli godkända och känna växandets glädje. De ska självfallet ha tillgång till specialpedagogiska insatser och lärare som har kompetens att möta deras behov, men de ska inte delas in efter hur väl de presterar. Forskningen visar att detta inte leder framåt. Elever ska heller inte hållas kvar – det saknar också forskningsstöd. Att elever får gå om en årskurs leder inte till bättre resultat.

Sverigedemokraternas repressiva skolpolitik handlar om att sortera ungar. Nu vill man återigen sortera dem efter elever som presterar bra och elever som inte presterar bra. Från tidigare debatter kommer vi ihåg att man också vill sortera ut elever som är busiga, som ska gå i andra skolor, och elever som kommer från andra länder, som ska gå på ytterligare andra skolor. Detta är Sverigedemokraternas linje – sorteringssskolan. I den vanliga skolan ska alla elever vara likadana, och de ska helst också vara klädda i skoluniform, om Sverigedemokraterna får bestämma.

(Applåder)

Anf. 105 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Ni sitter hela S-bänken och undrar vad jag ska ta upp här.

Jag kunde inte låta bli att applådera när ledamoten Linus Sköld höll sitt anförande. Han gav väldigt bra svar på den repressiva och sorteringssträvande politik som Sverigedemokraterna står för.

Jag blir däremot lite förundrad. Det känns som att i de tider där Socialdemokraterna vet att vi inte kommer att kunna få bort det fria skolvalet eller vinstjakten, det vill säga när vi inte har majoritet för det i riksdagen, är Socialdemokraterna stenhårda och pratar som vilken vänsterpartist som helst. Om vi ska vara ärliga var Linus Skölds anförande som ett tal från Vänsterpartiets förstamajtåg angående den svenska skolan och vinstjakten där.

Man undrar hur det kommer sig att Socialdemokraterna, när de har haft majoritet med hjälp av Vänsterpartiet, Miljöpartiet och så vidare eller när det har varit andra majoriteter som gjort att vi kunnat få bort vinstjakten, aldrig någonsin har lagt fram ett enda förslag för att få bort den. Under den förra mandatperioden gjorde vi upp med Socialdemokraterna om att frågan skulle finnas med, eller rättare sagt ställde vi det som ultimatum för att

samarbeta med dem. Till och med då hade Socialdemokraterna som krav att en del av vinsterna skulle få vara kvar.

Jag undrar: Hur kommer det sig att Socialdemokraterna alltid i tider när de inte har majoritet står för en väldigt bra och radikal linje i fråga om vinstjakten men att de i alla de tider då vi har haft majoritet har försvarat vinstjakten?

Anf. 106 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Tack för de inledande vänliga orden! Jag ska göra mitt bästa för att ta det som en komplimang att mitt anförande lät som en del av Vänsterpartiets förstamajfirande.

Den förra mandatperioden visar tydligt hur vi står för den linje som jag levererade med tydlighet i mitt anförande. Man kan nämna att vi under den förra mandatperiodens sista riksmöte lade fram två tydliga inriktningar, som röstades ned av riksdagsmajoriteten. Detta vet Daniel Riazat. Varför han frågade hur det kunde komma sig att vi var emot under den förra mandatperioden är för mig en gåta, eftersom vi faktiskt lade fram förslagen och de röstades ned i kammaren. Det handlade om allsidig social sammansättning för skolor och i klasser, och det handlade om att stoppa vinstjakten.

Daniel Riazat vet att vi lade fram förslagen. Jag förstår ärligt talat inte frågan.

Anf. 107 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag säga att detta inte är någon hyllning till Moderaterna, som startade detta kaos.

Åter till ledamoten Linus Sköld. Egentligen pratade jag om ett mycket större perspektiv. Från och med friskolereformen och alla de segregerade reformerna, som infördes med hjälp av bland andra Socialdemokraterna, har Socialdemokraterna ganska konstant varit försvarare av att vi ska ha detta. Det finns många socialdemokrater som än i dag gör vinst på dessa skolor, så det är inte så märkligt.

När det kommer till frågan om den förra mandatperioden ska jag förtydliga. Vänsterpartiet ställde som krav för ett budgetsamarbete med Socialdemokraterna att frågan om vinster i välfärden skulle finnas med. Det var ett ultimatum och inte direkt något som Socialdemokraterna gick med på självmant. Vi är glada över att vi gjorde överenskommelsen, och vi är glada över att Reepaluutredningen kom till, även om vi hade önskat att inga vinster alls skulle få tas ut. Socialdemokraterna ville att man skulle kunna ta ut en del vinster, men vi är ändå glada över det vi gjorde och över Reepaluutredningen.

Men frågan är varför tonläget ändå alltid höjs när ni vet att ni inte kommer att kunna få en majoritet för denna fråga och när ni i dag sitter i en regering som samarbetar med partier som vill göra allt för att förstärka det extrema skolsystem som finns. Ni har också kommit överens med dessa partier om att inte röra friskolorna, inte röra deras vinster och inte röra det fria skolvalet. Då spelar det ingen roll om du, Linus Sköld, kommer med ett förslag om allsidig social sammansättning eftersom det inte kommer att påverka någonting. Det är inte det som har varit grundproblemet. Hela sammansättningsproblematiken har handlat om att vi har skapat en marknadsskola, som Linus Sköld själv nämnde. Så varför står ni inte upp för detta när ni har majoritet för denna fråga?

Anf. 108 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Daniel Riazat för frågan. Jag är fortfarande inte helt säker på att jag förstår. Jag tycker att jag står upp för denna linje mycket tydligt i dag och har gjort det så länge jag har funnits i denna kammar. Måhända har S-företrädare periodvis tänkt att avregleringen av skol-systemet har varit något bra och att den skulle leda till större effektivitet eller, för den delen, större pedagogisk mångfald, vilket var syftet från början. På det sättet kanske Daniel Riazat har en poäng.

Men om vi går tillbaka till nutid vet Daniel Riazat likaväl som jag att vi behöver det breda samarbetet i mitten av svensk politik för att hålla auktoritära krafter borta från makten. En del i detta har varit att vi har lovat att inte lägga fram några förslag om att begränsa vinstuttaget i välfärden. Detta vet Daniel Riazat, och jag antar att han bara vill få mig att säga det offentligt. Det är så det ligger till.

Socialdemokraterna som parti gör fortfarande detta ställningstagande. Jag är socialdemokratisk företrädare, och jag värnar samarbetet i mitten av svensk politik för att syftet med det är att ta ansvar för landet så att det kan styras. Men jag står för vårt partis linje.

(Applåder)

Anf. 109 ROGER HADDAD (L) replik:

Herr talman! Ett område som totalt gick under radarn under socialdemokraten Linus Skölds anförande var avsnittet om studier och trygghet och Liberalernas frågor om Barn- och elevombudet.

Häromdagen kunde vi läsa om att en 15-årig kille som hade skickat nakenbilder till en flicka på en skola i Stockholmsområdet hade fått biträde och hjälp av Barn- och elevombudet att driva ett skadeståndsyrkande mot huvudmannen för att han ansåg sig kränkt av att rektorn hade informerat och konfronterat pojkens föräldrar.

Vi har ett annat ärende, den så kallade soffincidenten, där en lärare lyfte upp en pojke som hade blockerat en korridor i skolan i Lidköpings kommun. Denna pojke som ansåg sig kränkt har anmält detta till Barn- och elevombudet, och detta ärende är just nu uppe i högsta instans. Det finns även andra fall där lärare som har anmälts har fått sina anmälningar nedlagda av Lärarnas ansvarsnämnd, Polismyndigheten och övriga Skolin-spektionen. Men Barn- och elevombudet fortsätter att driva denna typ av skadeståndsyrkanden.

Min fråga till Linus Sköld och Socialdemokraterna är: Varför vill ni behålla Barn- och elevombudet?

Anf. 110 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Roger Haddad för frågan. Jag ska börja med att vara så gubbhärlig att jag refererar mig själv för att visa Roger Haddad att jag faktiskt berörde just frågan om skolmyndigheterna. Jag sa att januariavtalet stipulerar att regeringen under mandatperioden ska regionalisera skolmyndigheterna, vilket kommer att innebära en större myndighetsöversyn. Även ansvarsfördelning och tillsynsuppgifter kommer givetvis att bli föremål för denna översyn.

Exakt detta sa jag, vilket betyder att jag har adresserat frågan om BEO. Och jag vet mycket väl vet att det finns motioner om detta som tas upp i betänkandet. Barn- och elevombudet kommer att hanteras inom ramen för denna myndighetsöversyn. Och jag vet att Roger Haddad kommer att ha insyn i denna eftersom Liberalerna är en del av regeringsunderlaget. Det visade sig inte minst i förra veckan när Liberalerna var de som fick föra ut nyheten i offentligheten om att regeringen tillsätter en utredning för att ta fram en nationell plan för trygghet och studiero. Det är ett kvitto på att jag och Roger Haddad jobbar tillsammans när det kommer till trygghet och studiero. Barn- och elevombudet kommer såklart att bli en del av myndighetsöversynen, som Roger Haddad kommer att vara med och göra.

Anf. 111 ROGER HADDAD (L) replik:

Herr talman! Liberalerna vill till skillnad från Socialdemokraterna avveckla Barn- och elevombudet. Ni vill behålla Barn- och elevombudet. I utredningen om regionalisering av skolmyndigheter är det mer fokus på hur Skolverket ska jobba regionalt och hur Skolinspektionen ska jobba nationellt för att granska kvaliteten. Jag har inte sett ett enda skarpt förslag kopplat till just Barn- och elevombudet. Det fanns inte ens med i den förra regeringens skolmyndighetsöversyn. Tack och lov slängdes den utredningen i papperskorgen eftersom denna utredning föreslog att Skolinspektionen skulle avvecklas, vilket vi starkt motsätter oss.

Jag vill ha svar i dag från Socialdemokraterna: Varför vill ni behålla en funktion som totalt har underminerat lärarkårens ställning och auktoritet och bidragit till att sex av tio lärare i den svenska skolan inte vågar ingripa mot stökiga elever?

Anf. 112 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Roger Haddad talade om hämndanmälningar i sitt anförande. Men jag är inte säker på att han använde just detta ord. Men han talade om hot om anmälningar, eller anmälningar som inte har någon grund, som ett stort problem. Han fokuserar på Barn- och elevombudet och vill avskaffa Barn- och elevombudet till följd av dessa anmälningar. Men till Skolinspektionen görs jättemånga exakt likadana anmälningar. Men Roger Haddad vill krama Skolinspektionen. Han älskar Skolinspektionen. Det är mycket märkligt. För den ena myndigheten si, för den andra myndigheten så. Men det handlar om exakt samma problem.

De ökande individärendena hos Skolinspektionen är en konsekvens av marknadssystemet. Lärarnas individuella lönesättning har skadat lärarnas auktoritet och har skadat kollektivet i kombination med skiftade maktförhållanden i klassrummet som hänger samman med marknaden. Roger Haddads eget skolsystem flyttar makten i klassrummet från auktoriteten läraren till kunden, det vill säga eleven och elevens föräldrar. Det kräver att man har en inspektion som fungerar som en allmän reklamationsnämnd. När kunden inte är nöjd byter den antingen leverantör eller anmäler till Allmänna reklamationsnämnden.

De överanmälningar som Roger Haddad vänder sig emot och lärarkretsens sjunkande status är en direkt konsekvens av det marknadssystem som Liberalerna har varit ledande i att införa i detta land.

Anf. 113 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Skolans övergripande mål är att förmedla kunskap. Målet är att eleverna, vare sig de är barn, ungdomar eller vuxna, ska få kunskap för att kunna få ett jobb och bli självförsörjande. Men kunskapen har också en annan mycket viktig funktion som vi aldrig får tumma på. Det handlar om bildning, det vill säga kunskap som bidrar till själens utveckling – att man växer som person, att man får en starkare känsla för det sammanhang som man befinner sig i och vad som har format det och en själv. Dit hör också värdegrunden och kunskapen om vår historia och vår kultur men också att berikas av andras kulturer.

Alldeles nyss lyssnade jag på Elisabet Åbjörnsson Hollmark, som är ny generaldirektör för Statens institutionsstyrelse, på ett seminarium om unga kriminella. Hennes första punkt var just skolan som den starkaste skyddsfaktorn mot kriminalitet. Vi vet att det faktum att man går ut skolan med godkända betyg också är den starkaste skyddsfaktorn mot arbetslöshet, psykisk ohälsa och långtidssjukskrivning, alltså i stort sett alla typer av utanförskap.

Men för att ungdomarna – eleverna – ska få denna livsviktiga kunskap behövs några grundläggande saker. Det behövs kompetenta lärare – pedagoger – som är den viktigaste yrkesgruppen för elevens lärande. Där finns flera utmaningar. Lärare behöver kunna fokusera på att undervisa. Det behövs fler lärare och bättre lärarutbildningar som ger lärarna rätt verktyg för att kunna bedriva sitt arbete.

Eleven behöver dock även stöd hemifrån. Föräldrarna är de absolut viktigaste personerna för ett barn. Föräldrar som involverar sig och bryr sig om sitt barns resultat i skolan är otroligt viktiga för barnens skolgång – föräldrar som stöttar, följer upp och samverkar med skolan för elevers bästa.

Herr talman! Om föräldrar kan få stöd i sin uppgift att vara förälder kan det förebygga både psykisk ohälsa och problem socialt. Det kan därför vara en hjälp för föräldrarna att få kunskap om barnets naturliga utvecklingsfaser i olika åldrar i livet. Vi menar också att föräldrar ska få stöd i att hjälpa sina barn att klara skolans krav. Därför föreslår vi kristdemokrater en satsning på att alla skolor på ett mer aktivt sätt ska involvera föräldrarna i barnets lärande.

Satsningen handlar bland annat om särskilda utbildningsträffar för föräldrar där skolhuvudmännen ska erbjuda föräldrarna konkreta verktyg för att stötta barnen. Experter och tolkar ska kunna involveras vid behov. I samband med sådana träffar finns också möjlighet att tala om vad som är skolans uppgift respektive föräldrarnas och familjens uppgift, och en form av föräldrakontrakt kan upprättas där föräldrarnas och skolans olika roller och ansvar tydliggörs.

Där kommer elevens och familjens rätt att välja skola in. Man måste ha rätt att välja bort en skola med bristande kvalitet, där eleven kanske mobbas och inte får den trygghet och studiero som man har rätt att förvänta sig. Man måste ha rätt att välja en skola där eleven får god undervisning och där eleven kan utvecklas efter sin potential. Den elev som bor i ett utsatt område med en skola där en stor andel av eleverna inte får godkända resultat ska inte vara bunden dit utan ska kunna välja en skola där det är större chans att lyckas, men det förutsätter ju att föräldrarna och eleverna får information om rätten att välja skola och om vilka skolor de kan välja.

Kommunen bär ett ansvar för att informera och bistå med material, på olika språk, om skolvalet och de skolor som finns att välja på.

Jag vill i detta sammanhang också lyfta fram Skolinspektionens otroligt viktiga roll i granskningen av skolor, både kommunala och fristående. Kristdemokraterna vill stärka Skolinspektionens möjlighet att göra fler inspektioner, och oanmälda inspektioner, för att man ska kunna se om skolorna verkligen följer läroplanen och skollagen. Vi vill dock även ge Skolinspektionen i uppdrag att lyfta fram goda exempel och på det viset bidra till en utveckling runt om i landet. Man är nämligen runt och ser hur olika skolor jobbar, och som det är i dag får man bara veta det som är fel – inte det som är bra.

Herr talman! Vi ser med oro på det faktum att barn och ungdomar rör sig allt mindre. Stillasittandet påverkar bentäthet och muskelmassa, men det påverkar även kondition och uthållighet. Sämre kondition ökar risken för övervikt, vilket har ett tydligt samband med försämrad självbild och psykisk ohälsa. Vid Bunkefloskolan i Malmö har man studerat effekterna av daglig fysisk aktivitet, och inte nog med att skelettet blev starkare – elevernas koncentrationsförmåga och problemlösningsförmåga förbättrades också, och därmed även studieresultaten.

Särskilt intressant är att pojkarnas skolresultat förbättrades avsevärt mycket mer än flickornas. I dagens skolsystem släpar pojkarna tyvärr efter flickorna, och det är en större andel pojkar än flickor som inte klarar godkända betyg. Bland de elever som fick daglig fysisk aktivitet i Bunkefloskolan höjdes dock allas resultat, både pojkarnas och flickornas, och pojkarna kom ikapp flickorna.

I vår motion yrkar vi i Kristdemokraterna på att antalet idrottstimmar ska utökas från 600 till 700. I motsvarande mån ska elevens val minska. På det sättet ger vi killarna möjlighet att komma ikapp flickorna och bli riktigt duktiga i skolan samtidigt som de får daglig fysisk aktivitet. Jag förväntar mig därför att alla ni som vill att flickor och pojkar ska ha lika goda chanser i skolan ställer er bakom vårt förslag. I väntan på att vi får gehör för vårt förslag kan de enskilda skolorna införa daglig fysisk aktivitet, förslagsvis genom att knyta kontakt med en lokal idrottsförening som hjälper till att aktivera eleverna på raster och håltimmar.

Herr talman! Elevhälsan är en annan viktig funktion för att vi ska kunna hjälpa eleverna att klara studierna. Jag har tidigare arbetat som skol-sköterska, och jag har upplevt elever som haft svårt att sköta skolan – som inte har gjort läxorna, som inte har kommit ihåg att ta med sig gympakläder och så vidare. När elevhälsan har kopplats in och vi har kunnat titta på vad som är grundproblemet för eleven har det inte sällan visat sig handla om till exempel ett missbruksproblem i hemmet. Då går elevens hela tankevärld åt att tänka ut strategier: Vad är det jag kommer att möta när jag kommer hem – är pappa berusad? Är mamma misshandlad? Det är inte lätt att koncentrera sig på skolan då.

Därför är det mycket viktigt att man har en tillräckligt utbyggd elevhälsa som kan klara av att möta eleverna i den situation de befinner sig i och att man har ett stöd från och samverkan med socialtjänsten. Det handlar om att hitta sätt att hjälpa barnet, så att barnet inte ska behöva känna att ansvaret för familjens väl och ve ligger på de egna axlarna. Barn tar nämligen ofta på sig det ansvaret.

Prot. 2019/20:85

11 mars

-----

*Övergripande
skolfrågor*

Det förekommer också, som någon annan har varit inne på här under dagen, att elever faller mellan stolarna – till exempel mellan elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatrin. Det bidrar knappast heller till att skapa trygghet för eleven. Kristdemokraterna anser att det är olyckligt att vi i dag har två olika huvudmän, det vill säga att elevhälsan organiseras av kommunen medan hälso- och sjukvården i övrigt organiseras av regionerna. Vi vill samla ansvaret på en huvudman, och i nuläget är det alltså regionerna som vi menar att ansvaret skulle överföras till. Självklart skulle elevvårdspersonalen fortsätta att finnas på plats ute i skolorna.

Vi vill också införa en elevhälsogaranti: Man ska som elev kunna komma i kontakt med elevhälsan samma dag. Med de digitala lösningar som finns och med en samlad elevorganisation ska detta vara fullt möjligt, inte minst med tanke på att hälso- och sjukvården i övrigt klarar en garanti för besök samma dag.

Skolans övergripande mål, herr talman, måste vara att så många elever som möjligt ska gå igenom skolan med godkända betyg. Det är helt oacceptabelt som det är i dag, att en fjärdedel av eleverna lämnar skolan utan fullständiga betyg. Det är ett katastrofalt misslyckande, inte minst med tanke på det jag sa inledningsvis om skolans skyddsfunktion. En fjärdedel av ungdomarna i dag får inte det skyddet.

Man kan se ett samband mellan undervisningstid och skolresultat. I Sverige har eleverna färre undervisningstimmar än OECD-snittet; det motsvarar ungefär en vecka per läsår under grundskoletiden, och då har man ändå inte räknat bort de lärarlösa lektionerna. Detta är något vi måste titta närmare på. Kristdemokraternas ingång har sedan länge varit att vi behöver utöka undervisningstiden så att vi åtminstone kommer upp i OECD-snittet.

Väl så viktigt är dock att eleverna får tidiga stödinsatser när man ser att någon har svårt att nå målen. Det är helt på tok att skolorna sätter in mest stödinsatser under det sista grundskoleåret; skolan behöver vara mer flexibel och lyhörd. Man ska som sagt kunna sätta in resurser tidigt, och det ska inte vara fel att när det behövs ta några barn åt sidan i särskilda undervisningsgrupper. Det skulle gynna även de elever som kan behöva lite särskild stimulans för att inte tappa sugen och intresset.

Vi kristdemokrater vill bygga en skola där varje elev får möjlighet att utvecklas efter sin potential. Vi vill inte att någon ska lämnas efter och inte heller att någon ska hållas tillbaka. Detta gäller även barn från de nationella minoriteterna. Alldeles nyss hölls det ett seminarium här i riksdagen på detta tema.

Sverige har en hel del att jobba på här för att kunna leva upp till de åtaganden som finns gentemot de nationella minoriteterna. Vi kan hoppas att nya regler när det gäller fjärr- och distansundervisning kommer att kunna förbättra dessa förutsättningar.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis ställa mig bakom Kristdemokraternas samtliga förslag i kommitté- och partimotioner. Eftersom våra förslag bereds förenklat avstår jag dock från yrkanden utan hänvisar till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 114 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att Gudrun Brunegård ger uttryck för ungefär samma uppfattning som finns i ett motionsyrkande från Moderaterna i detta betänkande om att man borde organisera om elevhälsan och flytta den till regionen, om jag förstår Gudrun Brunegård rätt.

Jag skulle vilja veta mer om hur Kristdemokraterna tänker sig att detta ska fungera. Från min horisont handlar elevhälsans uppdrag om att arbeta förebyggande och om att vidta främjande åtgärder. Det handlar om att vi ska ha en hälsofrämjande skola som eleverna mår bra av att gå i. Då behöver elevhälsan, som jag förstår det, finnas nära den verksamheten.

Kanske behöver elevhälsan rent av finnas i den verksamheten och vara med i planeringen av strukturerna i den verksamheten – inte som en åtgärdandeinsats när någonting redan har gått fel utan för att med sina specifika kompetenser kunna vara med och planera hur skolan ska inkludera alla barn och hur skolan ska vara hälsofrämjande ur fysisk och psykosocial synpunkt.

Jag tänker att saker som balans mellan kost och motion och saker som goda och tillitsfulla relationer är de helt nödvändiga nycklarna för att människor ska må bra. Om dessa ska införlivas i skolans verksamhet behöver elevhälsan finnas nära den verksamheten – rent av i den verksamheten.

Hur skulle vi vinna på ett lyfta elevhälsan från denna verksamhet och längre bort, till residensstaden eller till närmaste ställe där regionen finns?

Anf. 115 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tack, Linus Sköld, för frågan! Det är jätteintressant att vi får tala lite mer om denna fråga, för det är en jätte viktig fråga.

Som jag sa i mitt anförande ska elevhälsan självklart fortfarande finnas på plats i skolan – i respektive skola där det bedrivs skolverksamhet. Den ska finnas där som en väl fungerande och integrerad del. Organisatoriskt har man dock sin chef på regionen, och där har man också möjlighet att samverka utan att det ska behöva uppstå huvudmannaskapsgränser när det gäller ärenden som handlar om den enskilda eleven.

Det finns ganska mycket erfarenhet från elevhälsopersonal som upplever att kommunen som arbetsgivare inte förstår vad arbetet i elevhälsan innebär. Man får till exempel inte den fortbildning man behöver, och man kanske inte har de verktyg man behöver för att kunna bedriva sitt arbete. Vi tror att regionen är en mycket bättre organisatör av detta. Man ska dock självklart ha ett väldigt nära samarbete med kommunen. Man ska se att detta är någonting som görs tillsammans.

Det finns många andra samverkansformer där man jobbar lokalmässigt nära varandra – familjecentralerna är en sådan modell. På en del ställen finns också barn- och ungdomshälsa där anställda hos olika arbetsgivare jobbar i samma lokaler. Jag tror att elevhälsan skulle vinna väldigt mycket på att detta lyfts upp på det här viset.

Anf. 116 LINUS SKÖLD (S) replik:

Herr talman! Jag tror att elevers hälsa vinner på att vi satsar på elevhälsan. Jag tror att elevers hälsa vinner på att vi satsar på en likvärdig elevhälsa och att vi med de nya utredningsdirektiven kan få till stånd en lägsta anständighetsnivå för vad det betyder att ha tillgång till elevhälsa för varanda elev i hela vårt land. Det tror jag att vi vinner på.

Jag tror att vi vinner på att ha nära samverkan mellan skolan – som i undervisande personal – och elevhälsan, innefattande specialpedagogisk kompetens, social kompetens och psykolog, läkare och skolsköterska. Jag tror att vi vinner på denna samverkan.

Vi vinner givetvis också på en bra samverkan mellan skolan, elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri, eller för den delen den sociala barn- och ungdomsvården på socialtjänsten. Självklart ska dessa samverkansprocesser bli bättre och närmare, och det behöver vi göra insatser för.

Men jag förstår fortfarande inte hur kvaliteten i den elevhälsa som eleverna möter dagligdags skulle bli bättre av att skolsköterskans eller skolkuratorns chef sitter i landstingshuset i stället för i kommunhuset eller rent av på skolan, organiserad under rektorn. Det får Gudrun Brunegård gärna utveckla.

Anf. 117 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Elevhälsan har en väldigt viktig roll att spela i det förebyggande arbetet och – precis som Linus Sköld sa i sitt första inlägg – i att tala om kost, hälsa, motion, fysisk aktivitet, att ha sunda levnadsvanor, att sova på nätterna och så vidare. Det kan man mycket väl göra även om man har någon annan som betalar ut lönen; det spelar ju ingen roll om den som betalar ut lönen sitter i residensstaden eller någon annanstans.

Man måste dock ha en god organisation, och jag är helt övertygad om att man kan nå dithän. Under den förra mandatperioden, när jag satt med i SKL:s primärvårdsberedning, fanns det en väldigt stor samsyn kring att detta – att överföra huvudmannaskapet och ha ett gemensamt huvudmannaskap för all hälso- och sjukvård – skulle vara en viktig reform för att kunna förbättra elevhälsan.

I dag är det uppdelat. Hälso- och sjukvården för de mindre barnen – upp till sex års ålder – bedrivs av landstinget. Sedan är det kommunens elevhälsovård som ansvarar för de förebyggande delar som är kopplade direkt till skolan under nio till tolv års tid. All annan hälso- och sjukvård bedrivs dock fortfarande av landstinget, eller regionen, och sedan är det regionen som sköter det hela när de lämnar skolan.

Detta innebär en hattighet och en bristande kontinuitet för eleven. Ett samlat huvudmannaskap för elevhälsovården skulle gynna det hela, och det förhindrar inte att man fortfarande finns kvar i skolan och jobbar nära tillsammans med skolpersonalen.

(forts. § 15)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

FiU26 Kommunala frågor

Punkt 3 (Vinster i välfärdsverksamhet)

1. utskottet
2. res. 4 (V)

Votering:

216 för utskottet

26 för res. 4

91 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 4: 25 V, 1 -

Avstod: 60 SD, 31 C

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 5 (Det kommunala utjämningsystemet)

1. utskottet
2. res. 5 (C)

Votering:

302 för utskottet

31 för res. 5

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 60 SD, 25 V, 20 KD, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 5: 31 C

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 6 (Riktade statsbidrag till kommunsektorn)

1. utskottet
2. res. 6 (M)

Votering:

235 för utskottet

66 för res. 6

31 avstod

17 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 59 SD, 25 V, 20 KD, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 6: 66 M

Avstod: 31 C

Frånvarande: 4 S, 4 M, 3 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**FiU27 Vissa ytterligare ändringar av placeringsreglerna för Första-
Fjärde AP-fonderna**

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Fler investeringsmöjligheter för AP-fonderna)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

307 för utskottet

26 för res.

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 60 SD, 31 C, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res.: 25 V, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

FiU34 Offentlig upphandling

Punkt 1 (Tillämpningen av LOU)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

156 för utskottet

66 för res. 1

111 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 25 V, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 1: 66 M

Avstod: 60 SD, 31 C, 20 KD

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 4 (Djurskydd och livsmedelsproduktion)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

273 för utskottet

60 för res. 8

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 31 C, 25 V, 20 KD, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 8: 60 SD

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 7 (Antal underleverantörer)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

Votering:

307 för utskottet

26 för res. 13

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 60 SD, 31 C, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 13: 25 V, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU10 Elmarknadsfrågor

Punkt 1 (Elmarknadens utformning)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

187 för utskottet

146 för res. 1

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 31 C, 25 V, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 1: 66 M, 60 SD, 20 KD

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 3 (Mål för leveranssäkerhet)

1. utskottet

2. res. 6 (M, SD, KD, L)

Votering:

168 för utskottet

165 för res. 6

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 31 C, 25 V, 15 MP, 1 -

För res. 6: 66 M, 60 SD, 20 KD, 18 L, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 4 (Ansvar för leveranssäkerhet)

1. utskottet

2. res. 7 (M, C, KD, L)

Votering:

198 för utskottet

135 för res. 7

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 60 SD, 1 C, 25 V, 15 MP, 1 -
För res. 7: 66 M, 30 C, 20 KD, 18 L, 1 -
Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP
Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha
röstat ja.

Punkt 6 (Gotlands elförsörjning)

1. utskottet
2. res. 9 (M, C, V, KD, L)

Votering:

171 för utskottet

162 för res. 9

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 60 SD, 15 MP

För res. 9: 66 M, 31 C, 25 V, 20 KD, 18 L, 2 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU11 Mineralpolitik

Punkt 1 (Tillståndprocesser)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

196 för utskottet

137 för res. 1

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 66 M, 60 SD, 31 C, 20 KD, 18 L, 1 -

För res. 1: 96 S, 25 V, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 4 (Äganderätt och ersättningar)

1. utskottet
2. res. 5 (M, KD)

Votering:

187 för utskottet

86 för res. 5

60 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 31 C, 25 V, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 5: 66 M, 20 KD

Avstod: 60 SD

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 6 (Utvinning av olja, kol och naturgas)

1. utskottet

2. res. 8 (KD)

Votering:

313 för utskottet

20 för res. 8

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 60 SD, 31 C, 25 V, 18 L, 15 MP, 2 -

För res. 8: 20 KD

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 8 (Vissa övriga mineralpolitiska frågor)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 11 (V)

Förberedande votering:

60 för res. 10

26 för res. 11

247 avstod

16 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

246 för utskottet

61 för res. 10

26 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 65 M, 31 C, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 10: 1 M, 60 SD

Avstod: 25 V, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Jan Ericson (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU15 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling*Punkt 1 (Avslag på propositionen)*

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

307 för utskottet

26 för res. 1

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 60 SD, 31 C, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 1: 25 V, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Översyn av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

248 för utskottet

60 för res. 2

25 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 31 C, 1 V, 20 KD, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 2: 60 SD

Avstod: 24 V, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Håkan Svenneling (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Socialavgifter i övrigt)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

3. res. 5 (KD)

Förberedande votering:

31 för res. 4

20 för res. 5

282 avstod

16 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

218 för utskottet

31 för res. 4

84 avstod

16 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 66 M, 22 V, 18 L, 15 MP, 1 -

För res. 4: 31 C

Avstod: 60 SD, 3 V, 20 KD, 1 -

Frånvarande: 4 S, 4 M, 2 SD, 2 V, 2 KD, 1 L, 1 MP

Ali Esbati, Hanna Gunnarsson och Ciczie Weidby (alla V) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Anf. 118 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Varje barn har rätt att utvecklas så långt som möjligt. De skolsystem i världen som är mest framgångsrika på detta är de som är jämlika. Det är skolsystem där barn i behov av särskilt stöd får det tidigt, gärna innan de själva förstår att skrivandet, räknandet och läsandet hade kunnat bli ett problem.

Det här är några av de slutsatser som har väglett Miljöpartiets skolpolitik och som nu fortsätter att ligga till grund för regeringens politik och det samarbete kring skolfrågor som vi har inom ramen för januariavtalet tillsammans med Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna.

Med detta som grund arbetar vi i dag vidare med Skolkommissionens förslag om bland annat 6 miljarder mer till skolan för ökad likvärdighet. Det är pengar som ger mer till alla skolor och mest till dem som har störst behov.

Vi arbetar vidare med att ge dem som går lärarutbildning och dem som redan jobbar i skolan ökad kompetens om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Vi arbetar också för bättre förutsättningar för resursskolor och bättre möjligheter att ge mer tid för undervisning till de elever som behöver det för att kunna bli behöriga till gymnasiet.

För att tidigt upptäcka vilka som behöver särskilt stöd har vi infört läsa-skriva-räkna-garantin. Den utvärderas kontinuerligt så att vi verkligen implementerar den i praktiken. Det är ju inte så att vi inte tidigare har skrivit lagtext som säger att elever ska få stöd så fort det blir tydligt att de behöver det. Men nu har vi fått ett system på plats som verkligen gör att man går igenom eleverna tidigt och sätter in åtgärder.

Inom januariavtalet är vi också överens om att förbättra möjligheterna för de barn som har en särskild begåvning så att de ska få utvecklas längre och snabbare.

Vi arbetar fram lagförslag om minimikrav för elevhälsan. Det är centralt i en tid när vi ser en ökad psykisk ohälsa bland unga, särskilt flickor. Genom att se över betygssystemet kan vi förebygga en del av den psykiska ohälsa som kommer av den press som betygssystemet upplevs ge, där den sämsta prestationen får orimligt stort genomslag och där en dålig provdag faktiskt kan upplevas påverka chanserna för resten av livet.

Andra frågor som kommer att ha avgörande betydelse för att motarbeta ojämlikheten i skolan är de som jag hoppas kommer att presenteras av utredningen för en likvärdig skola. Jag hoppas att vi kan få genomtänkta och vetenskapligt grundade förslag som vi i denna kammare kan enas kring brett för att få på plats ett rättvist skolval för alla. Vi behöver ett system som motverkar snarare än förstärker effekterna av dagens stora boendesegregation.

Jag ser också fram emot att tillsammans med övriga partier i januariavtalet fortsätta diskussionerna om statens ansvar för skolan likvärdiga finansiering.

Fru talman! Ämnet för dagen är övergripande skolfrågor. En central fråga är hur vi säkerställer att barn och elever inte utsätts för kränkningar i skolan. När jag var tio år gammal satt jag med ett vitt A4-papper och tuschpennor i flera olika färger. Jag skrev ett brev till mig själv som vuxen. Jag hade då ingen aning om att jag skulle vara talesperson i skolfrågor för

ett riksdagsparti. Men jag skrev till den vuxna Annika som jag ville skulle komma ihåg att den allra viktigaste frågan där och då var att arbeta mot mobbning.

Jag hade sett hur de vuxna stod på skolgården och tittade på barnen men inte såg det alldeles uppenbara: den ensamma flickan med utländsk bakgrund som systematiskt trakasserades på rasterna.

Jag satt hos rektor. Vi försökte nå fram, och vi pratade med lärarna.

Jag ville påminna den vuxna jag en dag skulle bli att inte glömma bort hur viktigt detta är. Mobbning kan nämligen förstöra barns skolgång, och hur skolgången är definierar i stor utsträckning hur livet som barn är. Barn måste vara i skolan, och även om vi säger att vi har ett fritt skolval är det inte tioåringars verklighet när de kliver upp måndag morgon, särskilt inte de som blir mobbade.

Vi har i dag diskuterat en av de instanser som tar till vara barns rätt att inte bli kränkta. När rektorn, kommunen eller den fristående huvudmannen inte förstår och inte vidtar åtgärder ska Barn- och elevombudet utföra tillsyn och ta till vara barnens rätt.

Faktum är att Barn- och elevombudet är en av de mest effektiva instanserna för att utföra denna typ av uppgifter. Vi kan jämföra med Diskrimineringsombudsmannen, som väljer att bara driva vidare principiella fall. Barn- och elevombudet tillvarar varje barns rätt, och det är viktigt. Det är en styrka att man har gjort det enkelt att anmäla och att det därför är många som vågar vända sig dit.

Samtidigt finns det utmaningar med att lärare inte vågar eller upplever sig våga upprätthålla ordning och studiero i klassrummet. Vi behöver givetvis diskutera hur vi kan få ett så bra system på plats som möjligt. Men vi måste komma ihåg att det är otroligt viktigt och värdefullt att det finns en instans som alltid kommer att stå på barnens sida och som det är lätt att vända sig till när de vuxna som borde lyssna inte hör.

Jag är lite orolig för att vi i debatten gör Barn- och elevombudet till syndabock för ett i själva verket mycket större systemfel – ett systemfel som handlar om att skolor är rädda för att bli av med elever för att vi har satt en elevpeng per huvud ihop med ett vinstintresse.

När vi i början av mandatperioden träffade Sveriges Skolledarförbund berättade de att hot och hat från föräldrar om bland annat högre betyg, extra stöd eller andra åtgärder är en av de tre största utmaningar som rektorer möter i dag. Det är ett jätteproblem.

Jag är rädd att det är vi som har satt detta skolsystem på plats som bygger på en marknad med ett vinstintresse och där konsekvensen av en förlust av en elev från en dag till en annan handlar om sexsiffriga belopp. Detta behöver vi fundera över på djupet, och det är en större fråga än vad vi har gjort den till i dag.

Fru talman! Miljöpartiet har en ambitiös agenda för en mer jämlik skola som nu genomförs av regeringen inom ramen för januariavtalet, och det finns så mycket viktigt att tala om när det gäller övergripande skolfrågor. Eftersom vi genomför vår politik inom ramen för regeringsarbetet yrkar jag bifall till utbildningsutskottets förslag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2019/20:106 Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet

2019/20:109 Kamerabevakning i kollektivtrafik och apotek – ett enklare förfarande

EU-dokument

COM(2020) 80 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Europeisk klimatlag)

§ 17 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 10 mars

2019/20:384 Polisens förmåga att upptäcka förfalskade handlingar

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 10 mars

2019/20:1068 Handläggningstiderna hos Pensionsmyndigheten

av *Linda Lindberg* (SD)

till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2019/20:1069 Sveriges ansvar för människor på flykt

av *Christina Høj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2019/20:1070 Tidningsbranschens ekonomiska kris

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2019/20:1071 Blyfri ammunition

av *Lina Nordquist* (L)

till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

Prot. 2019/20:85
11 mars
-----

§ 19 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 11 mars

2019/20:1032 Handläggningstider hos Lantmäteriet
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet *Per Bolund* (MP)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.30.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 10 anf. 31 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 67 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 95 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 99 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.58 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 3 Val av extra suppleant.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
Anf. 1 TALMANNEN.....	2
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	3
§ 7 Kommunala frågor	3
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU26.....	3
Anf. 2 JAN ERICSON (M)	3
Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	6
Anf. 4 LARS THOMSSON (C)	8
Anf. 5 JAN ERICSON (M) replik.....	10
Anf. 6 LARS THOMSSON (C) replik	10
Anf. 7 TALMANNEN.....	11
Anf. 8 JAN ERICSON (M) replik.....	11
Anf. 9 LARS THOMSSON (C) replik	11
Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V).....	12
Anf. 11 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik.....	14
Anf. 12 TALMANNEN.....	14
Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	14
Anf. 14 DENNIS DIOUKAREV (SD) replik.....	15
Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	15
Anf. 16 EVA LINDH (S)	16
Anf. 17 JAN ERICSON (M) replik	18
Anf. 18 EVA LINDH (S) replik	18
Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik.....	19
Anf. 20 EVA LINDH (S) replik	19
(Beslut fattades under § 14.).....	20
§ 8 Vissa ytterligare ändringar av placeringsreglerna för	
Första–Fjärde AP-fonderna.....	20
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU27.....	20
Anf. 21 ULLA ANDERSSON (V).....	20
Anf. 22 INGEMAR NILSSON (S).....	21
(Beslut fattades under § 14.).....	22
§ 9 Offentlig upphandling	23
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU34.....	23
Anf. 23 EDWARD RIEDL (M)	23
Anf. 24 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	24
Anf. 25 ULLA ANDERSSON (V).....	26
Anf. 26 GUNILLA CARLSSON (S).....	28
Anf. 27 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	30
Anf. 28 GUNILLA CARLSSON (S) replik	30
Anf. 29 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	31
Anf. 30 GUNILLA CARLSSON (S) replik	31
(Beslut fattades under § 14.).....	32
§ 10 Elmarknadsfrågor	32

Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU10.....	32
Anf. 31 LOTTA OLSSON (M).....	32
Anf. 32 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	33
Anf. 33 RICKARD NORDIN (C).....	35
Anf. 34 BIRGER LAHTI (V)	37
Anf. 35 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	39
Anf. 36 BIRGER LAHTI (V) replik	39
Anf. 37 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	40
Anf. 38 BIRGER LAHTI (V) replik	40
Anf. 39 CAMILLA BRODIN (KD).....	41
Anf. 40 RICKARD NORDIN (C) replik.....	42
Anf. 41 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	42
Anf. 42 RICKARD NORDIN (C) replik.....	43
Anf. 43 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	43
Anf. 44 ARMAN TEIMOURI (L)	43
Anf. 45 PATRIK ENGSTRÖM (S)	44
Anf. 46 RICKARD NORDIN (C) replik.....	46
Anf. 47 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	46
Anf. 48 RICKARD NORDIN (C) replik.....	47
Anf. 49 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	47
Anf. 50 LOTTA OLSSON (M) replik.....	48
Anf. 51 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	48
Anf. 52 LOTTA OLSSON (M) replik.....	49
Anf. 53 PATRIK ENGSTRÖM (S) replik	49
Anf. 54 LORENTZ TOVATT (MP)	50
Anf. 55 RICKARD NORDIN (C) replik.....	51
Anf. 56 LORENTZ TOVATT (MP) replik	51
Anf. 57 RICKARD NORDIN (C) replik.....	52
Anf. 58 LORENTZ TOVATT (MP) replik	52
Anf. 59 LOTTA OLSSON (M) replik.....	53
Anf. 60 LORENTZ TOVATT (MP) replik	53
Anf. 61 LOTTA OLSSON (M) replik.....	54
Anf. 62 LORENTZ TOVATT (MP) replik	54
Anf. 63 LARS THOMSSON (C)	55
(Beslut fattades under § 14.)	56
§ 11 Mineralpolitik	56
Näringsutskottets betänkande 2019/20:NU11	56
Anf. 64 MATTIAS JONSSON (S).....	56
Anf. 65 HELENA ANTONI (M)	59
Anf. 66 ERIC PALMQVIST (SD).....	60
Anf. 67 CAMILLA BRODIN (KD).....	62
Anf. 68 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	63
Anf. 69 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	65
Anf. 70 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	65
Anf. 71 ERIC PALMQVIST (SD) replik.....	66
Anf. 72 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	66
Anf. 73 PETER HELANDER (C).....	66
Anf. 74 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik	68
Anf. 75 PETER HELANDER (C) replik	68

Anf. 76 AMANDA PALMSTIERNAN (MP) replik	69
Anf. 77 PETER HELANDER (C) replik.....	69
Anf. 78 ARMAN TEIMOURI (L)	69
Anf. 79 LORENA DELGADO VARAS (V).....	70
(Beslut fattades under § 14.).....	71
§ 12 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	71
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2019/20:SfU15	71
Anf. 80 LINDA LINDBERG (SD).....	71
Anf. 81 SOLVEIG ZANDER (C)	73
Anf. 82 TONY HADDOU (V).....	74
Anf. 83 HANS EKLIND (KD).....	75
Anf. 84 RIKARD LARSSON (S).....	76
Anf. 85 TONY HADDOU (V) replik.....	78
Anf. 86 RIKARD LARSSON (S) replik	78
Anf. 87 TONY HADDOU (V) replik.....	79
Anf. 88 RIKARD LARSSON (S) replik	79
Anf. 89 BENGT ELIASSON (L)	80
Anf. 90 LINDA LINDBERG (SD) replik	81
Anf. 91 BENGT ELIASSON (L) replik.....	81
Anf. 92 LINDA LINDBERG (SD) replik	81
Anf. 93 BENGT ELIASSON (L) replik.....	82
Anf. 94 MATS BERGLUND (MP).....	82
(Beslut fattades under § 14.).....	83
§ 13 Övergripande skolfrågor.....	84
Utbildningsutskottets betänkande 2019/20:UbU10	84
Anf. 95 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	84
Anf. 96 PATRICK RESLOW (SD).....	85
Anf. 97 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	87
Anf. 98 DANIEL RIAZAT (V).....	90
Anf. 99 ROGER HADDAD (L)	92
Anf. 100 LINUS SKÖLD (S).....	94
Anf. 101 PATRICK RESLOW (SD) replik	96
Anf. 102 LINUS SKÖLD (S) replik.....	97
Anf. 103 PATRICK RESLOW (SD) replik	97
Anf. 104 LINUS SKÖLD (S) replik.....	98
Anf. 105 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	98
Anf. 106 LINUS SKÖLD (S) replik.....	99
Anf. 107 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	99
Anf. 108 LINUS SKÖLD (S) replik.....	100
Anf. 109 ROGER HADDAD (L) replik.....	100
Anf. 110 LINUS SKÖLD (S) replik.....	100
Anf. 111 ROGER HADDAD (L) replik.....	101
Anf. 112 LINUS SKÖLD (S) replik.....	101
Anf. 113 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	102
Anf. 114 LINUS SKÖLD (S) replik.....	105
Anf. 115 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	105
Anf. 116 LINUS SKÖLD (S) replik.....	105
Anf. 117 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	106
(forts. § 15).....	106

Ajournering	106
Återupptaget sammanträde	106
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	107
FiU26 Kommunala frågor	107
FiU27 Vissa ytterligare ändringar av placeringsreglerna för Första–Fjärde AP-fonderna	108
FiU34 Offentlig upphandling	108
NU10 Elmarknadsfrågor	109
NU11 Mineralpolitik.....	110
SfU15 Förstärkt nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	111
§ 15 (forts. från § 13) Övergripande skolfrågor (forts. UBU10)	113
Anf. 118 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP)	113
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)	114
§ 16 Bordläggning	115
§ 17 Anmälan om interpellation	115
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	115
§ 19 Anmälan om skriftligt svar på fråga	116
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 16.30.	116